

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

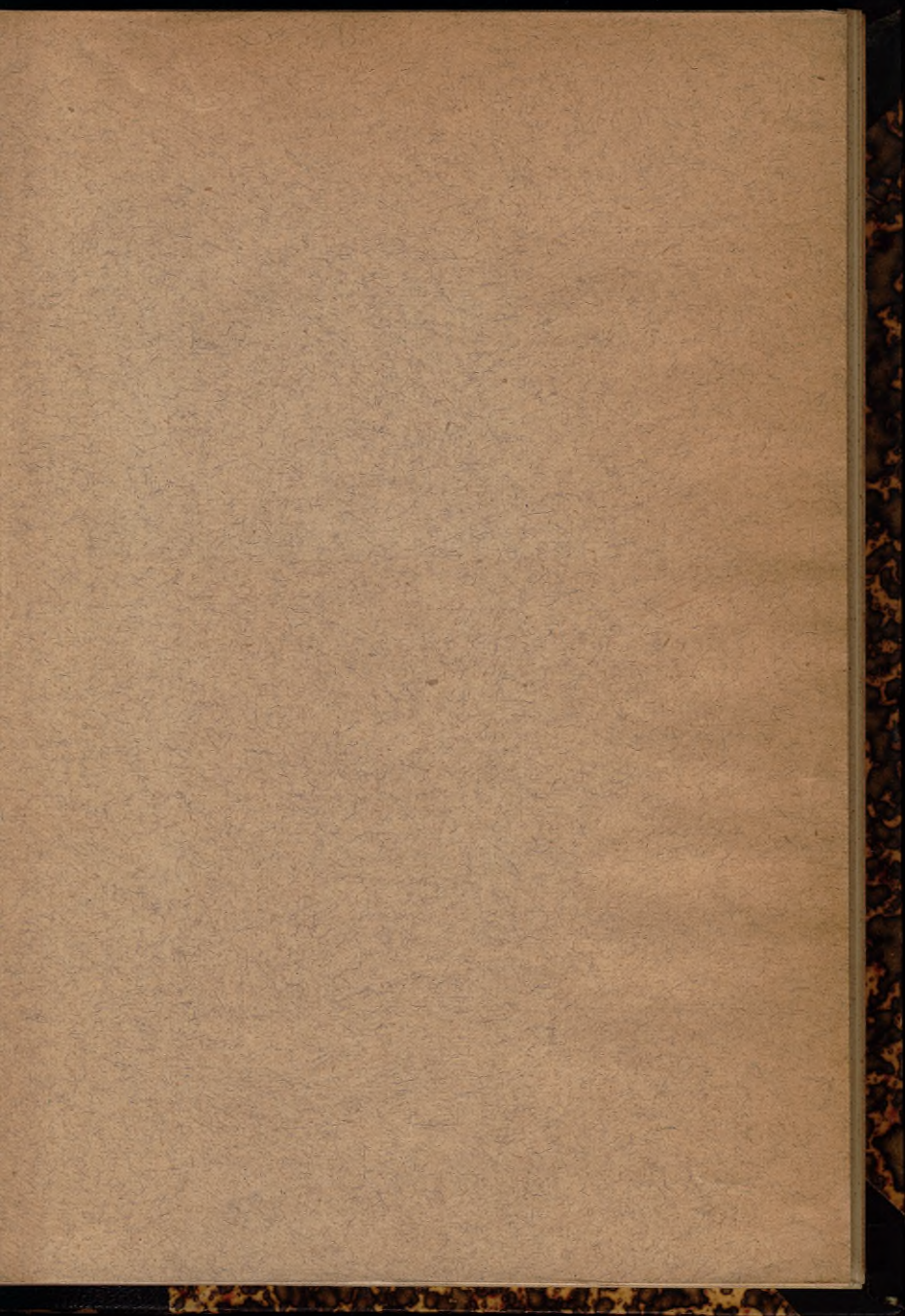

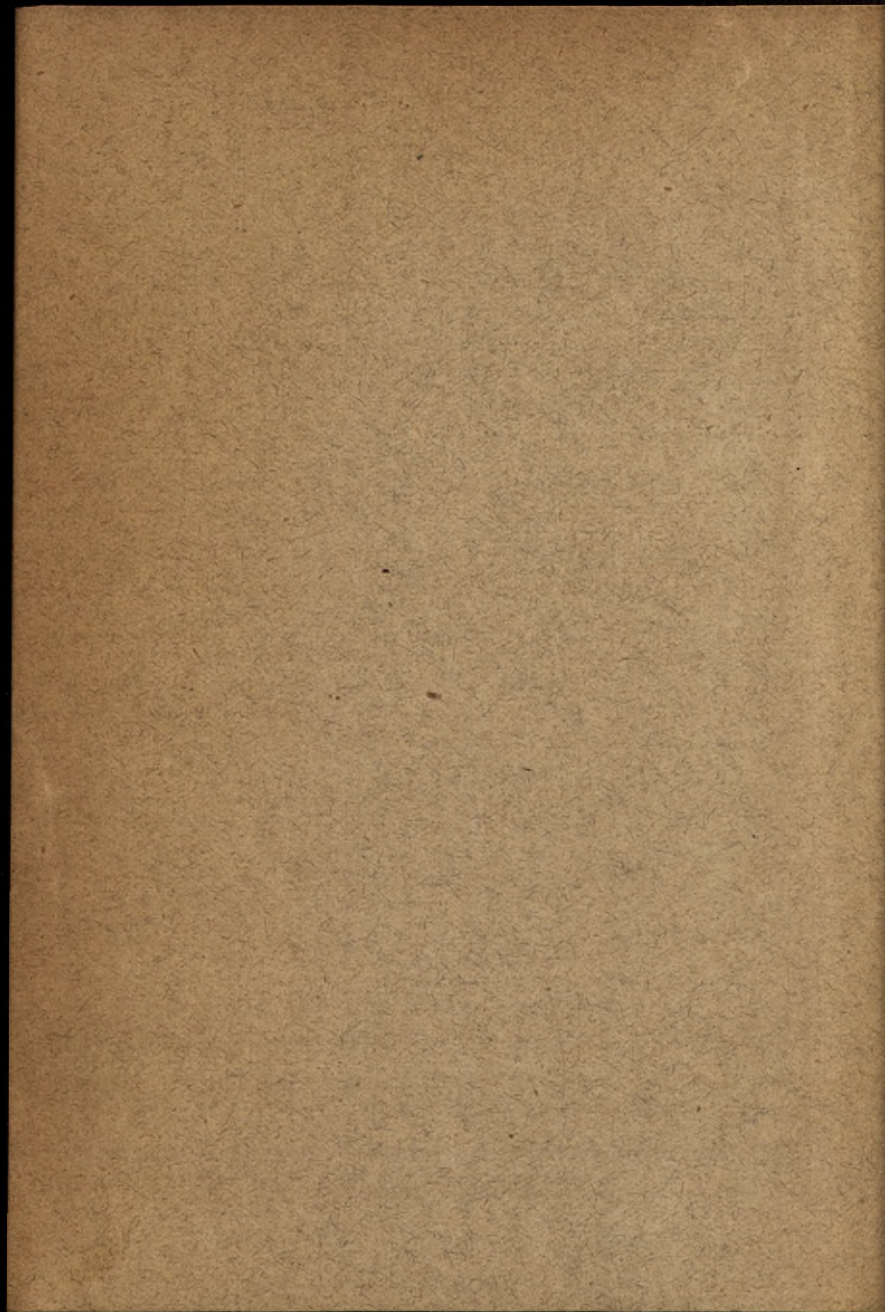
Ex Bibliotheca Gernerii Landgren

Litt.
Sv.

14 35
2193

5

ELLAS FRIARE

SKILDNING UR BONDELIVVFT I VESTERGÖTLAND

PÅ 1850-TALET

AF

GUSTAF THORSANDER

BOKTRYCKERI-BOLAGET I SKÖFDE, 1891.

ELIAS FRIARE

STAMPING OR NONREVERSIBLE VIGNETTE

PA-1880-1881

ESTATE THOMAS

Första kapitlet.

*Huru det såg ut i Skatlunda by en söndags-
eftermiddag om sommaren. — Huru mjölnare
Per läste i andaktsbok och almanack på en gång
och huru bror hans Ola för honom tolkade pro-
stens predikan om rättvisa grannar emellan. —
Fader Ola tycker ej om att få brännvinsglas i
skallen och beslutar att hämnas.*

Skatlunda by hade till det yttre ej undergått någon särdeles stor förändring på hela århundradet, ehuru laga skifte försiggått. Endast fem af åboarna hade måst flytta ut. Alla de öfrige bodde kvar å de gamla tomterna, flere i bostäder, som kanske upptimrats i medlet och slutet af samma århundrade, som vi gingo öfver Bälten, och då vi segrade vid Lund. Att Skatlunda var en urgammal by, syntes både på husen, de mossbelupna gigantiska stenmurarne och de gamla knotiga aplanne och oxlarne i trädgårdarne.

Byn låg vackert. Norrut sågs en lång men föga bred sjö, omgifven af gården och skogsdungar på ena sidan och barrskog på den andra. Från sjön dansade, frisk och munter, en ström nedåt den mera odlade bygden och som vattnet vid sidan om byn störtade ut för en brant var ju helt naturligt, att här sedan urminnes tid legat och låg ett qvarnverk. Ett helt kort stycke nedom var ett annat vattenfall och här låg äfven en qvarn, Sörqvarn kallad. Den norra kallades Nordqvarn.

Skatlunda qvarnarna voro vida bekanta mest kanske därför att vattentillgången var jemn. Detta vet man ätt sätta värde på i mellersta delen af provinsen Vestergötland, der man ingalunda har öfverflöd på qvarnverk med ständigt vattentillgång.

Båda qvarnarne hade sålunda stora mäldlag och sommartiden ofta mer att mala än hvad de medhunno. Bådas egare voro rika karlar och betraktades i orten såsom verkliga storbönder. De voro bröder. Fadren, som varit en mycket rik man, hade egt båda qvarnarne med till dem hörande hemman.

* * *

Efter denna lilla inledning bedja vi våra läsare titta in hos mjölnaren på Nordqvarnen, storbonden Per Hansson.

Det är söndags eftermiddag, qvarnen står stilla, ett sakta sorl af spillvatten från dammen och qvarnrännan är det enda buller som höres. Lugnt är det, solen bränner het, en verklig söndagsstillhet råder öfver hela Skatlunda by, å hvars gator man ej kan upptäcka ett enda lefvande väsen. Under förmiddagen har man mangrant varit i sockenkyrkan och nu på eftermiddagen hvilar man sig, hvar man finner det treffligast, inne i husen eller i trädgårdarne i skuggan af de gamla aplanne och oxlarne. Ingen har den ringaste aning om, att en tilldragelse skall tima, som för lång tid kommer att ställa till oro i hela byn och dess närmaste trakt.

Inne i stora dagligstugan på Nordqvarnen är det lika tyst som utomkring, endast den stora, grant målade väggklockans pickningar störa stillheten. Far sjelf sitter i skjortärmerna med pipa i mun framme vid det med hvit duk försedda matbordet och bläddrar och läser ömsom i en andaktsbok och

i almanackan, i hvilken han gjort diverse anteckningar, af hvilka de fleste ingen annan än han sjelf kan uttyda. Det är ju helgdag och då vill han naturligtvis hålla sig till det som andäktigt är, men gruffligt svårt är det att derunder glömma det verldsliga.

Mor Annika sitter å en träsoffa invid ett annat bord, stående i sjelfva hörnet, der det lilla viktiga träskåpet, som förvarar dokument och handlingar, är placeradt. »Arndts sanna kristendom» har hon framför sig. Läser hon? Ja, nog ser det så ut, men några nickningar allt då och då sqvallra om, att hon ibland distraherar tankarne med en liten tupplur. Med hufvudet i hennes knä ligger inslumrad å soffan en reslig yngling med vackra drag och å soffan invid sitta ett par unga flickor, af hvilka den ena kastar långtansfulla blickar ut i det fria, den andra stöder hufvudet mot ena handen och tyckes vilja följa broderns exempel. I en fällbänk å andra sidan soffa ett par förhoppningsfulla ungdomar och å det granrisade, väl skurade golfvet drömmar en stor, lurfvig gårdvar.

Solen lyser så vänligt in i detta stora, fridfulla rum med dess inbygda säng, enkla, bastanta, målade möbler, hvitrappade väggar, bruna något nedrökta tak och den hvita spiseln med doftande färskt björklöf både omkring och inuti. Från detta rum leda tvenne nu halföppna dörrar till sidokamrarne, hvilka hafva hvitskurade golf och rätt vackra i blått och hvitt målade möbler.

Per Hansson såg efter i almanackan, om Skara sommarmarknad verkligen var på den och den dagen i nästa månad och om den stora, svartbrokiga kon skulle kalfva om några dagar och fann detta ega sin fullkomliga riktighet. Han var just i beredskap att bortlägga almanackan och läsa kapitlet i andaktsboken till slut, då den lurfviga gårdvaren reste upp sitt stora hufvud och begynte

morra och sakta skälla. Dottern vid fönstret stack ifrigt sitt hufvud längre fram och såg mot landsvägen. En knäppning hördes i detsamma från gårdsgrinden.

»Kommer det någon», frågade fadren.

»Det är farbror Ola», sade flickan.

»Ola, hvad vill han vid denna tid,» muttrade fader Per, som det tycktes temligen missnöjd, tog af sig glasögonen och började långsamt lägga dem tillsammans och sticka in dem i fodralet. Sedan detta var gjordt, strök han eld på den slocknade pipan och gick långsamt ut för att möta brodern.

Sammanträffandet skedde der ute på den täckta förstuguqvisten. Helsningen var allt utom hjertlig, ehuru båda bemödade sig att se fryntliga och artiga ut.

»Du ute å går Ola i hetaste värmen?»

»Guds fred Per, må'la det.»

»Sitt ned här i skunken Ola, svaligt här.»

Ola steg in på qvisten, aftog sin hatt, torkade pannan med vadmalsärmen och satte sig på brädan midt emot brodern.

Det var en ej obetydlig likhet mellan dem båda, samma djertva krökning på näsan, samma bestämda drag kring munnen, bådass ögon voro lika mörkblå och båda buro sitt gråsprängda hår på lika sätt benadt midt i pannan, hvarefter det fritt fick hänga ned, långt ned i nacken der det på båda var tvärt afklippt.

Det skulle varit ganska svårt att känna i sär bröderna, om ej Ola varit mindre och oftast gick något framåtlutad. Per deremot höll sig städse siratlig och bar hufvudet stolt tillbakadraget.

Efter en stunds samtal om väder och vind, årsväxt, häst- och spanmålspriser med mera, sade Ola:

»Du var i kyrkan i dag, så' ja.»

»Ja, nog va ja det, det ä'la sällan som ja der är saknader», svarade Per.

»Ja visst — ja visst — kyrksam det är nog bra, bara man hör på hvad presten säger.»

»Åh, nog hör ja på så godt som någon an.»

»Då mins du'la hvad prosten sa i dag?»

»Åja, det kommer ja allt ihåg.»

»Men handla efter det, det tänker du inte.»

»Tänker — hvad menar du med det?» frågade Per med rynkade ögonbryn.

»Som ja sa», menade Ola. »Du mins väl hur prosten så vackert talte om frid och rättvisa emellan grannar. Vi ä' inte endast grannar utan vi ä' bröder och hurudan rättvisa ha vi det emellan oss, det ville ja fråga?»

Per blef vid dessa ord röd i sitt nyrakade ansigte. De tunna läpparne drogos häftigt samman. Han bekämpade dock sin vrede så godt han förmodde när han uppsteg och sade:

»Inga onda ord på helgdan, Ola, kom in å ta dej en sup». Han gick före in i dagligstugan, tog ur ett skåp en fylld flaska med ett inbrändt krönt G. III och satte denna jemte ett par glas på det dukade bordet.

»Guds fred här inne!» sade fader Ola när han steg öfver tröskeln.

»Kom ihåg va du nu sa», hördes Pers röst framme vid bordet under det han hælde sitt sjelftillverkade goda bränvin i glasen.

Brodern låtsade ej höra yttrandet. Mulen i ansigtet, men dock temligen höfligt helsade han de innevarande.

»Sätt dej ner, Ola. Ta dej en sup. Mitt bränvin skäms inte för sej, det vet du», sade Per.

Ola satte sig vid bordet och tog supen i botten, men lika mulen såg han ut för det.

»Här är inte lönt för någon af oss att krumbugta hvarken hit eller dit,» sade han derefter, »rätt på saken, så har alltid vart mitt sätt. — Vill du hålla dig till rättvisan grannar emellan, som prosten sa, eller vill du det skall vara ofred oss emellan?»

»Hvad menar du, Ola,» frågade Per häftigt och reste sig upp.

»Hvad ja menar, ja det vet du nog,» svarade Ola lika häftigt under det äfven han reste sig, »det sade jag dig i fjol sommar en gång och nu säger jag det ock, är det rättvisa det, att du så lång söndan är i hetaste sommartorken dämmer till allt vattnet, så att knappast en droppe rinner förbi, titta nu ner i min dam skall du få se hur tom den är, jag kan inte tänka på att börja mala på tre, fyra timmar efter det dina qvarnhjul varit i gång och sen så, under hvardagarne, när du slår igen qvarnen för att dänga stenarne eller af andra orsaker, så måste ju äfven jag slå igen dernere, tycker du det är rättvisa det?»

»Du kan hålla din dam tätare, så har du nog vatten när helgdan är slut,» svarade Per med konstladt lugn.

»Lägg dej inte i saker som ej rör dig, Per,» svarade Ola, »min dam den är min den du, och den bygger jag på om du inte låter vattnet gå om söndagarne och då du dänger stenarne.»

»Bygger på, nej det låter du bli,» sade Per häftigt.

»Gör ja, sa du, nej du, ja skall visa dej, att enligt lag och författning är min dam förlåg,» menade Ola, »jag har rätt att bygga på och det tvingas jag till för att ha nog vatten för jemnan.»

»Du tänker inte på hur det då går med min mark,» svarade Per.

»Jag struntar i din mark,» sade Ola i vredesmod. »Nu hör du hvad ja sagt, går du inte genast och drar upp damluckan och låter vattnet gå, så vet du hvad som sker.»

»Ola, var inte orättvis,» svarade Per, nu något fogligare, »att dämna till vattnet om söndagen sommartiden det är min lagliga rätt, så har alltid varit bruk här vid Nordqvarn och det är till bådas vår nytta att vattnet får samla sig i strömmen mellan sjön och qvarnen.»

»Jag ger tusan hvad som varit brukligt,» skrek Ola, »jag vet blott, att jag ej kan dra på mina qvarnhjul förr än långt efter det du börjat mala.»

»Ja, men så kan du mala en tre fyra timmar längre om du vill,» svarade Per lugnt.

»Kan ja, sa du,» svarade Ola lika häftigt, »ja om jag vill vara en hedning och mala efter sabbatsens inbrott klockan tolf natten till söndagen. En så'n usling blir aldrig Ola Hansson, det är han för god kristen till. Vill du ha frid eller ofrid Per? Vill du ha frid, gå då genast och drag upp damluckan och låt vattnet spela. För sista gången frågar ja dej nu, vill du?»

Per stod högröd i ansigtet med knutna händer framför sin bror. Han kände honom tillräckligt för att veta, att han hade fullt allvar med hvad han sade och att ett nekande ord innebar en bitter strid med den envise brodern, en strid, som kunde leda till de obehagligaste förvecklingar. Inom honom utkämpades en hård strid; det sågo hustrun och sonen allra bäst. De hade båda gått fram till de tvistande och vända till maken och fadern hviskade de: ge vika — ge vika, far.

»Nej,» röt denne till, »jag drar ej upp min damlucka en enda tum i den här torkan.»

»Då bygger jag på min dam», sade Ola med ett försmädligt leende.

»Det finnes lag och rätt», skrek Per ytterligt uppbragt, i det han fattade bränvinsglaset och slungade det med kraft mot broderns hufvud. Glaset träffade öfre delen af hjessan, studsade mot denna och splittrades i tusen flingor mot den hvita spiseln.

Ola såg helt lugnt ned på skärfvorna och sade ytterligt försmädligt: »Det blir allt mer som springer sönder oss emellan, geftet mellan min Ella och din Per Johan, det sprang allt te'vägs nu lika flinkt som bränvinsglaset».

Derpå fattade Ola i Sörqvarn hastigt sin hatt och aflägsnade sig utan att säga ett ord till afsked.

Andra kapitlet.

Handlar om hvad fader Ola hade för sig natten till måndagen och hvad Ella och Per Johan samtidigt gjorde i trädgården. — hvad fader Per tänkte när han stod med byxorna i näfven och hvad han då beslöt, — huru byn delas i två fiendtliga läger, — soldat Klingfälls anfallsplan och hvad gamle Austerlitz har att andraga — om skottvecling vid qvarndammen och huru Austerlitz får stek till middagen.

Mjölaren i Sörqvarn gick utan att se sig om eller tala ett ord med mötande direkt mot hemmet med en fart, som kom de långa rockskörten att fladdra som ett par vingar. Arg var han så det gnistrade ur ögonen. Han hade ju blifvit så godt som utkörd af den stormodige brodern, när denne slungade glaset i hans ansigte. Men den förolämp-

ningen, den skulle dyrt bli betald, det föresatte han sig. Kosta hvad det ville, skulle han dock visa brodern, att han ej var att leka med, att rättvisan var på hans sida, det hade han sjelf klart för sig.

Under ett äppleträd i sin trädgård träffade han på några af sina drängar skämtande med ett par flickslinkor. Från denna angenäma sysselsättning blefvo nu drängarne hastigt skilda. Husbonden sände dem åt hvar sitt håll efter timmerkarlar, hvilka skulle infinna sig vid 10-, 11-tiden om aftonen.

Sedan denna order var utförd lugnade sig fader Ola betydligt. Han steg helt fryntligt öfver tröskeln till sitt hem, der, aldeles liksom hos Pers, mor i huset satt i en vrå och nickade öfver en andaktsbok och en af döttrarne befann sig vid fönstret, blickande ut i det fria.

Vid faderns ankomst vände flickan ansigtet mot honom. Hon var en 18 å 19 års högväxt täck flicka med rikt, mörkbrunt, vågigt hår, mörka talande ögon, fina drag och skär, dock af solhettan något fräknig hy. Solljuset strömmade öfver henne genom fönstret, hvars bågar bildade liksom en ram kring den vackra landtliga taflan. Den klädsamma drägten, ett öppet högrödt lifstykke öfver det snöhvita linnet, lemnade de välformade armarne bara nästan upp till axeln.

»Har I varit uppe i byn far», frågade Ella lifligt. Jaha, ja har varit der,» sade fadern.

»Såg I Per Johan?»

»Jaha, nog såg ja'n, men talte vid honom gjorde ja inte».

»Sa han inte han skulle komma hit snart, jag sitter här och väntar.»

»Hit kommer han nog inte i dag».

»Gör han inte, skall han inte komma till mig på söndags eftermiddag, vi skall ju snart bli ett

hjonelag så fort kungen ger tillstånd och det gör han utan prut, han nekar aldrig kusiner att gifta sig och både I och farbror Per har underskrifvit inlagan.»

»Ja, nog kommer den riktigt tillbaka och beviljad det tror ja nog, men det är väl fråga om det ändå är så rätt att släkter förena sig till hjonelag,» svarade fadern försiktigt. »Ja, ja, det få vi tids nog talas om sedan, det häpar ej med bröllop här i går'n, hoppas jag.»

»Hvad säger i far,» mumlade Ella rodnande, »häpar, nej det gör det visst inte på detsättet I menar och skall aldrig göra det huru brukeligt det än är, men hvad som är bestämdt, det är bestämdt och bestämdt är det att Per Johan och jag skall bilda hjonelag och det så fort kungens skrifvelse kommer. Men hvad är det med er far ni går mer fundersam än vanligt, ni är er så olik, det måste ha skett någonting — har I varit i gräl med bror eran kanske?»

»Ola, Ola — har du stält till ofred med Per», sade hustrun, som nu blifvit fullt vaken, »du var rasande när du gick upp åt byn och svor öfver det låga vattnet — hvad har du gjort Ola, ofred mellan dig och Per, det är detsamma som krig här i landet.»

Ola ville ej svara hvarken sin hustru eller dotter, han gick en stund af och an i sin enkla men väl möblerade dagligstuga, öppnade sedan ett skåp och tog sig en sup för att friska upp humöret, stängde skåpsdörren och sade ett långdraget »-a-a-a-ss-ch». Derpå fattade han hatten och gick ut. När han kom genom förstugan sade han — »hör I qvenfolk, lägg er inte i hvad som ej rör er».

Der ute stälde han sig fundersam med händerna i byxfickorna och såg än på dämmet, än qvarndammen, i hvilken vattnet sjönk allt mer och mer.

»Rör det inte mej om jag skall gifta mig med Per Johan kanske», utbrast Ella med gråten i hal-sen sedan fadren gått. »Här stundar bestämdt för-färliga ting det känner jag i kroppen, känner inte I något konstigt I med mor».

»Jo det gör jag», sade modren suckande, »just som ja såg upp från boken, när far kom och fick se quru mörk han var i synen, så begrep jag, att nå-got rent rasande hade händt — Gud vare oss nå-dig Ella, här blir krig i byn, det skall du få se, det har börjat i denna eftermiddag och på förmiddagen talte prosten så vackert om frid och försoning gran-nar emellan».

»Ysch, jag fryser mor» — sade Ella. »Nog ba-kar solen så det kunde ta eld i brädväggen, men ändå är det så kallt inom mig. — Jag är så sorg-sen — och ingen Per Johan kommer, ingen Per Johan, men mor — hvad har händt?»

Ella lutade hufvudet mellan sina händer och grät bitterligen och derjemte framsuckade hon idkeligen — ingen Per Johan kommer ingen Per Johan.

Olof Hansson kom ej alls in till sitt förr än det var nedmörkt. Han hade då med sig ett par tim-merkarlar, hvilka han bad hustrun gifva qvällmål. Sjelf satte han sig på sin vanliga plats vid tönstret öfverst vid bordet och åt med god aptit i sällskap med karlarne. Deras närvaro så här sent fann ej hustrun, mor Maja Greta, misstänkt. Det var väl något som skulle repareras under natten i qvarnen. Ella bekymrade sig ej heller om karlarne. Hon hade gråtit hela eftermiddagen och satt nu med svullna ögon och väntade ännu på sin Per Johan, hvars bortvaro denna eftermiddag föreföll henne all-deles oförklarlig, såvida ej hans far i hastigheten sändt honom bort i något ärende, men då, så tänkte hon, hade han ju alltid kunnat sändt någon af sina

mindre bröder hit och talt om, hur det var fatt. Nej, något rent på tok var det, det anade hon bestämdt — men likväl såg hon i sommarnattens dunkel ut mot landsvägen, å hvilken en möjlighet dock fans att hennes trolofvade kunde nalkas.

Fader Ola var ej snål med suparne, och det var man ingenstädes hos det förmögnare folket den tiden, då ännu husbehofsbränningen florerade. Mjöl-nären i Sörqvarn hade dertill sina randiga skäl för att traktera de inbjudne. Sig sjelf ville han hålla vid godt humör för det viktiga arbete, som han förehade.

Först inemot midnattstid lemnade han, ganska upprymd, matbordet och gick med karlarne ut. Dessa fattade sina utanför stående verktyg och gingo åt qvarnen.

»Nej, inte den vägen», mente mjölnaren. Han skickade dem i stället åt nästan motsatt håll, bort till en hög skrädt timmer, gick derpå till qvarnkammaren och hemtade ut de tre drängarne. När hela skaran var samlad vid stockhögen, höll fader Ola ett kort och lämpligt tal, i hvilket han förklarade, att till följd af all den orättvisa, trassel och försmädelse, bror hans Per stälde till för honom, hade han länge tänkt begagna sin lagliga rätt, att påbygga sin egen dam så, att han kunde mala lika mycket som brodern. Dammen vore för låg, enligt ett äldre ännu giltigt dokument, och ingen beginge därför någon olaglighet om han hjälpte till med det förestående arbetet. För all den skada Per möjligen kunde tillfoga någon af de arbetande, skulle han rikligen ersätta.

En af timmerkarlarne gjorde någon invändning. Han var ej alldeles säker på, om det just blefve så lagligt det här.

»Jag står risken», menade fader Ola och tog karlen litet afsides och hviskade några ord i hans öra om huru lätt det der torpet, som mannen nu innehade och hvilket låg på Sörqvarns skogsmark, kunde få annan innehafvare. Och den hviskningen hade genast till följd, att karlen visst ej ämnade neka för att påbygga dammen, om det så än vore sju alnar i höjd, han hade visst ej ämnat vägra arbeta, »ville blott resonnera litet om saken, ser husbond», som han uttryckte sig.

Drängarne hade alltid tyckt, att det var en stor fördel för dem att få hvila några timmar längre om natten till måndagen än Nordqvarnens mjölnardrängar, hvilket lyckliga förhållande skulle upphöra om tillräckligt vatten alltid fans, men man var ju i lagstadd tjänst och det vore därför ej värdt att opponera sig, minst mot en så bestämdt karl som Ola i Sörqvarnen.

Arbetsmanskabet var sålunda 5 man och med husbonden sjelf 6. Folket gjorde sig genast i ordning att bära åstad stockarne till damfästet.

»Nej vänta litet», sade fader Ola och höll sin stora silfverrofva upp mot aftonrodnaden, hvilken ännu med ett blekt sken lyste öfver nejden, »intet arbete för än helgdagen är slut och kl. blir 12. Det har ingen ännu sagt annat än att mjölnare Ola i Sörqvarn är en sann kristen som ställer sig både Guds och mensklig lag till efterrättelse. Kl. 12 börja vi i Guds namn vårt arbete med all flit, men ej en sekund förr, nu felas hon blott två minuter så länge dröjer det inte».

Fader Ola stod fortfarande med klockan vänd mot aftonrodnaden och väntade sina två minuter, derpå stoppade han rofvan i fickan och grep tag i storändan af närmaste stock och så släpades stock efter stock af till dämnet, hvars öfversta kant nu

var fullt tom. Och nu tog man med lika ifver till med borrhningen och isättandet af naglar. Sjelfva damfästets bredd var ej särdeles stort och arbetet kunde godt ske på ett par tre timmar. Att allt skulle ske så tyst som möjligt var naturligt. Borrhning och mossläggning kunde ej föranleda något väsen, men värre var det när stockarne medelst klubbslag skulle drifvas fast den ene öfver den andre. Detta buller i den lugna natten kunde väcka folket uppe vid Nordqvarn och fader Ola var ingalunda utan oro för, att hans bror Per i spetsen för ett halft tjog mjölnaredrängar och torpare ärnade göra ett försök att hindra arbetet.

Men till all lycka för fader Ola hörde ingen på Nordqvarn på en lång stund de dofva klubbslagen, mer än Per Johan, som den natten ängsligt gick fram och åter på en stig vid dammen och tänkte på uppträdet mellan fadern och farbrodern och dess antagliga följder och samtidigt på Ella och hvad hon skulle tänka om honom, som för första gången sedan de blefvo trolofvade och långt förut äfven varit hos henne hvarje söndagseftermiddag. Både han och fadren hade ansett rådligast, att han ej denna eftermiddag, under den uppretade sinnesstämning, i hvilken brodern befann sig, gick ned till Sörqvarnen, ty ett nytt uppträde af mycket allvarsam art, kunde ju då inträffa.

Hela eftermiddagen hade det varit sorg uppe i Nordqvarnen. Fader Per ångrade bittert sin häftighet ju mer han tänkte på saken, men att dra upp damluckan och göra Ola till viljes om hvilket hans hustru, sonen Per Johan och de äldre af barnen lifligt bådo honom. Nej, dertill var han alldeles för stolt. »Det har ingen töre mig gifvit Sörqvarnen mera vatten än den skall ha och inte får den af mig, det kan intet hot och ingen lag tvinga mig till,» menade han.

Som nu Per Johan ängslig gick af och an vid qvarndammen fick han till sin förvåning höra dofva klubbslag från nejden nedanför. Han lyssnade uppmärksamt och gick derunder längre nedåt på det att bullret från den nyss pådragna Nordqvarnen ej skulle förvilla.

Snart hade ynglingen det temligen klart för sig att farbrodern höll på att bygga på sitt damfäste. Nog hade efter uppträdet i hemmet under eftermiddagen det anat både honom och fadern, att farbrodern verkligen skulle gripa till denna ytterlighet, men ingen af dem hade dock trott, att han så hastigt skulle låta hotet gå i verkställighet.

Kommen närmare Sörqvarnen kunde Per Johan genom nattedunklet upptäcka de arbetande. Sedan han sålunda erhållit full visshet, var hans första tanke att springa hem till fadern och omtala det hiskliga attentat som förehades, men kärleken till Ella dref honom i alldeles motsatt riktning. Hon kunde ju ännu vara uppe under denna sommarljusa men för dem båda så mörka, olycksbådande natt. Med sorgset sinne smög han sig från stigen upp till landsvägen och från denna in i farbroderns trädgård. Bakom rader af krusbärs- och vinbärsbuskar rekognoscerade han terrängen. Qvarnen stod ännu stilla och vid damfästet pågick arbetet med all ifver. Intet ljus sågs i manbyggnaden. Han smög sig utefter knutarne och tittade försigtigt in i fönstren. Ellas sofplats var tom, tyckte han sig märka.

Ella satt på ett af sätena i förstuguqvisten, och grät, under det hon lyssnade till klubbslagen borta vid qvarndammen, när hon märkte de smygande stegen. Hennes hjerta sade henne genast, att det var Per Johan som sökte henne. Hastigt sprang hon från sin plats och kastade sig i hans armar.

Hennes trolofvade ville säga henne något, men flickan lade sitt finger på hans mun och hviskade: »tyst, för Guds skull tyst!»

Derpå förde hon honom så ljudlöst som möjligt bort till ett aflägsset hörn af trädgården, der de älskande slogo sig ned.

»Hvad jag har gråtit och längtat efter dig denna evigt långa dag,» hviskade flickan.

Fästmannen drog henne häftigt till sitt bröst, kysste henne upprepade gånger och smekte hennes hår. »Jag kunde inté komma», sade han hviskande och berättade derpå hela uppträdet mellan fäderna.

»Jag har anat detta allt sedan far kom hem», svarade Ella gråtande, »nu är vår lycka sköflad, nu är friden slut, tänk hvilken dag i morgon, vet du hvad far gör borta vid dammen?»

»Ja, jag vet», svarade fästmannen dystert.

»Nå, hvad ämnar du sjelf nu göra, ämnar du tala om det för din far i natt?»

Jag har ännu ej fullt bestämt huru jag skall handla, tids nog får han veta det, men huru vill du?» — blef hans svar.

»Jo, du bör tala om det», sade Ella, »det är din skyldighet mot din far, men sedan räcka vi hvarandra händerna på, att ingen af oss det minsta skall lägga sig uti den här förfärliga ofriden mellan min far och din. Åh, det är ju grufligt att tänka på't, bröder, som de äro och vi, deras barn, trolofvade!»

»Ella, skola vi båda hand i hand gå till din far borta vid damfästet och bedja honom så vackert det någonsin kan stå till att han afstår från sitt förhåfvande», sade fästmannen lifligt och frimodigt under det han kärleksfullt betraktade sin sköna fästmö, som halflåg i hans armar, ännu iförd samma, i natt-dunklet fantastiska, drägt hon burit under eftermid-

dagen, den rödrandiga korta kjolen och det högröda lifstycket öfver det bländhvita linnet med sina kort-ärmar.

»Per Johan», svarade flickan allvarsamt, »då känner du far bra litet om du tror, att vi härigenom kunde något inverka. Nej, tvärtom skulle vi ohjelpigt förstöra vår sak. Far skulle brusa ut, svärja och förbanna, det skulle bli ett upptråde, som gjorde oss evigt olyckliga. Nej, som vi öfverenskommit ska' vi handla. Vi skola ej alls lägga oss i den här tvisten, ingen af oss, hör du det, det är mitt råd och det är förståndigt».

Efter en lång omfamning skildes de båda älskande. Fästmannen smög sig försigtigt bort, gång på gång sändande sorgsna blickar till sin vackra fästnö, hvilken som en skön bildstod med sin nakna hals och armar aftecknade sig mot den gröna bakgrunden.

Ifrigt sprang han mot hemmet. Klockan var då något öfver ett. Farbroderns attentat var redan bekant. Det hade upptäckts af en mjölnardräng, som varit nere vid dammen för att se efter de ståndkrokar han utlagt till försåt för gäddorna.

Strax efter det drängen lemnat rapport och fader Per rusat ur sin väggfasta stora säng och fått fatt i byxorna var hans första tanke att samla så mycket folk han kunde få fatt på och i spetsen för dem storma ned mot Sörqvarnen, hindra arbetet och kosta hvad det ville, rifva upp de ditlagda stockarne, men snart förkastade han den planen, emedan det ej vore görligt att midt i natten i en hast få ihop tillräckligt med folk. En annan idé rann upp i hans hjerna. Öppnade han damluckorna på vid gafvel, kunde han ju ej allenast hindra arbetet, utan ock, om lyckan vore med, dränka den förhatlige brodern och hans folk med detsamma.

Barfota och i skjortärmarna sprang han till sitt damfäste, fattade en jernstång och begynte bryta upp luckorna. Om några sekunder brusade en ofantlig vattenmassa under buller och då utför fallet.

Denna fader Pers idé hade varit utmärkt god om den blifvit satt i verket en timma tidigare. Fader Ola hade förutsett något i samma väg och drifvit på arbetet med en hisklig fart. Sina unga söner använde han äfven i arbetet. De langade mossa från visthusboden och lade den mellan stocklängderna. När klockan var ett vore redan två stocklängder lagda och man höll på med dentredje.

Då hördes vattendånet från Nordqvarnen. »Qvicka i tagena», kommenderade fader Ola med svetten perlande från pannan: »nu gäller det att hinna få fast den fjerde längden. Ja hade väl tänkt fått fem lagda, men vi få väl nöja oss med de fyra. Bror min, den rackarn, har blifvit vaken i tid.»

Alla man arbetade med feberartad häftighet med den fjerde stocklängden. Det lyckades ock att få den fast ehuru med knapp nöd, ty vattnet ökades fruktansvärdt. För ett par af karlarne var arbetet rent af förenligt med lifsfara de sista minuterna.

När allt var gjordt, bjöd fader Ola, mäktu upprymd, sitt andfädda folk på storsupar öfver lag, tog sig sjelf ett par bastanta och stälde sig sedan bred-bent med armarne i kors på en tom plats ofvan dämnet och såg förnöjd på huru vattnet steg. Sin qvarn lät han stå stilla och sitt folk samlade han på bron strax bakom, alla beväpnade med yxor, hö-tjufvor och påkar, för att som en försigtig general kunna kasta dem mot en anryckande fiende, denne mån-de komma från ena eller andra hållet.

Sörqvarnsmjöl-naren var vid ett lynne så ingen hört maken, mente timmerkarlarne och drängarne

på bron. Han slog sig för knäna och skrattade så hela hans kropp ryste.

»Har en skulla sett en så'n dumsnut som bror min, nu gör han allt för att dränka sina egna marker ha-ha-ha-ha-ha-ha men det är rätt åt dej, din högfärdige kanalje», skrattade och pratade han.

Det begynte nu snart att dagas och då först kunde man se hvilket spektakel fader Ola haft för sig under natten. Fader Per och allt hans folk och många fler som i hast fått reda på hvad som händt, stodo på höjden ofvan Nordqvarnen och sågo huru vattnet från dammen häftigt öfversvämmade den låga marken å ömse sidor. Det var Pers gården hvar-enda bit. »Seså, nu äro kornlanden dränkta», utbrast han förtviflad och ref sig i hufvudet. »Nu ha vi hela floden inne i ärtelanden, se nu brusar den in i hvetet», ropade en af mjölnardrängarne. »Besittå't, är inte vattnet nu uppe bland potäterna, se stjelkarne stå i vatten öfverallt», ropade en annan.

Nu var ej svårt för fader Per att veta att han i hastigheten begått en stor dumhet då han drog upp damluckorna så höga de voro och befalde sitt folk att genast slå ned dem igen och samtidigt stanna qvarnhjulen.

Som en löpeld spred sig underrättelsen om hvad som under natten passerat i byn och närmaste trakt. Alla menniskor, som kunde gå, stora som små, skulle naturligtvis fram till qvarnarne för att se huru det var fatt. Det var i tiden mellan slottern och rågbergningen och alla hade godt om tid. En stor menniskokara samlade sig sålunda vid och omkring Nordqvarnen och en annan stod vid Sör-qvarnen och närmast deromkring. Nästan alla voro vid särdeles godt lynne och den svenska nektarn, som den tiden fans i parti så godt som i hvarje bondehem, lifvade ytterligare upp stämningen. Man

diskuterade saken vidt och bredt. Den, som gick från det ena stället till det andra och lyssnade till samtalen, kunde finna, att folket, som stod omkring Nordqvarnen, i allmänhet höllo med Per och de, som voro vid Sörqvarnen, med Ola. Byn och trakten voro sålunda delade i två partier, det norra och det södra.

I Sörqvarns trädgård stod en skara bönder samtliga fägnade af mjölnaren på stället och af andra.

»Ja, det säger ja och sanning är det, att det ä' rätt åt Per, att han får si säd förstörd, ty det vore väl inte mer än rätt å skäl i, att han unna bror sin att mala lika lång ti' som han sjelf», hördes en dryg bonde yttra.

»Jaha bevars», sade en annan, »dä tycker ja med. Ola han ä visserligen stursk och morsk, men en regäl karl ä han och hyggelig mot mädelaget. Aldrig kommer ja hit till qvarna för att mala utan ja får supå så mycke ja vill, å det ä nånting att sätta värde på. Gästfri dä ä han. Per der uppe, det är en högfärdiger en.»

»Anamma den Ola», sade en tredje, »har en skulla sett en så'n illmarier en, ja kommer från damfästet, fyra starka längder, kan i tänka er, karlar, och tätt är det mellan dem det syns då och allt med ett par timmars nattarbete, det är raskt och vackert gjordt, men karlar, hur tror I det nu går med geftet mellan Per Johan och Ella efter den här dan och natta?»

»Geftet, å det blir'la ingenting med det kan en'la veta», svarade ett par karlar.

»Ja men det är allt synd om båda två», sade den karl som prisat Olas illmarighet. »Per Johan han är en skicklig pojk, hyggelig och förståndig, ingen säger annat och tösa, inte har hon sin like här

i byn och trakta. Nu sitter ho stackarn inne i framkammarn och lipar.»

»Både Per Johan och tösa äro bra», mente några karlar, »men di lär'la få trösta sej ändå bäst di kan hvann för sig. Kärleken den går'la öfver.»

»Ja vars», sade en af de förra talarne, »det vet ja bäst sjelf, va inte qvenna mi så sprett ga'ern en menska kan bli i en annan — ja I känna nog till det der — pep gjorde hon i hela sex vecker ätter bröllopet men se'n blef det så bra, å hvilka ha haft det så lyckligt som vi — säj!»

Der uppe vid Nordqvarnen resonerade man så här:

»Det är då både skam och synd», mente en förskinnsklädd karl med hedersam uppsyn, »att en så'n lurifax som den der Ola der nere får gå lös, en så'n illmarig best som midt i nattetid ställer till sådant leverne och en så'n ofred i byn och hela trakten. Se nu hvad säd han förstör med det, att han dämt upp våttnet. Och detta bara därför att han om måndagsnätterna sommartiden får dra på sina qvarnhjul ett par timmar efter bror sin. En kan bli så arg när en tänker på't, så en vet inte hvad en vill. Tvi tusan en så'n ofred mellan två köttsliga bröder, hvars barn nu snart skulle gifta sig; ställa till så'n ofred i byn och socknen, ha vi inte nog af att ligga i evig ofred med de uslinga nere i Hunnestad och Torsby, blef inte Sven i Smedsgård i lördags om qvällen röfvader halfva sitt lass och fick stryk värre än ett kreatur nere i Torsby när han skulle hem från stan.»

»Jaså di har vart framme ner i Torsby nu igen», sade en annan groflemmad karl, »ja det är som du sa, Nils, det är en skam af Ola att ställa till sådant leverne inom byn och sockna, ställa till inbördes krig när vi ha di värste fiendera ända vid gränserna, huru skall det här sluta?»

Talaren hade knappast sagt sista ordet förrän en af Nordqvarns mjölnardrängar, den adertonårige August kom springande allt hvad han förmådde söderifrån mot backarne vid Nordqvarn. Han skrek och gnälde aldeles som en hund, hvilken fått dugtigt med stryk. Och stryk hade ock August fått med besked der nere å stora landsvägen, när han, medan han nu hade så godt och ledigt på morgonqvisten, ville springa och helsa på sin tös som han hade i en lägenhet under en af de södra bygårdarne.

Med knapp nöd hade han kunnat freda lifvet, mente han. »Di ha knifvar och blydaggar, di rackarne der nere», utropade han lipande.

Att denna händelse skulle än ytterligare förbittra sinnesstämningen norr ut i byn var sjelfklart. Augusts kamrater vid qvarnen skälfde af raseri och mente att de skulle hämnas.

I en folkhop, som placerat sig i Nordqvarnens trädgård, hvarifrån man hade en utmärkt utsigt öfver öfversvämningen och den nedanför liggande fiendtliga qvarnen, resonerades öfver lämpligaste sättet att medelst våld komma i besittning af det påbygda dämnet och rifva ned detta.

»Enligt min tanke», sade myndigt och tvärsäkert soldat Klingfält, som bodde i sjelfva byn, »bör anfallet riktas från två håll, en kolonn bör storma fram längs landsvägen och en annan angripa sjöledes. Så skulle, det kan ja ge mej f-n på, vår öfverstelutnant de Marè handla, se han har varit med i krig han. Se det förstås, hade man blott en kanon, så kunde man med den mycket lätt från backen der vi äro skjuta den ena kulan efter den andra i dammen så att hela tutten om några minuter reste åt helséfur, ja mins'la sjelf, när ja för några år se'n var i kriget i Dannemark hur tyskerä knäppte

till med den ene granaten efter den andre öfver Lella Bält, kallte di't, så att hela den stora staden Meddefart, kallte di'n, for te vägs så vidlöftiger han än var och resten som blef kvar tog det eld i, ja det var hemskt att se må I . . .»

»Åh håll smattran på dej, din ynkrygg, tala om krig du», sade gamle giktbrutne veteranen Austerlitz, som nu kom linkande fram iförd sin slitna söndagsdrägt med silfvermedalj å vadmaltröjans uppslag, »prata om krig du, som bara exercerat och postat, ätit smörgåsar och left slarf med pigorna på Fyen, du vart i krig du, när ja hör't så vill det vända sig i magen på mig. Tala om kanoner du när ja är med, som sett på hur den huggaren Kardell sköt ned di franske fyrkantera så det blef aldrig ett lif igen, ja har vart med vid Lepsevik sta ja, om du vell veta't, å der »vada vi i blo», som det står i ena viså om'et.»

»Åh, det var väl ej så farligt med er», svarade Klingfält försmädligt, »hvarken vid Lepsevik eller annanstans.»

»Va dä inte, sa du», skrek gamle Austerlitz så det sjöng omkring i husknutarne, »vid Dessau du, der stupa skaraborgarne som flugor, det måtte allt ja veta som sjelf va med och det står i historien för resten och menar du den ljuger kanske?»

»Seså gamle Austerlitz, var nu inte rasande längre», sade Klingfält helt vänligt, »se här, ta er en läpe snus på morgonqvisten, så blir I nog go igen. Det är ofred nog utan att gamla knektar ska behöfva bråka.»

»Ja, tack ska du ha», sade veteranen rätt fryntligt och stack ned fingrarne i den honom bjudna dosan, »ja är inte rasande på dej längre, men ungdomen ska akta sej för att skräfta.»

»Det är bara di gamle, som ska få det», menade Klingfält skrattande.

»Tyst med dej, din lufver», sade Austerlitz, »di som har sett lite af verlden, di har rätt att prata äfven om det nu skulle vara litet bredvid mun, men nu prata vi ej om det der mer, tycker inte I karlar och qvinfolk med, att det är rätt trefligt här i dag, alldeles som förr i verlden under den stora ofreden, här stå vi ju precis som två fiendtliga arméer den ene mot . . .»

Veteranen hann ej utsäga meningen, innan ett skott föll från stranden nedunder och krutröken hvirflade upp ur buskarne.

Gamle Austerlitz gjorde både af förvåning och fröjd en piruett med sina gamla ben, knäppte i luften med högra handens fingrar och ropade ystert: »tjo! — Nu börjar det!»

Pang, smällde häftigt ett nytt skott från buskarne och krutröken hvirflade ånyo upp.

Allt folket greps af förvåning och förfäran. En hel hop kvinnor åjade sig och skreko.

Pang, pang, smattrade nu tvenne på hvarandra följande skott från motsatta sidan. Nu var ej tid att jemra sig längre, allt hvad kvinnor och barn hette togo med yttersta förvirring och fasa målade i sina anleten till flykten, följda af karlarne, hvilka dock stannade bakom närmaste hus medan kvinnor och barn fortsatte flykten långt utöfver åkrarne. Endast gamle Austerlitz stod qvar och skrattade med full hals allt hvad han förmådde och slog sig för knäna upprepade gånger, när han såg Klingfälts långa ben försvinna bakom mjölnarbyggnaden och huru man alldeles på samma sätt flydde å motsatta sidan.

»Hvem är det som skjuter dernere», ropade veteranen.

»Å det är vi, Pera pojka, som knäppa farbror Olas anker», ropade ett par gälla pojkröster.

»Kunde just tro det», svarade gamle Austerlitz, »gå på med det ni pojkar, nå då var det väl på edra anker di sköt dernere.»

»Jo var säker på det», svarade pojkarne, »vi se tre af våra hur de ligga med buken i vädret.»

»Nå, har ni skjutit några?»

»Jo jo men, en tre fyra i första taget. Se här gamle Austerlitz skall du få en till stek till middag.»

En hurtig barbent tolfäring kröp ur buskarne och dängde en fet och präktig sörqvarnsanka upp för branten, hvilken present med glädje mottogs af den gamle krigaren.

Minuten derpå smattrade ånyo skott från hvar-dera sidan af qvarndammen. Qvinfolken och barnen ute på åkrarne fortsatte ännu ifrigare flykten.

Tredje kapitlet.

Handlar om hvad nämndemannen betänksamt yttrade, då han strök sin feta haka och huru oresonlig en trilsk mjölnare kan bli — hvad mjölnaremor tyckte om att den »gluffete» länsman tagit prostens plats vid matbordet — huru Ella tröstas och huru slug en gammal prest på landsbygden kan bli.

Klockan hade hunnit till 8 på morgonen och ställningen vid dammen och med detsamma i byn var alldeles oförändrad. Folkhoparne stodo å ömse sidor dock nu på litet längre afstånd från öfver-svämningen och dammen, ty skjutandet på de stac-

kars ankorna fortfor. Man visste nu att hagel och kulor ej riktades mot folk och se'n man fått väl reda på den saken skrattades ohejdadt, men respekt hade man dock för att ej gå för nära.

Qvarnarne stodo stilla och allt folket tänkte ej det bittersta på att uträtta det minsta annat än se hur den här märkliga händelsen skulle aflöpa.

På vägen ett stycke från Nordqvarn uppehöll sig socknens nämndeman myndig och tvärsäker. Han anmodades af flere kringstående att gå ned till Sörqvarn och tala reson med Ola.

Nämndemannen tog sig några gånger om sin feta slätrakade haka och svarade flegmatiskt:

»Ja inte för det jag är rädd — men förargligt vore det i alla fall om pojkarne dernere sköto fel på ankorna och i stället träffade mig.»

Ja, häri kunde de närstående bönderna ej annat än instämma, det kunde ju bli garska fatalt för nämndemannen.

»Har I skickat efter länsman», frågade han Per.

»Ja, jag tänkte fara efter honom sjelf, men nu kommer väl ingen öfver Sörqvarns bro», mumlade fader Per. »Bron är Olas och ej allmän, som I alla vet och resa rundt om, då är det fem fjerdingväg. Jag har därför sändt bud att det är bäst han stannar här strax på andra sidan, så får vi'la ta'n öfver på något sätt.»

»Nå det är bra», svarade nämndemannen, »har I skickat efter prosten, fjerdingsmännen äro här, ser ja.»

Jo, prosten var efterskickad, svarades.

»Nå då blir vi ju tre öfverhetspersoner, som skola tala reson med Ola», sade nämndemannen och strök sig flegmatiskt om hakan, »jag, prosten och länsman och fjerdingsmännen dessutom. Du kan vara lugn Per, vi skola nog komma till rätta med Ola.»

»Ja det bör I önskas lycka till», svarade Per, »men innan I ger er af, vore det kanske skäl uti att jag litet enskildt talade vid Ola, jag är ej rädd för att gå dit ned.»

»Ja gör det om du törs så», sade nämndemannen.

»Johé det gör jag och det törs jag», svarade Per bestämdt.

Många ville afråda Per, men han var obeveklig. Han satte hatten litet fastare i nacken, gjorde helt om, stötte kappen hårdt i backen och vandrade åstad.

Som han nu modig och säker klef utaf nedför backen beskådad af hundratals menniskor var han en den vackraste typ för en ståtlig vestgötakar.

Med lifligaste intresse följdes hans färd af hoparne å ömse sidor. Ankjägarna måste ha observerat honom och, lika nyfikna som de andra, upphörde de tvärt med skjutningen. En högtidlig stillhet blef rådande. Allt prat och skratt tystnade af sig sjelft.

Nära intill det fiendtliga lägret kom Ola sin bror till mötes. Det blef en allt utom vänlig helsning bröderna emellan. Det sedvanliga handslaget kom nu ej i fråga.

»Hvad vill du mej, Per», sade Ola bittert.

»Ja vill fråga dej huru länge du tänker hålla på att ställa till öfversvämning på min mark», blef broderns svar.

»Det rör dej inte», svarade Ola argt, »jag har min lagliga rätt, min dam var för låg.»

»Ja märker du är lika oersonlig som i går», svarade Per lugnt och allvarligt, »men innan nu prosten, länsman, nämndemannen och fjerdingmännen komma, vill jag som din köttslige bror fråga dig om du vill godvilligt i denna dag rifva upp det du byggt på dammen i natt, å min sida vill jag lofva dig, att för dig tillräckligt vatten skall fritt

få gå från mitt dämme hvarje söndag sommartiden och äfven eljest när min qvarn står stilla. Nu hör du i många vittnens närvaro hvad jag säger och att jag tillbjuder dig fred och vill att det skall vara frid oss emellan och detta för både ditt och mitt anseendes skull och för våra barns väl, tänk på dem, Ola, tänk på din Ellika och min Per Johan innan du svarar, tänk på dem, Ola, än en gång och vet hvad du bör svara.»

»Jo, nu ska' en tro du blitt spaker», svarade Ola försmädligt, »blott det blef litet allvar af då tog du till bönboken, du tror visst du skall skrämma mej med länsman du och med qvenfolkalåt. Min Ella kan få bättre karl än din Per Johan.»

»Akta dig, Ola, för att komma med sådant tal», svarade Per.

»Akta mej, säger du, du vill väl komma stormande fram med hela hopen der uppe, men lit du på, att mina gossa kan rifva din tassa i pelsen, se der på bron du, der har ja ett helt tjog som ej blir goda att tass med», skrek Ola ilskt.

»Du är dig lik, Ola, lika oresonlig som alltid, skyll dig sjelf», svarade Per vemodigt och ansåg all vidare öfverläggning onödig. Med värdig hållning gjorde han en sväng på klacken och marscherade lika stolt och högtidlig hemåt som han drog bort.

Nu var all fredlig uppgörelse sålunda omöjlig.

Vid återkomsten omtalade Per samtalet med brodern.

»Var bara lugn du», svarade nämndemannen och strök sig ånyo om den feta hakan, »när jag och prosten och se der ha vi'n, länsman, skulle jag sagt — på andra sidan, hör hur han gaster och skriker, rödare i synen än vanligt.»

Medeist en gammal eka kom länsmannen ett stycke ofvan fallet öfver strömmen. Han var iförd full uniform med trekantig hatt och värja för att

riktigt kunna imponera vid detta högtidliga tillfälle. Prosten kom nästan i detsamma åkande i en gammal holsteinare. Mjölñaremor i Nordqvarnen hade i ordning en bastant frukost åt rättens handtlångare, prosten och nämndemannen och hur brådt och bråkigt det än var, fans ingen som ej villigt mottog bjudningen.

Det var ett bastant morgormål mjölñaremor dukat upp åt de väntande. Hon ville minsann visa både prosten, nämndemannen och länsmansfar att, om det än rådde en grufflig oreda utanför, så hade hon det i god ordning inomhus och att intet fattades.

Ägg hade hon kokt minst halfannat tjog och dessa lågo så aptitliga i en vacker korg på det med mjölhvít duk betäckta matbordet i dagligstugan. Nordqvarnen hade ett dråpligt ålfiske och kokt och rökt ål i stora partier voro framsatta tillika med hvarjehanda smörgåsmat till hvilken hörde en nära tre kvarters hög fyrkantig ost. Silfvertumlare stodo framför hvarje tallrik och en bastant stopflaska med godt sädesbränvin midt mellan äggen och det ena ålfatet. En dryckeskanna och en stor bågare, båda af rent gammallödigt silfver och fyllda med starkt, hembrygdt öl, voro ställda vid hvar sin ända af bordet. Det var sex personer som skulle äta, men mat och dryck tycktes det vara för minst sexton.

Prosten och länsmannen stego utan krus in i stugan. Med nämndemannen och de båda fjerdingmännen fick det förstås krusas litet. Hur skulle det annars sett ut i herrarnes närvaro om de ej varit litet nöbbedda.

»Seså, schåpa er inte», sade husets båda unga vuxna döttrar Anna och Kristin och fattade ute i förstugan hvar sin fjerdingsman i kragen och ledde dem fram till bordsändan, der de fingo dem att sätta sig på de framställda stolarne, ungefär en aln

från bordet enligt bruk och sed. Nämndemannen tog mjölnaremor hand om och placerade honom bredvid länsmannen, som utan all persvadering satt sig fet och skinande framme vid fönstret, en plats som prosten rätteligen borde haft. Far i huset skulle naturligtvis ha sin gamla plats till höger vid framändan. Prosten kom sålunda att sitta mellan honom och en af fjerdingsmännen, något som naturligtvis ej var enligt rätt och sedvanlig ordning, »men hvem i all sin dag kunde nu hjälpa det», som mjölnaremor efteråt uttryckte sig, »det kunde'la ingen bju' te' å köra te' vägs den gluffete länsman, det hade väl varit nog med ofred ändå den måran. Å skamma den gjorde prosten rakt ingenting, tyckte både ja å tösera mina, för han åt två rediga ägg, ja di va inte di minste det såg ja då sjelf, sju bita ål och på dem tog han halfannan sup å öl det kulka han i sej väl en kanna så nån nö' det gick då inte på'n och inte tror ja han exmentera ett tecken, att länsmansfar satt sig midt emot vån far vid framändan i stället för honom, å goda vänner va di i alla fulla fall, di necka å grinte åt hvarandra och kallte hvarandra för kära bror.»

När alla blifvit placerade knäppte prosten andäktigt samman händerna och läste en bordsbön. Det brukade han alltid göra när han var i lag ute i gårdarne, vare sig det nu var bröllop, barndop, begrafning eller annat kalas.

Sedan begynte spisningen med ifver och utan krus af prosten och länsmannen och äfven far i huset. Nämndemannen och fjerdingsmännen måste förstås till en början persvaderas af mjölnaremor och de båda flickorna. De tre gubbarne fingo sålunda hvar sitt qvinnfolk som pusslade om dem och då kunde det väl ej annat än komma bra i gång.

Till en början pratades just ingenting. Alla voro grufligt hungriga och äfven litet »altenerade» efter den här fasans uppståndelsen under morgonen. Ingen hade haft tid att få sig ens en slät kopp kaffe innan det måste bära i väg. Den eljest så lugne prosten hade glömt taga prestkragen på inne hos sitt utan prostinnan sjelf måste knyta på honom den ute på gården just som han skulle stiga upp i holsteinaren, och vasaorden, som hennes gubbe för ett par år sedan fått för långvarig prosttjänst, den hade hon, precis som han klef upp, stoppat i en af bakfickorna på kaftanen.

Prosten hade då observerat att det var något krångel der bak, han hade hastigt vändt sig om och frågat:

»I Herrans namn, Lotten lilla, det är väl ingenting oknäppt du ser?»

»Nej för all del,» svarade prostinnan skrattande, »allt är komplett, det var bara vassen du glömt, nu är den i bakfickan, men hva' du gör, akta dig, så du inte sticker dig på knappnålen!»

Prosten kom sålunda i full ornat, väl utan kapp, men dock med krage och vasaorden, fram till spektaket i Skatlunda by.

Som nämndt, maten tystade till en början mun, som ett talesätt lyder. Men sedan den värsta hungern var släckt begynte prosten och länsmannen att hålla förhör om huru all den här ofreden börjats och sedan kommit i full gång. Fader Per berättade ärligt och uppriktigt allt, äfven sitt sista samtal med den oresonlige brodern. Länsmannen gjorde några knipsluga frågor och prostfar var ej stort sämre. Nämndemannen kom äfven fram med ord som fordrade förklaring. Han var intet dumhufvud när det gälde rättsaker, det hördes tydligt, vigtig var han dessutom nu som alltid, men dock ej fullt så sjelf-

god i herrarnes närvaro som när han befann sig ensam med bönderna. Så hördes han till exempel ej nu säga jag, prosten och länsmannen, utan nu blef det värdig prosten, befallningsman och jag skola nog etc. etc.

De båda herrarne och nämndemannen förstodo snart att fader Per ej fördolde något och att han, i all synnerhet sedan han afgifvit det förutnämnda löftet till brodern, hade rätten på sin sida, men ansågo dock saken ganska betänklig och allvarsam.

Mjölaren märkte länsmannens betänksamhet och frågade honom huru han trodde det skulle gå.

Länsmannen runkade med sitt stora feta hufvud och svarade: »Beror mycket på det der dokumentet han dernere pratar om, ni skall få se det är litet tvetydigt».

Nämndemannen strök sig om sin stora slätrakade haka och nickade bifall, prosten tog sig betänksam en pris och fjerdingmännen sågo fundersamma ut.

»Jaha», sade prosten sedan han strax efter den första tagit sig en andra pris och sedan bjöd länsmannen och öfriga — »jaha — jaha — den här saken den är allvarsam den, den är mer, den är ömmande.»

»Ja, det är den», suckade fader Per, »skadan bryr jag mig mindre om, Gudskelof jag är ingen fattig karl, men att se de nu så olycklige barna det smärtar mig mer. Jag får fårar i ögonen så fort jag ser min Per Johan och inte tror ja hon har't bättre Ellika dernere. Så fästade som di' barna ä' i hvarandra både nu och allt se'n barndomen, det skulle väl ingen ha sett.»

»Ja det är sant», sade mjölaren och torkade ögonen med sitt stora rödrandiga förkläde.

Prosten suckade. Han var en mycket menniskovänlig man, som gerna önskade ej allenast älskande utan ock alla andra, allt möjligt godt.

»Äro vi alla mätta nu», sade prosten högtidligt, »så gå vi i fridens namn från detta välfägnadens gästfria bord i denna, genom sällsamma händelser bekymmersfulla boning ut för att öfva rättvisa, stifta fred och möjligen försoning, men först ett tack till alla goda gåfvors skapare.»

Prosten knäppte samman händerna öfver sin kullrige mage och läste högt och allvarligt, som om han befunnit sig inför altaret, bordsbönen. »Och nu ett tack till vårt ärade värdfolk, den hedersvärde Per Hansson och hans hedersamma hustru», sade han derefter, »och se'n i Guds namn åstad!»

Det var en sällsam procession som högtidligt steg nedför Nordqvarnsbacken till den södra qvarnen. I spetsen gick länsmannen, hvars förgyllda trekantiga hatt, blanka knappar och värjfaste glimrade i det starka solljuset. Bredvid gick prostén, allvarlig, som om han varit på väg till kyrkan. Hans hvita prestkrage och gyllene vasaorden blänkte lång väg.

Efter dessa båda viktiga personligheter sågs den värdige nämndemannen och de båda fjerdingmännen och efter dem en skara den ingen räkna kunde, karlar i förskinn och träskor, flickslinkor, käringar och barfota pojkar. Byns skräddare, den lustige spektakelmakaren Linderholm, var äfven med. Han skulle dikta en rolig paschasa om allt det här, hviskade han till soldat Klingfält, som martialisk gick ungefär midt i skocken. Äfven gamle Austerlitz kom stultande med bland de sista leden, stödd på sin bastanta knöliga ekpåk och med sin hedervärda tapperhetsmedalj på det insjunkna bröstet. Hopkrumpen var han nu på ålderdomen, men nog kunde man ändå se, att han i åratal varit knekt, linkandet skulle gå i takt och hufvudet skulle bäras stolt upprätt, något bakåt till och med. Anletsdragen voro barska, han såg »gröm ut», mente byns pojkar,

hvilka med ordet grym härvidlag ej allenast menade ful utan ock grym. Ansigtzfärgen var gulgrå och de ännu väldiga mustascherna isgrå. Pojkarne hade verkligen rätt, gamle Austerlitz, som kommit i tjänst just det märkliga år den store kejsaren slog två andra kejsare vid den by i Böhmen efter hvilken en kapten vid skaraborgarne sedan gaf den unge rekryten sitt namn, han såg nu på gamla dar verkligen »anskrämlig» ut, men genom all fräckhet och barskhet lyste ett märkligt godmodigt drag och skalken den var kvar i de ännu lifliga ögonen.

Han hade sett mycket af verlden den gamle krigaren, han hade som rekryt varit med i Pommern 1805 samt äfven åren 1806 och 1807, varit mot Norge 1808 och då bland dem, som slog sig igenom vid Prestbacka, sedan hade han gjort kampanjen i Tyskland 1813, varit inne i Danmark vid jultiden samma år och tvingat dansken till fred, »se det var gjordt på tre veckor», som han uttryckte sig och redan året derpå hade han stångats med norrbaggen tills denne låg med alla fyra i vädret.

I dag var den gamle som ung på nytt. Det här märkliga, som passerat, hade piggat upp honom så ansenligt, att han tyckte hela verlden lekte omkring. Supar hade han fått så många han ville ha uppe i gårdarne, snus och tobak äfvenledes och dessutom ej mindre än tre feta ankor af Pera pojkar. Sådan god stek han nu skulle få både till middagen och i flere dar efteråt. »Ja, det var en välsignadt treflig historia den här, som Sörqvärns Ola ställt till», mente han.

»Det här påminner mej riktigt om huru det var en gång nere i Sachsen under tuska fälttåget när borgmästarn i en sta' dernere kom med en svarter prest bredvid sej och en hel fåraskock med folk efter sej och bad våran general Reuterskölt, att han

för Guds skull velle skona sta'n å inte tända eld på husa å ta' lifvet å folk eller våldföra qvenner å barn», pratade han för de närmast gående. »Se di hade många granna töser der inne, det så' vi se'n vi va' inmarscherta, både fina frökner och mammeseller å »di jungfrau» som di kallte de gemene däkera dernere. Reuterskölden han sa' te' dum, att bara di ger knekten doktigt att äta så han blir mätt i fem dar, så ska' han heligt lofva, att han inte ska' tutta eld på så mycket som det uslaste skräpskjul, låta hvarevelig käring, om hon än så ut värre än skam, få behålla lifhanken och inte våldföra sejens på den vackraste sextanårs mamesell' som fans, ja det svarte han å så sa' han att Se så nu ä' têtén framme å länsman å prostafar i håll med Ola, jo, jo, det har di nog löcka te' kan en tänka.»

Vi flytta oss nu litet fortare än gamle Austerlitz fram till »têtén», som nu befann sig vid sjelfva det påökade damfästet der Ola stod, omgifven af sina söner, drängar och en stor skara folk af alla åldrar. Mjölnaren såg arg och mulen ut. Någon helsning besvärade han sig ej med.

»Hvad är det här för satans spektakel du har för dig, Ola», röt länsmannen på sitt vanliga vis, »tycker du det är rim och reson, att fördränka andras egor med all derpå befintlig växande gröda och ställa din brors qvarnhjul i bakvatten?»

»Talar I i den tona», sade fader Ola lugnt, »så pratar I i tomma vär't.»

»Till dig kan man blott tala i *en* ton, din trilske»

Länsmannen blef afbruten af prostén, som vänligt lade sin arm på hans skuldra och yttrade: »Ej så häftig, kära bror, ej så häftig!»

»Min käre Ola», sade prosten derefter allvarligt och vände sig till mjölnaren, »betänk hvad du gjort och gör, betänk att du begått och begår en orättfärdig handling, det borde väl du och hvarje man, som vill hålla sig vid heder och rättvisa, inse, betänk hvad du gjort och gör för din egen skull, för ditt barns skull, för din salighets skull, för friden och endrågten i denna Herrens församlings skull, — jag kommer till dig i lagens och fridens namn och tillbjuder dig på din brors vägnar fred och frid på de villkor han nyss härute i många vittnens närvaro dig tillbjudit. Mottag denna fred och säg till ditt folk, att de genast rifva upp det du å damfästet påbyggt i natt».

»Nej», svarade Ola stolt, »jag har min lagliga rätt och inte passar det sig för en prost att komma till mig med sådant tal, mins I hva' I sa' i Guds hus i går?»

»Ja, det mins jag», svarade prosten, »jag talade om frid och försoning.»

»Jaha, det gjorde I, men I talte ock om rättvisa grannar emellan», mumlade Ola.

»Du är fullkomligt oresonlig, Ola», svarade prosten förargad.

»Jag har min lagliga rätt», sade Ola häftigt.

»Din lagliga rätt, hvar är den, i ditt eget trilska hufvud, der sitter den och ingen annorstädes», inföll länsmanen.

»Nå, hvad står det i detta papper då», svarade Ola med hetta och fick ur rockens bröstficka upp ett väl omviradt dokument och höll det framför ögonen på länsmanen.

Dokumentet var sedan Carl XI tid, det kunde länsmanen se och äfven att i detsamma stod att Sörqvarns qvarndam skulle vara 9 och en half fot i höjd.

»Nå var han ej detta förut då», frågade läns-
mannen.

»Nej, det var han inte, I kan ju mäta», mente Ola.

Länsmannen såg nedåt dämnet och i årännan
der vattnet forsade stridt.

»Hur kan I tro, att man nu kan stå der nere
i forsen och mäta», sade länsmannen.

»Nå, då kan I lugna er tills det blir torrt en
gång», sade Ola skrattande och hade nöjet höra huru
alla hans vänner och anhängare instämde.

»Det kan du väl begripa, Ola», sade länsmannen
öfvertygande, »att man under Carl XI tid ej var
så dum, att man lagligt bestämde, att dammen här
skulle vara så hög, att den andra qvarnen skulle
hindras af bakvatten och»

»Han, bror min deruppe, kan flytta qvarna högre
upp», afbröt Ola i bitande ton och fick ånyo en
hop skrättare på sin sida.

»Afbryt mig ej, Ola, akta dig», fortsatte läns-
mannen, »och hur kan du tro, att man då ämnade
dränka hela den ofvanför din qvarn bördiga marken?»

Åh, det var väl en sumpig mad på den tiden»,
menade Ola.

»Seså, resonera inte, utan rif upp det onödiga
dämnet», röt länsmannen ytterligt uppbragt.

»Nej», svarade Ola.

»Nå, om du ej vill göra det sjelf så säg till ditt
folk, dämnet skall vara som förut befaller jag i
lagens namn».

»Rif sjelf om I vell, men kom ihåg, att jag för-
bjuder det», sade Ola kallblodigt och stoppade åter
på sig det gamla dokumentet.

Vredgad fattade länsmannen ett nära invid stå-
ende jernspett och gick fram mot dammen och högg
in det mellan det öfversta stöckparet. Men innan
han bände till besinnade han sig, drog långsamt

åter spettet tillbaka, satte det mot ett träd och gick fram till prosten och nämndemannen och höll med dem en öfverläggning, hvilken slutade så, att alla tre jemte fjerdingsskarlarne hastigt aflägsnade sig.

»Vi träffas vid tinget», ropade länsmannen när han gick.

»Ja, häradsrätten skall få döma mej och befalla mej rifva ned dämnet om den kan», ropade Ola till svar, »men ingen länsmansrätt och ingen prestarrätt heller», tillade han.

Prosten vände sig. »Akta dig, Ola», sade han förmanande, »de där orden kan jag komma ihåg.»

Expeditionen hade sålunda alldeles misslyckats. Temligen snopna gingo länsmannen och nämndemannen upp mot öfra byn. Prosten gick in i mjöl-narebyggnaden och tröstade en stund så godt han kunde mor Anna Maja och Ella. Båda voro förgråtna af allt det här eländet och ofreden, som de sade. Prosten klappade Ella kärleksfullt och bad henne vara vid godt mod, »den här saken hvarken kunde eller skulle förstöra hennes lycka», menade han.

Allt folket omkring fick af den aktade själasörjaren den allvarligaste förmaning, att hvar och en gå hem till sitt och många lydde ock genast, hur roligt det än kunde vara att stanna qvar.

Kommen åter upp till Nordqvarnen tog prostens fader Per med sig in i en af sidokamrarna, stängde dörren och omtalade först beskickningens utgång och sade derefter: »Du vet, min käre Per, att vi prester genom dagligt umgänge med folk af alla samhällsklasser och derigenom att vi få höra allt både ondt och godt ofta blifva ganska knipsluga i det verldsliga. Min tanke i den här kinkiga saken är den, att den svåraste kasus är förhållandet mellan ditt och Olas barn, men äfven det blir nog godt och bra blott flickan är ståndaktig och det tror jag

säkert att hon blir om jag känner henne rätt. Det andra med uppdämningen är ej på långt när af den vigt som det ser ut. Låt du din qvarn stå stilla i dag och i morgon med och se efter, att så litet spillvatten som möjligt går fram. Känner jag Ola rätt, är han alldeles för snål att låta sin qvarn länge stå still, i morgon så drar han på sina qvarnhjul, skall du få se, och med detsamma börjar vattnet att minskas och öfversvämningen är snart slut och du skall äfven få se, att säden tagit mindre skada än någon tror, för hafren och potatisen har den öfversvämningen till och med varit nyttig i den här hettan. Se'n, när vattnet kommer i samma jemnhöjd, kan du godt sätta dina qvarnstenar i gång, men så fort du märker att Ola slår igen sin qvarn, måste du naturligtvis, för att förebygga ny öfversvämning, äfven slå igen, men du kan vara lugn för det; Ola, korttänkt som alltid, har gjort allt det här i vredesmod och är alldeles för snål att upphöra med malningen och göra hela sitt stora mäddlag ursinnigt på sig. Nu har jag gifvit dig ett klokt och godt råd, Per, låt mig se att du följer det och framför allt låt ej locka dig till några obetänksamheter såsom något försök till nedrifning af dämmet eller annat. Och nu på Guds makt reser jag mina färde.»

Fjerde kapitlet.

Handlar om huru fader Ola kom i misshumör och hvad han resonerade om när han tittade i sina stöfvlskaft, huru hans plöner misslyckas, — om huru soldat Klingjält med en trupp hvita grenadierer går till anfall sjöledes och huru denna expedition ömkligen strandar mot Olas illfundiga försarsverk.

Det gick alldeles som prosten förutsagt. Hela måndagen höll fader Ola sin qvarn stängd, trots alla uppmaningar af till qvarnen anländt mäldfolk, flere från rätt aflägsna trakter. Sjelf gick mjölnaren hela eftermiddagen till sent in på natten utmed sin dam och fröjdade sig åt den öfversvämning han tillstått och öfver prostens, länsmannens m. fl. totalt misslyckade försök att skrämma honom. In till sitt ville han ej gå för qvinfolkalätets skull. Hans pojkar, som voro honom tillgifna, buro mat och bränvin till både honom och dem han ville traktera. Mångfaldiga kannor bränvin drogo från Sörqvarns källare den dagen in i törstiga strupar.

Fram mot midnatten, sedan Ola satt ett par handfasta drängar till vakt vid dammen, gick han, dugtigt beskänkt, in till sitt och, trött och utschasad som han då var, somnade han genast och vaknade ej förrän långt fram på morgonen vid det ett par tre välklädda, bastanta bönder från en socken en två mil bortåt, ruskade honom och tillsade honom allvarsamt om att få malet, de hade inte förroskull gjort den här resan, mente de, och det skulle de ock visa.

Under sömnen hade sinnet och trilskheten hos honom lagt sig betydligt. Liksom litet skamsen

satte han sig upp i sängen, kastade af sig täcket och slängde benen utanför. Sedan satt han på kanten en stund och ref sig fundersam i hufvudet, under det han gäspade.

»Hör I Ola, här ä' inga ti' att fundera i, nu vell vi säga te' dränga, att di' tvärt drar på, hvad hunden ha vi ner i Säsby att göra med ertusla gräl här uppe i Skatlunda», sade en af bönderna drygt och argt och tillade: »en så'n bror, som bär sig så åt mot sin andre bror, tvi tusan!»

Ola Hansson blef nu arg som ett bi der han satt och såg stadig ned i sina stöfvlskaft. Situationen var honom obehaglig på många sätt, så mycken besinning hade han dock och insåg helt förståndigt, att enklaste sättet att komma ifrån de här karlarne och många andra, som säkert förbittrade stodo utanför, var att tillsäga drängarne draga på qvarnhjulen. Och så räknade han äfven i en hast ut, hvad han skulle förlora om han vidare trilskades. Hela hans mäldlag kunde ju vända sig åt andra håll.

»Ja, ja, I ska' få malet karlar», sade han omsider utan att se upp från stöfvlskaften.

Två minuter derefter dånade, pickade och surrade det i Sörqvarnen alldeles som om ingenting händt och vattnet, forsade i en hvitskummig bred fåra från hjulhuset och vidare ned i dalen. Foglarne qvittrade af fröjd i alla träd. Nu tyckte de visst, att det var sig likt igen.

Fader Ola klädde sig mot vanligheten mycket långsamt denna morgon. Humöret var borta, men sin frukost den åt han dock med strykande aptit och sköljde ned den goda maten med ett par bastanta kallsupar och en betydlig quantitet hembrygd öl. Sedan kände han sig rätt krisk igen och färdig att brottas med verlden. Till sin hustru och de äldre

flickorna, Ella och Lina, sade han icke ett ord och de ville ej heller säga något åt honom.

Brådt att ge sig ut hade han ej denna gång. Han liksom anade att det kanske ej gick så bra med öfversvämningen i dag som i går. »Tänk om Per deruppe låter sin qvarn stå still», den tanken stod ofta för honom. Slutligen måste han dock ut för att se huru det var fatt och nu blef han både arg och förvånad. Vattnet i dammen sjönk med en förvånande hastighet, de öfversvämmade gårdarne stodo redan så godt som torra och vattnet strömmade i strida forsar från alla diken. Från Nordqvarnen deremot kom knappast femton kannor vatten i minuten.

»En sådan f—d rackare den bror min, en sådan illmarig best, men vänta mig du, vi ha många ord obyttta än du», utbrast sörqvarnsmjölaren, hvars första tanke var, att genast slå igen sin qvarn, men han afstod derifrån vid tanken på, att detta omöjliga kunde ske utan ett stormande uppträde med säsbykarlarne och många andra. Han var ingalunda säker på att stå som segrare gent emot mäldlaget.

Timme efter timme förgick och med hvarje stund minskades vattnet. Ola Hansson försökte hålla god min hur arg han än var i sitt sinne. Vid middagstiden måste det ena qvarnstensparet stängas och vid tre-tiden slogs sikten igen. Ännu surrade med sakta fart tre par grofmjölstenar, men huru länge dessa komme att gå om ej vattnet i dammen öktes, vore endast en tidsfråga. Vid femtiden stängdes ånyo ett par. Bönderna vid qvarnen voro ursinniga och svuro och förbannade den lufvern Ola, som med sina dumma, allt annat än illfundiga konster, stälde till ett sådant spektakel för både dem och sig sjelf. De voro beska piller för den stolte Ola alla dessa skällsord och försmädelser.

Men så fram på aftonen hördes det pickningar och dån från den andra qvarnen. Dess egare hade, i sin ordning, af sitt mäddlag tvingats att sätta sin qvarn i gång och så blef det omsider åter malvatten för Sörqvarnen.

Hela den följande natten och dagen malde man friskt vid båda qvarnarne, men sent på onsdags-qvällen fick Ola ånyo en sådan brinnande begärelse att ställa till öfversvämning för sin bror att ingen människomakt kunde hindra honom från att stänga sin qvarn under natten. Nordqvarnen gick än några timmar, men derpå var det tyst äfven deruppe.

Fader Per hade gjort sig ett säkert märke vid sin damkant och tillsagt sitt folk, att nogase efter, att ej vattnet fick ökas en linie öfver detsamma, och när man märkte det, skulle qvarnen genast stängas.

När de båda tjänstgörande mjölnardrängarne blifvit lediga gingo de in i qvarnkammaren till den tredje kamraten och lade med denne råd om man ej nu på natten borde företaga någon expedition mot dämmet dernere, som stälde till så mycket krångel och förtret.

Man skulle kanske tro, att de tre drängarne voro samt och synnerligt belåtna med Olas tillställning, som gjorde det ledigare för dem, men så var ingalunda fallet. De voro husbonden och hans mot dem kamratlike son Per Johan varmt tillgifna. Aldrig kunde de önska sig ett hyggligare husbondefolk, som äfven höll ett kosthåll så rikligt som om det varit söndag hvar dag. August, hvars rygg ännu sved af de i måndags-morse erhållna käppslagen nedom Sörqvarnen, hade hört mjölnaremor låtit undfalla sig det yttrandet, att far sagt, att håller det här krånglet på, så får han väl afskeda en eller ett par drängar eller ock nedsätta lönerna för dem och detta

ökade naturligtvis bitterheten mot grannqvaren, dess egare och folk ansenligt.

Efter en kort rådplägning beslöto drängarne att våga en kupp mot fienden. Gårdsdrängen och soldat Klingfält, som gerna ville vara med på hvad som helst, väcktes.

Sedan desse så der vid half 2-tiden om natten anländt och fått del af planen påstod Klingfält med militärisk sakkännaremin, att anfallet borde ske sjöledes. »Vi», yttrade han, »äro för få att gå anfallsvis till väga från båda land- och sjösidan. Jag, som har strategisk inblick i sådane förhållande, förstår den saken. Jag kommenderar er ned i ekan, som ligger strax invid, hvarje man försedd med spett och så styra vi kurs rakt mot dämet, storma stranden och nedvräka Olas forskansning i ett jehu. Står det någon eller några poster der nere drifvas dessa undan, men det förstås, äro de för många, måste vi i god ordning retirera».

Klingfält förstod nog den här saken, det begrepo drängarne och de lydde blindt. Alla brunno af begär, att komma i kast med fienden.

Ekan, expeditionens enda fartyg, var gammal, smal och rankig och hade aldrig varit ämnad till annat än fiske i dammen. Nu bemannad med fem fullvuxna karlar, beväpnade med tunga jernspett, var det jemt och rätt, att ej vattnet ville tränga öfver sidorna.

»Nu begriper I gossar, att I måste sitta still», hviskade Klingfält, som satt sig vid årorna, »ingen får göra ett axlande eller röra på hvitögat förrän vi äro framme, utom då i förn August, som måste hålla utkik och glo åt alla håll, mest rakt fram förstås. Se så, nu ä' vi i ordning, tror jag. Sven, sparka du ut den här kryssarn med ena baksranken från land så vi komma i flott vatten, som sjömännen säga!»

Man hade smörjat årtullarne och ljudlöst gled farkosten öfver dammens nu fullkomligt lugna yta, i hvilken massor af stjernor speglade sig. Men ingen af expeditionens medlemmar hade nu en tanke på huru vackert vädret var eller hur strålande stjernorna blänkte vare sig på det dunkelblå firmamentet eller å vattenspegeln. Allas hjertan klappade af oro och ifver och tanken var uteslutande fästad vid hvad de närmaste minuterna skulle bära i sitt sköte.

Klingfält kom med årona in i vassen en 20 alnar från land. De stötte hårdt mot en hopkrakar och bråte, tyckte han, men något hinder syntes dock icke till.

»Det här skola vi nog ur», tänkte soldaten och tog årtag efter årtag så häftiga, att han blef mörkblå i synen. Men ej en tum skred det vidare framåt, men väl rycktes farkosten af någon osynlig hand åt ena sidan, en granrot, eller hvad det nu var, stack häftigt fram ur djupet och en del af den kom öfver ekan kant — så kändes det som ett häftigt ryck och — fem man med jernspett och allt tumlade hufvudstupa i dammen i samma ögonblick som ekan lade sig med flata botten i vädret.

Ett gällt gapskratt hördes från dämmet.

Der nere i vassen blef det nu ett kämpande för brinnande lifvet för att nå fast mark igen. Så särdeles djupt var det inte här och litet hvar kände botten, men denna var gement lös och fötterna trasslade dessutom in sig bland rötter och grenar. Klingfält och en af drängarne lyckades kafla sig upp på botten af ekan och ville härifrån hjälpa de andra, men då bar det åter öfver ända igen. Det blef nu ett sqvalpande och plaskande, som hördes lång väg. Knekten och ett par af drängarne arbetade sig till land, de två öfrige olyckskamraterna sutto bokstafligen fast och troende att deras sista stund

var inne begynte de uppgifva hjertslitande nödrop. Så farligt var det dock ej med dem. En af de i land komne sprang hem efter ett rep och snart voro de nödstälde på det torra igen. August var den siste, som halades upp. Just som han fick fotfäste voro sörqvarnsdrängarne och pojkarne öfver honom och klappade om honom med käppar och repdaggar så vattnet sqvätte lång väg. Ynglingen gnälde, svor och skrek och det gjorde äfven ett par af kamraterna, som äfvenledes fingo på pelsen. Att med genomdränkt klädedrägt och utan tillhyggen göra motstånd med blotta händerna lönade ej mödan. Refrätten skedde ingalunda med någon ordning. Klingfält var den förste som nådde Nordqvarnen igen. Expeditionen var ej allenast olycklig, den var ock fullkomligt ärelös. Fienden hade i sina händer ekan och de fem jernspetten hvilka senare visserligen lågo djupt ned på botten af dammen, men eröfrade voro de dock på sätt och vis ändå.

»Men hur i helsefur kom ekuslingen att i en så'n hastighet kantra», frågade Klingfält.

»Jo, det vet ja», mente August, »under det ja plaska och hundsam fick ja se't, di' hade ena talja vid en påle å genom taljan gick från land ett rep, som var bundet i alla krakeuslingarne. Så när vi kommo midt in i eländet, så drog någon till' så vi ramla öfver ände hela tutten. Den Ola den a' illmari värre än skam, men ja ska' lura'n en gång, det ska' han bli varse!»

När Ola Hansson vaknade följande morgon var hans missräkning öfver den misslyckade öfversvämmningen visserligen stor, men glädjen öfver hans folks raskhet och rådighet ersatte denna tillfullo. Qvarnen drogs på i god tid och drängarne hade kalas hela dagen.

Femte kapitlet.

Handlar om huru märkligt en liten tilldragelse kan medföra stora verkningar, — huru Jonases i Skattegården Petter drömde om krig. — hvilket väsen det blef i byn och kärlek och frid samtidigt i Sörqvarnens trädgård och hvad nämndemannen tänkte om situationen. — Austerlitz uppgör försvarsplanen och soldat Klingfält önskar att vår Herre skall vara med nämndemannen och huru denne utnämner Austerlitz till öfverstelöjtnant strax innan en den förskräckligaste händelse timar. — huru fiendtligt kavalleri rusar genom byn fram och åter och hvilka vackra slagtrade fär Austerlitz hittade i trädgården och hvad Jonas i Skattegården slutligen hade att förkunna och till sist huru vår Herre duschar mjölnare-Ola rid öppet fönster.

Nordqvarnsdrängarnes bedröfliga missöde blef naturligtvis under flera dagar allmänna samtalsämnet i byn och socknen. Fader Per blef både ledsen och arg, när hän fick veta hvad som händt. Han kallade samman ynglingarne och förehöll dem deras obetänksamhet, hvilken han dock insåg haft sin grund i välvilja mot sig.

Han sade sig hoppas, att något vidare i den vägen aldrig skulle upprepas och bad drängarne lofva sig detta. Alla lofvade ock detta, den nu två gånger uppiskade August med, som mjölnaren tyckte, men sanningen var, att denne stod bakom de andra och teg.

Efter det sista nattliga spektaklet blef det lugn och ro i Skatlunda by i flere dagar och ej det ringaste at vigt tilldrog sig mer än att fader Ola fick sig en stämning till häradets hösteting därför att

han egenmäktigt byggt på sin qvarndam och tillstått öfversvämning på grannens åker.

Men så inträffade en natt fram i augusti helt opåttänkt en tilldragelse, som försatte ej allenast byn utan hela den närmaste trakten i den vildaste oro och hvilken händelse ännu minnes af alla personer i orten, som lefde på den tiden. En gammal gumma har för skildraren af dessa sannfärdiga episoder ur allmogelifvet i vestgöta-bygden ärligt försäkrat, att hon aldrig kan tänka på den hiskliga augustinatten utan att få ondt i hufvudet.

Det är något för märkvärdigt här i världen, att små tilldragelser ofta hafva så stora verkningar i släptåg.

Hvem i all världen, till exempel, kunde väl inbillat sig, att Jonas Arvidssons, i den söder om byn liggande utflyttade Skattegården, hyggelige 13-årige pojke Petter, se'n han beskedligt om qvällen gått och lagt sig och med andakt i modrens närvaro läst sina aftonböner, skulle några timmar derefter, bara därför att han kom att drömma om turkar och kosacker, ställa till en den hiskligaste uppståndelse utan ock polisförhör och tingsrätt, sjukdom och annat elände?

Men så var det i alla fall.

Petter var den frommaste och läraktigaste pojke som fanns i sockenskolan, det påstodo skolläraren och prostsen, som ibland, när han gick förbi, tittade in till fader Jonas och hans beskedliga hustru, och då alltid berömde gossen för hans flit och läslust.

Utom sina lexor läste ock pojken allt hvad han fick fatt på, mest historiska böcker, som han lånade af skolläraren och i prostgården. Carl X:s och Carl XII:s bedrifter kunde han på sina fem fingrar och äfven hur det gick till i Finland 1808 och i Tyskland 1813, ty för de årens historia hade gamle

Austerlitz nitiskt dragit försorg om, att hans unge vän Petter i intet hänseende kunde sakna detaljkännedom, isynnerhet från den sista fejden mot Bonnaparten. De här sista spännande förhållandena i byn, synnerligast skjutningen å ömse sidor om qvarndammen den märkliga måndagsmorgonen och Klingfälts och nordqvarnsdrängarnes bedröfliga nederlag till sjös och lands några nätter derefter, hade helt naturligt ansenligt uppjagat pojakens lifliga fantasi.

Nu så der vid 12-tiden, medan allt var så tyst att ej ett knätt hördes, drömde han om Austerlitz' gamla kamrater, skaraborgarne, huru de voro i full batalj med en oerhörd skara af fransoser, kosacker, turkar och allehanda barbarer. Sjelf var drömmaren med och slogs och sköt. I verkligheten var Petter visst icke någon hjelte, tvärtom: hvilken 10-års parfvel som helst kunde »jaga» honom, men nu i drömmen i stridens vilda yra, stod han sig modigt, ända tills fienden var alldeles inpå. Rätt som det var, trängde de vilda, grymma fienderna in genom fönster och dörrar.

Petter vaknade. Det första han gjorde var att hoppa ur sängen och utan att betänka sig springa åt den sidan af stugan, hvarifrån fienden ej inträngde, och handlöst kasta sig genom ett af de stängda fönstren.

Kratsch, kling, pling, kling, ljud det der inne i stugan och utanför. Fader Jonas och hans hustru vaknade.

»Hvad i Jesse namn är det», ropade de förskrämda.

Intet svar. På afstånd hördes i nattens stillhet lätta fjät. Der ute sprang Petter med hvarje hårstrå i vädret allt hvad han förmådde bort till Lassegården, som låg närmast. Hunnen dit slog han på fönster och dörrar.

»Hvad är det, hvem är det?» — ropades inifrån.

»Det är krig hemma te' våra't!» ropade Petter. Så godt som genast öppnade grannen förstugudörren.

»Hvad är det med dej, pojk, är du galen!»

»Det är krig hemma te' våra't, ser I inte di' har velat tatt litvet å mej!»

Grannen begynte i månskenet närmare betrakta pojken, som blödde å händer, ansigte och å benen.

Det här måste stå rent galet till, det förstod han nu tydligt. Hans hustru, mor Maja, hade nu äfven kommit till och beskådade den uppskrämde, blodige Petter med fasans blickar.

»Ja, va' dä' inte dä' ja kunde tro», ropade mor Maja inåt stugan, »att här skulle bli något rusansvärdt efter all den här ofre'n i bun på sista tiden, upp med er pojka å däker å rädda lifhanken på er, det är krig borta te' Jonasa. Stoppa sedlaboka på dej, Sven, lös kriterer och hästa å drif dem åt skogen. Ja skall med Guds makt rädda gresera, om dä' ä' mej möjligt. Qvecka er, töser å pojka!»

Petter, hvilken ännu fullt och fast trodde att fienden nu som bäst höll på att mörda alla der hemma, tyckte nu, att han här på platsen gjort all den nytta han kunnat med att varna folket, och sprang nu för att väcka de öfriga grannarne och om möjligt hela byn. Han slog ursinnigt på hvarje fönster och ropade och skrek: »det är krig hemma te' våra't!»

Öfverallt kom folket i rörelse. Alla blefvo förskrämda vid åsynen af den blodige pojken, hvilken, när han något hunnit hämta sig, noggrant beskref, huru den hemske fienden stormat in genom fönster och dörrar, och nu hade den väl gjort af med både far och mor och släpat systrarne i fångenskap bort till sitt läger.

Petter hade trummat upp alla både i Sörqvarnen och Nordqvarnen och slog nu som bäst allarm i öfre delen af byn. Byåldermannen ansåg genast saken ytterst betänklig. Med blott byxorna på sig sprang han med byahornet i hand barfota upp till samlingsplatsen, grusbacken mellan Nilsgården och Jöns Olofsgården, och gjorde en lång stund det ena illvrålandet i luren efter det andra. Att det lät hemskt, det må alla veta, som hört ett dylikt horn skälla nattetid och alla andra kunna lätt tänka sig det. Vid det här tillfället var tutandet hemskare än vanligt. Himlen var mulen, luften qvaf, tunga moln drogo upp i den mörka rymden, åskan dånade i fjerran och tätt på hvarandra följande intensiva blixtrar npplyste nejden.

Allt hvad manfolk hette sprang nu upp till samlingsplatsen, men innan vi skildra rådplägningen der uppe och hvad som sedan följde, göra vi en hastig titt in i mjölnarebostaden i Nordqvarnen, der det nu naturligtvis var ett lika lifligt kolorum som annorstädes. Vi ämna dock ej skildra hvarken de unga flickornas eller karlarnes brådska under klädseln eller samspråket. En af de förste som kom ut var Per Johan. Hans första tanke var naturligtvis att springa bort till samlingsplatsen, för att få närmare besked, men många steg hann han ej innan han begynte tänka på Ella och huru hon kunde ha det i den här förskrämmelsen, som dock kunde ha det goda med sig, att han obemärkt kunde träffa henne.

Hastigt vände han om, offrande pligten mot bystadgan åt kärleken, och smög sig genom trädgården och längs stigen vid dammen ned till sin älskade, hvilken han förskrämd fann utanför byggnaden. Hennes far med sönerna och ett par af drängarne hade naturligtvis sprungit till samlingsplatsen, de som allt annat manfolk.

Den unga vackra flickan blef hjertligt glad öfver att i all denna nattliga bedröfvelse träffa sin hjertevän och grät en stund af glädje och bekymmer vid hans bröst.

»Men hvad är det här för ett lefverne, är det om dammen igen», frågade Ella, sedan hon något lugnat sig.

»Nej, det tror jag inte», svarade Per Johan, »hvad det är, vet jag ej, men nog måtte någon vara nedstucken bort till Jonasas det tror jag.»

»Herre min Gud en sådan oro och ofrid, hur skall allt sluta, vet du, jag tror ej på något mord hos Jonasas, nej det är fråga om dämmet igen, det skall du få se, det dämmet, det dämmet, som skulle förstöra hela vår frid och lycka.»

»Men pojken som kom springande från Jonasas var blodig; det såg jag med egna ögon.»

»Per Johan, det blir fler än han blodiga, skall du få se, det dämmet, det dämmet», snyftade Ella.

»Var ej ängslig nu Ella, under den här oron i natt skall du ha försvarare, låt oss, medan vi ej behöfva förarga din far, talas vid, nog ha vi meddelande att göra hvarandra», sade Per Johan.

Ella förde sorgsen sin trolofvade bort till en grotta i trädgården, der hon ånyo slöt honom i sina armar, och ynglingen, han fannade trofast om den flicka, som, om tvisten mellan fäderna ej brutit ut, snart hade varit hans brud.

Det var en härlig gestalt han omslöt. En mera välväxt mö fans ej i hela vida orten och ej någon skönare heller. Hennes lemmar voro som mejslade i marmor.

Hon halfåg i hans knä med hufvudet mot hans skuldra. Gång på gång böjde han hufvudet ned och kysste henne. En blix blänkte till och upplyste för honom hennes fina drag. Gruppen i grottan

såg härvid mera fantastisk ut än någonsin en erotisk tablå vid bengalisk eld å en operascen. Den första blixten följdes af en andra och så en tredje och flere. Stundom var det så ljust i grottan och invid ån, att man kunde se det ringaste föremål.

»Det är hemskt», hviskade Ella, »hvilken åska der ned mot söder, hvad qualmigt det är, hvilken värme så här midt i natten, hvilket väsen der uppe i byn, hör hur de sorla, nu ljuder byhornet igen, när skall all denna oro sluta?»

»Det hviskar någon nära invid», sade Per Johan och såg in mellan träden. »Ella, vi äro ej allena här.» Nu svepte ett nytt blixtsken in mellan löfhvalfven. Ella såg en halfklädd flickgestalt sluta sig intill en bredvid henne sittande man.

»Det är syster Lina och kvarnträngen Sven», hviskade Ella.

»Lina och Sven», utbrast Per Johan förskräckt.

»Ja, ja», hviskade Ella, »jag har bedt och förmanat både henne och Sven, men ingen tar reson. Ja, huru skall detta sluta? Det har blifvit kärlek dem emellan på sista tiden. Hvad tänker Lina på, som ställer till en sådan ny förveckling? Hon, ännu en barnunge, 16 år.»

»Härom har jag ej anat det ringaste», sade Per Johan.

»Nej, ingen vet det, mer än jag», svarade Ella.

»Kanske mor anar det. Ett är dock en lycka härvidlag och det är, att Sven är en hederlig karl. Tänk om det vore en slarfvig uslinge — hvad skulle det ej då bli af — jag törs ej tänka på't. Men om nu än ingen olycka sker, tänk ett sådant väsen det blir, när far en gång får veta af all den kärlek de hysa för hvarandra — jag törs inte tänka på det heller — hur skall allt detta sluta, ofreden i byn, allt gräl mellan vår socken och folket ner i Hunne-

stad och Tossby — det eländiga dämnet, och vår kärlek och Linas och Svens, — ja, ja, det är mycket att tänka på det.»

»Hurudan är far numera», frågade fästmannen.

»Vred är han nog i sitt sinne ännu», svarade Ella, »mest därför, att det ej gick som han tänkte med öfversvämningen. Inne säger han ej många ord som bättre är — nog skulle jag tro, att han gerna sett att allt varit ogjordt, men nu, när han en gång bygt på dammen, så får den stå tillsrätten ålägger honom rifva ned den, det är nog säkert. Ja, ja, när skall allt bli godt och bra igen? -- Hvem kunde tänka detta för några veckor sedan, vår lilla byggning har ju länge stått färdig uppe vid ergård med sina två vackra rum, sitt kök och skafferi och der skulle vi fått det så rart och trefligt, Per Johan, lefvat utan alla bekymmer, jag skött vårt lilla hushåll och du din fars vidlyftiga jordbruk.»

»Ja, Ella, så hade vi tänkt det och så blir det nog en gång när svårigheterna äro öfver», svarade fästmannen. »Nu, Ella, är kungens bref kommet till prosten om, att vi få gifta oss», tillade han sorgset.

»Jaså, det är det», suckade Ella.

En ny blyxt sken in i trädgården. De trolofvade sågo ofrivilligt in mellan löfträden, der på en gräsplan den hurtige mjölnardrängen Sven i det samma gaf sitt husbondefolks täcka sextonåriga Lina en brinnande kyss.

Från all erotik ner i den lummiga trädgården invid ån vid Sörqvarnen bedja vi läsaren följa oss upp till samlingsplatsen mellan Nils- och Jöns- Olofs-gårdarne. Der uppe var nu i den hemska åskdigra natten ett säreget lif. Vid blyxtskenet myllrade det der af oroligt folk af alla åldrar. Den dryge nämndemannen — hans namn var Håke Jönsson — hade kommit tillstädes och förde nu i åldermannens ställe

ordet. Efter ett kort förhör med Jonasas Petter, som blodig och eländig stod i sin korta skjorta midt i högen, strök nämndemannen sig om hakan några gånger och yttrade derefter: »Asch — ingen skall inbilla mej att hvarken tyskar eller ryssar brutit in i landet, men väl kan det vara tjufvar och bangditer, förrymda fästningsfångar eller möjligen en hop kronoarbetareskarlar, »pioner», tror ja di kallar dem, som ledsnat på Karlsborg och stält marschen hitåt. Fram med bösser, pikstoler å gevär å hötjufvor å hva' I kan få fatt på, karlar å pojka och du» — här vände sig talaren till sin halfklädde, af skrämset nära förgångne dräng — »spring efter länsmannen du!»

Länsmannen bodde, som vi veta, ej så särdeles långt bort. Drängen, som blef glad öfver att komma ifrån byn, sprang genast åstad, rodde öfver ån och kilade sedan vidare. Men strax vid åkanten varen torfmosse med en massa gropar. I hastigheten tog drängen miste på stigen och plumsade ned i en dylik dygrop och fastnade så illa, att han på en stund hvarken kunde komma fram eller tillbaka. Ju mer han arbetade för att komma på fast mark bar det mot djupet, tyckte han. Döden såg han alldeles gifven den här hemska natten, om ej hjelp hastigt anlände.

De hemskaste nödrop skallade i natten.

»Se så, nu ta' de lifvet af drängen», ropade man i byn om hvartannat. Förskräckelsen var allmän isynnerhet ojade sig qvinnfolken förfärligt. Nu syntes ju saken mycket betänklig.

»Fienden, som ej gerna kan vara någon annan än pioniererna», sade soldat Klingfält trovärdigt, »tyckes anfalla från två håll, både från Jonasa och mossen. Vi måste dela oss. Medan jag med hälften af folket försvarar byn i front och flank får I nämndeman försvara bakifrån.»

»Asch», utbrast gamle Austerlitz, som naturligtvis äfven stultat upp, »nu skall ni inte bära er åt som några tosingar, kanske när alltihop kommer dertill så har pojaskräen bara legat och drömt och skuttat ut genom en ruta å skuret sej på näfva å i suna, men efter som I'la inte vell tro mej, å I vell ha't till krig och tror att I har faen omkring er på alla håll, så sa' I bära er åt som en gammal krissman sejer, som vart med och vet hur det går te', å inte tro blindt på hvad ungdom å oförstånd pratar. Det bör I'la begripa lite hvann, att vi då måste besätta åstranden med en del af de tropper som fins att tellgå, du Klingfält får ta' ett halft tjog karar å pojkar med dej och vakta att ingen kommer öfver vid ekestan — båda eker är ju på andra sidan — I nämndeman skall ta' med er tjugo man och genast besätta sörqvarnsbron. I släpper ingen djelfvel öfver broa, förstår I. Den sa' I för resten rifva, om I får ti' dertill. Och du Blom och Höger, goda skarborgare båda två, ni får ta' med er hela det öfriga rasket, och storma af ner te' Jonasa å slå ihjel hvareveli pionier eller bangdit i får fatt på å frälsa byn så godt I kan!»

»Jaha så pina dö hvad vi ska' slåss», sade en ung dräng i högen, »slagits det ha vi'lla haft namn för att kunna här i sockna å rädder det ä' justamenta ingen, men det säger ja, att har di' med sej muschöter å kanoner så kan vi inte stort uträtta, bösser å pikstoler fins inte många i byn å gå mot gevär och kanoner med påkar och blydagggar det tjenar inte stort till.»

»Prat inga perselja», röt Austerlitz, »en sa' göra hva' en kan mä' de vapen som fins.»

Hela folkhopen tyckte, att gamle Austerlitz' strategiska råd voro visa. Han var ju dessutom en auktoritet i ett sådant här kinkigt fall. Hvarken

Klingfält eller någon af de andra soldaterna gjorde en invändning och nämndemannen, oakadt sin civila ställning i samhället, tyckte att gamle Austerlitz gjorde honom heder med att åt honom anförtro en så viktig post, som den, att försvara Sörqvarnsbron. Han instämde fullkomligt och härmed var allt vidare resonera om försvarsplanen slut.

Alla närboende rusade nu hem efter de vapen, som kunde finnas eller improviseras, de andra skaffade sig stänger och stakar från skjul och gårdesgårdar. Om en kort stund voro alla åter samlade. Klingfält tog ut sina 10 man och nämndemannen räknade ihop sina 20, och Blom och Höger uppställde sitt manskap i en lång imponerande linie på två led. Just som Klingfält marscherade af ned till åkanten, vinkade han högtidligt till nämndemannen och utropade: »Gud vare med er, nämndeman!»

Denne hade hela tiden hållit sig mycket katig, men när det nu skulle bli allvar af och han skulle sätta sig i marsch med sin trupp svek honom modet betydligt och synbarligt ängslig gick han fram till veteranen och bad honom följa med sig och i nödfall taga befälet, han skulle nog rikligen, om allt det här slutade väl, ersätta honom med en bränvinsbutelj allt då och då och lofvade honom dessutom både ett färlår, tobak och annat.

Austerlitz, som i sin ordning fann sig smickrad öfver anbudet och hjertegläd öfver alla de goda förmaner det skulle inbringa, gick villigt nämndemannen till mötes hvarefter denne blef lika dryg igen och strök sig framför fronten upprepade gånger om sin feta baka.

»Nå, då sätter'la ja bataljonen i marsch framåt i ert ställe», frågade den gamle knekten.

»Ja gör det, Austerlitz», svarade nämndemannen, som nu tyckte, att han var som en öfverste, som

gaf meddelande till sin närmaste man, öfverstelöjtnanten och förste majoren.

Austerlitz tog några steg åt sidan, sträckte på sig, lade öfverkroppen bakåt så långt görligt var och röt till så det hördes en half fjerdingväg omkring:

»Bataljon gif akt!» och strax derpå: »Bataljon framåt arsch!» och kilade sedan så qvickt han förmodade fram till nämndemannen som ensam gick i tēten.

Främst kom sålunda den nämndemanska kåren och derpå i en lång mörk kolonn Bloms och Högers kompanier.

»Dä' va' en djäkla rolig natt den här», pratade Austerlitz, der han linkade i tēten bredvid nämndemannen, »den påminner mej om huru det var nere i Sachsen en gång under tuska fälttåget. Det va' en qväll se'n det vart mörkt som bek vi kom in i ena lada och der la' vi oss två kompanier både der nere i lada å på ränna. Ja va' en å dem som kröp upp i höet. Så på natta feck vi höra ett sådant förfaseligt lefvarne och väsen under oss, di skrek å slo' å svor å stönte, å en hop kriatur råma å ingen kunde begripa hva' i helsefur dä' va' för än det börja te' å dagas. Kan I tro nämndeman, om natta hade dä' kommet in en hop kriatur, som folket om da'n kört te' skogs för att inte knekta sulle annamma dem te' provianteringa. Å då va' dä' inte svårt begripa sån't lefvarne det sulle bli, två knekta va' ihjeltrampata å många blesserta. Men det förstås, hvad det här anbelanger, så ha vi'la inte i natt vart ute för några kriatur än, men vi kan'la få, I sa få se, att här sker möcke konstit i natt.»

»Tror I det», sade nämndemannen och bleknade.

Kolonnen hade nu hunnit ungefär till midt i Nordqvarnsbacken.

»Jaha, — ja rektit som känner något konstit i min gamle kropp. I sa få se, att här sker något

djäkla spektakel snart», tillade den gamle knekten, som knappast hann utsäga sista ordet innan marken ristades af en förfärlig knall och en hög eldstod flammade upp från Sörqvarnen. Ett underligt rassel, hvinande och tjut hördes i luften och plaskningar i vattnet. Austerlitz visste ej det ringaste af innan han från landsvägen slungades i diket tvärs öfver nämndemannen och när han efter några ögonblicks bedöfning åter reste upp sitt gamla hufvud såg han vid skenet af en blix, att fullt ut halfva kolonnen slungats till marken och resten i full flykt upp mot byn.

Austerlitz ruskade på nämndemannen och frågade: »Lefver I?»

»Ja vet inte», svarade en qvidande stämman.

»Åh kan du prata din gamle bondplågåre, så är du nog lefvande», mente veteranen.

»Hva' i Herrans namn va' dä'», sade nämndemannen qvidande. »Det såg ut, som om hela Sörqvarna flög i luften. Är det öfver nu, tror du Austerlitz?»

»Det vete faen», menade knekten, »det kan komma en sådan alteration än en gång, men hvilket som helst så få'la vi dit ner å se hur i Jesse namn det är fatt.»

»Nej det må tusan göra», utropade nämndemannen, som nu något hemtat sig.

»Ja men det lär vi'la te' ändå», sade knekten, »vi ä' visst di ende som lefver å halfva vår nedslagna bataljon, ty nog ser det ut som di' vore döa alla di' här som ä' bakom oss.»

Nämndemannen såg med fasa att en hel hop folk låg på landsvägen och i diket till venster om vägen den ene öfver den andre. Austerlitz kraflade sig upp ur diket för att utröna huru det i verkligheten stod till. De allra fleste af de omkullkastade qvicknade i det samma till efter bedöfningen, några

hade erhållit mer och mindre betydande skador af nedregnande stenar och brädbitar. Ingen var död.

»För tusan i våld», röt Austerlitz, »akta er — här kommer kavalleri!»

Ett häftigt hästtramp och flåsande hördes å landsvägen söderifrån. Alla som kunde kastade sig ned i diken eller flydde ut åt åkrarne. De skadade släpades undan. En grufflig förfäran grep alla. Till och med gamle Austerlitz bleknade. Nu trodde äfven denne, att fienden var i landet och ryckte fram med både infanteri och kavalleri. Allt närmare hördes hästtrampet. Det dånade och brakade i vägen, stenar smattrade mot hofvarne, gnistor flögo, — i ett dammoln drog nu chocken förbi.

Sedan allt var öfver satte Austerlitz åter upp hufvudet öfver dikeskanten. Han tyckte det var litet besynnerligt när han nu såg bak efter den brusande chocken att han i styrkan ej kunde märka hvarken ryttare eller munderingar, men natten var mörk och därför kunde han rakt inte reda ut det här.

Fundersam satte han sig å vägkanten, tog sig en ny duktig bit tobak och sade till den nu värre än förut förskrämda nämndemannen de tröstande orden:

»Jaha, dä' sejer ja, att inte annat än hvad ja kan förstå så är nu faen lös å det rektit ordentligt ändå.»

Nämndemannen och de närliggande grepos vid dessa ord af den gruffligaste fasa.

»Nå, det må bli härmed huru som helst, så sa ja ner te' Sörqvarna», menade han, »der kanske di' ä' döa eller blesserta allihop, ä' det nu några som orka följa med, så ä' dä' bra, annars så går ja'la ensammen.»

Gubben krälade ånyo upp på landsvägen och linkade af. Blom, Höger och några man kommo efter.

Der nere bland alla träden omkring qvarnen

rådde ett egyptiskt mörker. Intet hördes derifrån mer än forsens starka dån.

Nära der vägen tog af fram till qvarnen hörde Austerlitz ett sakta qvidande från ena landsvägsdiket.

Han gick fram till den skadade, ruskade honom i rockkragen och sade: »Hvem ä' du? I det här mörkret kan ja inte känna igen dej.»

»Ja ä' Ola i Sörqvarn», sade mannen med matt stämma.

»Jaså», svarade Austerlitz, »du ä' blesserter kan ja tro?»

»Ja, nog ä' ja skadad, men vet ej rätt hur det är med mej.»

»Har du fluget i lufta hit eller råkade du ut för den fiendtliga kavallerichocken», frågade Austerlitz.

»Ja va' ju med på marschen ned från öfra byn å va' just i nordqvarnsliden då qvarna sprang i lufta, ja ville skynda hem och råkade då ut för hästarne», svarade Ola.

»Ä' du sabelhuggen, får ja känna dej i peruken», frågade knekten.

»Åh nej», sade denne, sedan han slutat mönstringen, »tjurskallen är nog hel' på dej, känner ja, men skankera ä'la i olag och annat med, men det har du till syndastraff, din trilske kanalje.»

»Inga hårda ord, Austerlitz vid detta hemska tillfälle. Kan du veta hvad det var som flög i lufta, var det qvarna», frågade Ola.

Austerlitz såg genom nattdunklet.

»Nej, ej annat än hvad ja kan se, står qvarna still der hon va' och stugan med, då var det allt dämnet som gick åt helsefur», menade Austerlitz.

»Dämnet, dämnet», pustade den skadade mjölnaren.

»Jaha du, så går det, den som illa gör han illa far, så heter det, å synden straffar sej sjelf å blir ytterligare straffad, så står dä i skrefta», sade Austerlitz.

»Det här, det har bror min stält till, det är säkert», sade mjölnaren.

»Nähä du, det har han visst inte, det kan du ge dej hundingen på, det har han både varit för slug och för hederlig till», sade knekten häftigt.

»Hvem skulle väl annars gjort det», frågade Ola.

»Ja hvem tusan vet det, det lär du nog aldri nå'nsin få reda på, Ola», menade veteranen, »men kan du förklara mej, huru det hänger tillsammans med sprängningen af din qvarndam, lefvandet till Jonasa och kavallerichocken?»

»Det är mej alldeles oförklarligt de här händelserna utom den, att dämnet är fluget i lufta, se det kan man väl begripa har kommit sig af hat och hämd», svarade Ola. »Kan I hjälpa mej hem, Austerlitz?»

»Jo dä va' just den rätte du vände dej te', godt ja kan linka för mig sjelf, men här kommer några karlar efter, de skola nog bära in dej», menade Austerlitz.

»Ta' den här blesserte Ola», kommenderade han derefter till skaraborgarne Höger och Blom och öfrige som nu hunnit fram, »och bär karl'n varliga hem och plåstra om'en så godt I kan.»

Härpå fortsatte den gamle knekten vandringen och trefvade sig fram till mjölnarébostaden. Der inne rådde ett fullkomligt mörker och så tyst var det att ej ett knätt hördes.

På gården stälde sig den gamle knekten och drog med välbehag till sig den tunga saltpetersbemängda luften. »Min lif och själ», sade han derpå för sig sjelf, »luktas här inte krut värre än vid Lepsevik!»

Förstugudörren stod öppen. Tändstickor hade gubben på sig, han strök eld och höll då nästan på att blifva rädd öfver all förstörelse han fick se. Alla fönsterrutor, som vette åt strömmen och äfven dem

åt nordsidan, voro krossade i tusentals skärfvor, blomkrukorna i fönstren voro slungade in i rummen, spiseln och de rappade väggarna voro illa ramponerade, skåp hade slungats omkull, tillika med stolar, bord och annat.

»Fins det någon lefvande varelse här», röt Austerlitz.

Intet svar fick han till en början, men snart hördes qvidande från en af sidokamrarne.

Austerlitz gick dit in och tände en ny svafvelsticka.

»Mor i huset, ser ja», sade gubben, »ä' i helbrejda?»

»Ja-ja-ja», sade hustrun ännu ytterligt förskrämd, »inte annat än ja vet så, ja har inte tordas rört mej från stället, är det du Austerlitz, eller ser ja i syne?»

»Nej du, det ä' allt gubbrackarns lifs lefvande.»

»Säg mej då hva' i Herrans namn som skett, rätt som ja satt här inne blef det ett sådant bråkande utanför att stugan lyfte sej högt i vädret, tyckte ja.»

»Å I må tro dä' ä' inte krig för roskull här i Skatlunda, men lugna er nu, dä' värsta ä' öfver.»

»Hvar ä' far å alla barna», jemrade sig hustrun.

»Hvar barna ä', det vete tusan, men far den kommer di' kanhända med så fort di hinna, han har råkat ut för kavalleri och har blitt lite blesserter, men det torde ej vara så farligt, men nu skall ja se efter om I har några spingestickor, så ja kan lysa mej litet omkring å se hur det står te' utanför.»

I ugnen hittade Austerlitz en hel massa torra stickor. Han gjorde sig ett duktigt bloss och vandrade sedan af nedåt qvarnen. Den var illa ramponerad både ut- och invändigt, isynnerhet hjulhusen, hela qvarndammen var tillvägs så totalt att blott några spillror af stocklängderna sågos här och

hvar vid kanterna. Vattnet forsade fritt i en bred ström. I sjelfva dammen såg det hemskt ut. Stenar och dykullar stucko upp här och hvar, mörka och fantastiska. Snart var dammen torr, det var ej svårt att inse och mellan de båda qvarnarne blott en strid ström. Sörqvarns qvarnränna var naturligtvis redan så torr, att ej en vattendroppe fans i den.

Austerlitz gjorde några breda grimascher vid betraktandet af all denna förstörelse och drog nu in i trädgården. Här fick han se en gråhvit skepnad komma uppför åbranten med en vattenspann i handen.

»Halt verda», ropade knekten, »hvem är du, jasad mjölnare Sven, ser ja, hva' tusingen ränner du efter med en vattenhink i klorna, ä' dä' vådeli nå'nstans?»

»Allt värre än så», svarade mjölnaredrängen och skyndade vidare. Austerlitz linkade efter med sitt brinnande bloss i handen. Drängen stannade på en gräsplan och begynte dänka vatten öfver hufvudet på en halfnaken qvinna.

»Här legger di' som slagtrade får, ser ja», sade Austerlitz när han húnnit fram, »tyckte mig se ett par till der bortåt, det här ä' Olas Lina, ser ja, grann tös, den skulle allt vara en läcker bit för dej att få, Sven, som ho' nu legger ä' ho' änna som en hviter polkagres. — Du va'la mä' henne när ho' ramla öfver ände, tänker ja — jaha bli' inte häpen du, ja ska' inte tala om'et, sqvaller, det har då aldrig gamle Austerlitz rännt med. Men hur tror du det går med henne, inte har hon kolat å på fullt allvar, det tror ja inte, men du kan'la veta, Sven, att det är inte godt för sextanårstöser att bli' vanda ve' krig i första momangen. Så gammal ja ä' så har ja rektit lust att nypa'na i arma å bena för att se om ho' ä' käller, — inte för något annat dä' vell ja försäkra dej. Dä' ä' en rasande grann unge i alla fall, — tusan te' vackra töser den Ola

ska' ha. Sven du, laga så du en gång får den här sockerbiten att suga på för egen räkning. Du är'la visst en fattiger dräng, men du är mjölnare och det är litet skilnad, du kan arrendera qvarna du och tjena penga friskt -- nå, som bättre va, nu ser ja hon kommer sej, glätte på ena ögat -- se, nu tittar hon med båda två -- gudmorn på dej, Lina lilla. Men nu kanske det är bäst se till om vi ha lik derborta, här ser ruskigt ut i trädgården, äpplena och pärona, di' behöfver di' inte ha något besvär med att ruska ned i år, här legger ju mångfaldiga tunnor öfverallt, synd om di' gode träna i alla fall -- så di' blitt rampererade af alla plank- och brädstumpar som ligga här i alla väderstreck.»

Austerlitz stickbloss upplyste trädgården närmare än. Här sågs förödelsten ännu gräsligare. I grottan satt Per Johan, blek och blödande, mera liknande en död än lefvande. På marken invid låg Ella blodig och med sönderrifna kläder.

Per Johan hade lyss uppvaknat efter den vanmakt, som explosionen nära invid försatt honom i. Skadad var han ej obetydligt i hufvudet och ena sidan. Vid Austerlitz' annalkande greps han af ny fasa innan han fullt igenkändt den gamle. Då pekade han med handen ned mot sin fästmö och utropade med rösten darrande af ångest och smärta: »Hon är död!»

»Ä' hon», svarade Austerlitz, och begynte undersöka förhållandet, — »jaha nog står det illa till, det ska' ja seja dej Per Johan, men död tror ja inte hon är än, — Sven, qvecka dej hit med hinken å hvälf vatten öfver den äldsta tösa här på stället — skynn dej, här står illa te'!»

Sven, som nu fått sin Lina vid full sans igen, sprang genast till grottan med sin hink och begynte duscha flickans tinningar. Austerlitz löste upp kjol-

banden så att intet skulle hindra andhemtnirgen, om den återkom.

»Hon är visst sårad i nacken, kan en se af bloden som sipprat ned i gräset», sade Austerlitz, »men eljest kan ja inte finna något fel alls på den här vackra människokroppen, som gudskelof dock ännu är varm. Res'na upp, Sven, ja bara så hon setter uppe förstås!»

Per Johan var för matt, att på minsta sätt hjälpa till med att väcka lif i sin fästmö. Detta lyckades omsider för Austerlitz och drängen och Per Johan sade sig sedan efteråt aldrig kunna glömma hvarken sin glädje och huru underligt ögonen lyste på den gamle när han sade att — »ho kommer sig allt sa ja seja dig Per Johan».

Sedan Ella återfått sansen tog drängen henne i sina starka armar och satte henne å torfbänken bredvid fästmannen. Det var en sorglig syn att nu vid stickblossets röda sken inne i den illa ramponerade trädgården med träspillror rundt om se det nyss så lefnadsfriska unga paret sitta bleka och blodiga bredvid hvarandra af mattighet, försvaga att säga hvarandra ett tröstens eller kärlekens ord.

Omsider samlade sig en massa karlar i trädgården. Man tillagade af en högrind en bår, på hvilken Per Johan försigtigt lades för att bäras till sitt hem. Varliga händer lyfte upp flickan och buro henne in till sitt spolierade hem. Under transporten genom trädgården hviskade Ella till sin fästman: »Mins du att jag sade, här komma många att bli blodiga?»

Medan detta tilldrog sig ned i Sörqvarnens trägård hade en gruflig uppståndelse rådt i öfre byn. Som vi veta flydde nästan allt som fly kunde efter explosionen upp åt de norra gårdarne. Skri affasa hördes från qvinfolken och barnen från alla hus och gårdar. De flyende stälde visserligen ej till något

oväsen med rop och skri, de blott sprungo för brinnande lifvet för att möjligen undkomma neddansande stenar, plank och brädbitar. En och annan fick naturligtvis bita i gräset och tumla öfverända.

Men så upphörde omsider sten och plankbitar att regna ned från höjden. Det blef nu en den ängsligaste tystnad efter de förfärliga sekunderna. Både skadade och oskadade hämtade andan. Men snart grepos dock alla af ny fasa när kavalleri-chocken drog genom byn. Nu flydde åter allt hvad fly kunde, rop och skri hördes — »Jesses att krig är så förfärligt», skreko kvinnorna här och hvar.

Men så hämtade man sig på nytt när chocken väl svept förbi och folk vågade till och med sakta samtala med hvarandra inne på gårdarne. Men några minuter derpå blef det lika galet igen. Hästramp, gnäggningar och frustningar hördes ånyo. Nu trodde kvinnfolken att byns undergång var alldeles gifven. Hjertslitande skri och nödrop hördes. Alla som något aflägsnat sig från gårdarne flydde åter förfärade, ingen tog med full säkerhet ettandetag medan den hemska ryttarehopen i ett djupt dammoln åter drog genom byn åt samma håll hvarifrån den kommit.

Sedan hofslagen bortdött på andra sidan Sörqvarnen vågade man samtala igen om allt det här förfärliga som händt. Folk vågade sig till och med ut på vägen för att träffa hvarandra. Här märktes nu bland alla andra Jonas Arvidsson i Skattegården, som naturligtvis af alla blef bestormad med frågor.

Han sade helt lugnt, att i det hela visste han rakt ingenting. Både han och hans hustru hade vaknat vid att något klingade. De tände ljus och fingo då se att deras pojk var försvunnen och fönstret sönderslaget. De kunde rakt inte begripa det här och båda hade funderat både länge och väl öfver

hvad som skett och väntade att Petter skulle komma tillbaka.

När han dröjde gick fader Jonas ut på trappan och får då i den åskdigra natten höra stöj och väsen från granngården och af rösterna förnam han att Petter var med. Jonas Arvidsson var af en säfflig natur och öfverlade nu en stund med sin ej heller fortfärdiga hustru, om det ej vore bäst ge sig af ut och taga reda på pojken, efter som han dröjde.

När han ånyo fullt påplaggad kom ut på trappan hörde han ett gruffligt väsen äfven längre uppåt byn och klef nu i väg med en hisklig fart både för att få reda på sin pojk och få veta hvad allt det här kolorumet skulle betyda. Medan han ännu hade ett godt stycke fram till Sörqvarnen flög denna i luften, som han tyckte, och förskrämd hade han då sprungit hem och fann sin hustru och de många barnen i en grufflig ångest, som ingen må undra på. Nu vågade han sig ej uppåt byn på en lång stund, men omsider klef han dock ånyo åstad.

Allt detta berättade han noga och omständligt för folkhoparne på bygatan, hvilka nu begynte tro, att det der kriget som den blodige Petter pratat om, det var då barä schåseri alltihop.

Några hade dock sina stora misstankar ännu och frågade Jonas huru det kunde komma sig att hans pojk var så blodig.

Den saken var ju ej svår för Jonas att förklara: »Petter hade'la skuret sej på glasskärvera i fönstret.»

»Ja men rötteri't som skent genom byn två gånger, kan I förklara det då, Jonas», frågades om hvart annat.

»Ja har inte sett något rötteri», svarade Jonas trovärdigt, »men när ja för andra gången gick häråt, så såg ja en hop hästa som kom springande från norra delen af byn från landsvägen sträcka af in på

betesmarken. Ja mötte en som kommit ett stycke efter å den kände ja igen för dä' va' Kristian i Skumpegårns gamle bläsige krake som har spatt på ett å frambena å det ena bakbent å dammeså inte kunde vara så fortfärdier å det kan ja tryggt försäkra, att inte hade åtminstone den någon röttare på röggjen.»

»Ja men det här ä' ubegripelit ändå», menade somliga.

»Åh, det ä' inte så ubegripelit en kan töcka», svarade fader Jonas lugnt, »hästa derute på betesmarka ble'la rädda när dä' small te' så att hela jorden gongade å eldflammera foro i himmelens sky å då börja di' skena än hit än dit å så velle'la somliga hem å så bar dä' å mä' hele skocken upp genom byn å när di' kommet på andra sidan så va' dä'la di' som inte töckte dä' här va' roligt längre utan velle te' betesmarka igen å så bar det af i sken tebaks samma väg di' kommet.»

Det begynte nu klarna allt mer i de tviflandes hjernor, gamle Jonases förklaringar voro ju så tydliga som möjligt.

»Men Jonas, kan I förklara huru det gått till vid Sörqvarnen då», frågades ifrigt.

Nej, det kunde fader Jonas ej riktigt, den saken var mera obegriplig, men han hade dock sina funderingar. »Se mi tro ä'», sade han långsamt och med tonvigt på hvarje ord, »att när den här villervalla, som min genom för mycken läsning vurmette pojk stält till, kom, så ä' dä' nå'n som passat på tillfället att lägga en halfnunna krut under qvarna eller dämmet, hvilket af dem som nu flög i luften der nere känner ja inte till, men skulle tro det var dämmet, som det var't så mycken tvist om på sista tiden. Men det sejer ja som min fasta tro, att inte

har den hederlige Per i Nordqvarna stält om den här saken, men väl någon annan som tatt hans parti.»

Äfven i detta hänseende klarade fader Jonas situationen betydligt. »Dä' va' hunden va' den gubben ä' sluger», mente flere qvinnfolk.

»Men kan I nu förklara mej hvad det blett å min pojck? — I ha'la sett honom här uppe», frågade Jonas i sin ordning.

Jo det hade förstås alla gjort, men ej sedan det small

Efter ett grufligt letande fick fader Jonas ändtligen djupt inne i en balmhässja fatt i sin ännu lika förskrämd son. Han knep honom i skjortkragen och drog honom ut i det fria och ruskade honom derefter rätt eftertryckligt.

»Du drömde'la om krig innan du sprang på fönstera kan ja'la tro», frågade han honom.

»Ja far», svarade pojken gråtande, »di' kom mä' pikar å gevär, ja drömde inte, dä' va' allt på dä' viset!»

»Åh prat, dä' måste väl ja veta bäst sjelf!»

»Ja dä' va' fasligt väl att I lefver, far».

»Nu går du helt vackert med mej hem, förstår du», sade fader Jonas strängt, »men ett par böxer lär'la ja få låna åt dej först å nu hör du, att ja i denna dag bär hem historieböckera te' prosten å skolmästarn och ber dem att aldrig låna dej tockna mer. Du ska' inte en gång te' ställa te' sånn ofred i byn, det ska' ja bli karl för så sant ja heter Jonas Arvidsson och ä' far te' dej».

Öfverallt lugnade sig sinnena så småningom sedan man allt mer insett huru det burit till. De skadade egnades all vård man kunde. De voro ej få som blifvit träffade af kringyrande plank- och brädbitar eller erhållit kontusioner. De voro nemligen bortåt ett trettiotal, men som bättre var, ingen var död

och ej någon lifsfarligt skadad. Värst »blesserta», som gamle Austerlitz uttryckte sig, voro Per Johan och Ola i Sörqvarnen, »men de äro fullt raska igen om en tre veckor», förklarade distriktsläkaren, som å tjenstens vägnar, så fort han fick kunskap om hvad som passerat, ansåg sig böra infinna sig i Skatlunda.

Framåt morgonsidan strömmade en oräknelig människomängd från byn och hela omnejden ned till Sörqvarnen för att på ort och ställe erfara hvad som händt. Olas vackra och verkligen välskötta trädgård blef nu än ytterligare ramponerad, kålgårds- och blomsterlanden nedtrampades totalt och hela folkmassan åt så den kunnat äta ihjäl sig af de nedfallna goda äpplena och päronen. Den der dambyggnaden här om natten, den blef Ola Hansson en dyr historia på alla vis.

Himlen, som hela natten varit mulen, blef mot dagningen än mera hotande. Åskan närmade sig allt mera. Tunga regndroppar begynte falla. Snart störtade åskregnet med ett doft hvinande intensivt ned och så svepte en orkan öfver nejden. Ovädret var fruktansvärdt. Åskan skrälde förfärligt. Mjöl-narebostaden å Sörqvarnens illa ramponerade rum fylles af genomvåta menniskor. Genom det utslagna fönstret strömmade regnet in till Ola der han låg i sin säng och piskade hans ansigte. Hade han fått ligga i sin stora väggfasta säng, hade det väl ej gått så stor nöd på honom, men nu hade Austerlitz, hvilken vi veta under en viktig tidpunkt af natten fört befälet vid qvarnen, välvilligt arrangerat så, att den skadade skulle nödvändigt ligga vid fönstret för att få frisk luft.

»Lägger I karln i det der qualmiga skåpet, så kan han kola å för er fortare än I tror, ja känner te' hur en ska' behandla blesserta i krig», hade han

sagt till mjölnaremor med en min, som ej tålde motsägelse.

Hvad fader Ola nu tänkte, det visste ingen, ty ej ett ord sade han till någon menniska, men inte hade han just några angenäma känslor och tankar der han lemlästad och genomsur låg i sängen och fick dusch efter dusch öfver ansigtet allt medan blixtskenet blänkte i ögonen och åska'n skrälde i öronen på honom, det kan man taga för afgjort; men allt detta kanske dock ej så mycket grep honom som allt pratet och grinet omkring och alla speorden han fick höra. Det är allt ganska troligt att den trilske mjölnaren nu bittert ångrade sitt arbete här om natten när han påbygde qvarndammen.

Sjette kapitlet.

Handlar om polisförhör, — huru krutet i Nordqvarnsskällaren kunde försvinna. — huru mjölnare-Sven såg ut när kronofogden frågade hvad han gjorde i trädgården, och likaledes hvarför August såg skamsen ut, när han skulle berätta hvad han gjort om natten, — huru kronofogden helsar på Austerlitz och denne klargör Sörqvarnens topografiska förhållanden.

Det här andra stora spektaklet vid Sörqvarnen blef naturligtvis långt viktigare behandladt af rättvisans handhafvare än det första. Fjerdingsmännen hade strax på morgonen skickat ilbud till länsmanen och denne i sin ordning till kronofogden i orten. Båda dessa herrar voro vid middagstiden i Skatlunda

och höllo polisförhör vid båda qvarnarne. Fram på eftermiddagen, lät kronofogden byns ålderman kalla samman folket å samlingsplatsen, dit ett bord och några stolar för sammankomstens notabiliteter blifvit utsatta.

Vädret hade nu åter blifvit lugnt och vackert och man kunde sålunda utan olägenhet vistas i det fria. Både kronofogden och länsmanen voro iförda uniform med värjor vid sidorna så det såg mycket högtidligt ut. Pastoratets båda prester hade infunnit sig i prestkragar och prosten Lundmark var dessutom prydd med vasaorden. Alla dessa nämnda öfverhetspersoner sågo mycket allvarsamma och högtidliga ut, och detsamma gjorde nämndemannen och fjerdingmännen. Herrarne talade sakta med hvarandra en stund, hvar på kronofogden satte sig vid ena bordsändan och länsmanen vid en af långsidorna. Han skulle affatta protokollet. Nämndemannen och vördiga prästerskapet intogo sina platser. Fjerdingmännen röjde plats omkring och framför.

»Per Hansson i Nordqvarnen, stig fram», sade kronofogden.

Den tilltalade kom fram till bordet och helsade höfligt.

»Vi måste nu, min käre Per, få fördt till protokolls ert påstående under visitationen hemma hos er, att ni ej alls har reda på huru allt krutet ni haft i er potatiskällare kunnat spårlöst försvinna», sade kronofogden.

»Jaha, det säger ja och det står ja för, ja känner inte till ett tecken härom», svarade Per Hansson trovärdigt.

»Huru mycket krut hade ni i källaren», frågade kronofogden.

»För tre år sedan», svarade den tilltalade, »tog ja hem sju och ett halft pund dels till sprängnings-

arbete när det nya hjulhuset uppfördes och dels till sprängning af sten i åkern. En af grannarne skulle haft en del med, men denne ångrade sig».

»Hur mycket krut, tror ni nu var kvar», frågade kronofogden.

»Kan ej säga så noga», blef svaret, »till hjulhuset åtgick mindre än jag trodde och stensprängningen i åkrarne har ej varit vidlyftig under de två sista åren, så nog var det fullt ut fem pund kvar».

»Och ni tror att med dessa fem pund man sprängt er brors qvarndam i luften».

»Ja det tror jag, men möjligt är, att den, som gjort detta illdåd, äfven skaffat något extra».

»Och ni vidhåller, att ni ej vet hvem som gjort denna illgerning, eller har den minsta kännedom derom?»

»Ja det påstår jag och det kan jag försäkra vid himmelens Gud och hans heliga skrift!»

»Osvuret är väl kanske bäst tills vidare», inföll kronofogden med någon hetta.

»Min fasta öfvertygelse är», sade nu prosten, »att den mannen talar sanning, han är en ärlig karl, aldrig har jag funnit annat och om han nu än ej vore det, så härvidlag hade han dock varit allt för klok att ge sig in på en sak der misstanken i första hand ovilkorligen skulle falla på honom».

»Ja, ja, mycken sanning kan ju ligga i det der», svarade kronofogden, »inte har han gjort det sjelf, det är ju påtagligt, men om han vetat om det, se det är en annan sak».

»Voro alla edra drängar tillstädes, när byhornet skallade i natt», frågade kronofogden nordqvarns-mjölaren.

»Ja inte annat än hvad jag vet», svarade denne. »Drängarne hade, allt från det de här om natten rodde åstad för att bryta ned Olas påbygge, af mig

fått den allvarligaste förmaning, att ej ånyo försöka något i samma väg. I karlar häromkring kunna väl intyga, om I såg mina drängar i natt när byahornet gick?»

»Ja, ja», hördes många röster, »drängarne voro med».

»Allesammans», frågade kronofogden.

»Ja, de tre kvarndrängarne och gårdsdrängen voro bland de förste som kommo», försäkrade åldermannen.

»Men sågs ej någon af dem springa tillbaka», frågade kronofogden.

Nej, det hade ej åldermannen sett och ingen annan heller.

»Men någon har rott på dammen i natt», menade kronofogden, »det finnes vittnen på, att man vid ett blixtsken sett en karl ro från öfra qvarnen ned till den nedra. Det torde ej bli så svårt att reda ut hvem denne man var».

»Ja, det är nog möjligt att någon rott, men ekan låg dock på sin plats i dag på morgonen», försäkrade fader Per.

»Var den låst då», frågade kronofogden.

»Ja, det var den och nyckeln hängde på sin plats», sade Per.

»Ja, då är ju klart, att den som rott vetat af hvar nyckeln fans. Er son Per Johan har ju varit vid Sörqvarnen i natt, det kan ju omöjligt förnekas», sade kronofogden.

»Nej, det kan ingen», svarade fader Per, »han ligger nu hårdt skadad min Per Johan, men han satt hos sin fästmo i trädgården och hade med all säkerhet ej en tanke på dämmet, när han skadades.»

»Detta kan ju också vara möjligt», svarade kronofogden, »men misstänkt ser det i alla fall ut; — att någon af ert folk gjort illgerningen, det är ju alldeles påtagligt och nu återstår blott att utreda

hvilken eller hvilka som gjort det. En af drängarne har ju kunnat begifva sig af i ekan med krut och tillbehör och Per Johan sprungit utmed damkanten dit bort och tagit emot krutet, som tycks ha förvarats i ett stort bleckkärl eller mått, enär man funnit lemningar efter ett dylikt. Sedan har han kunnat stufva in detta på någon torrare plats under det långsluttande dämnet, tändt på stubintråden och skyndat bort genom trädgården och der blifvit träffad. Att hans fästmö och hennes syster samtidigt uppehöllo sig i närheten deri ligger väl ej den minsta märklighet, de skulle väl någonstädes vistas under den här hiskliga spektakelnatten ni haft. Ni får bereda er på, min käre Per, att er son ställes under bevakning, så att han ej kan rymma sin kos tills höstetinget begynner i början af nästa månad och hvad som då kommer att hända honom, det kan ni ju tänka på tills vidare».

»Per Johan, den behöfver ingen sätta vakt om», hördes en kraftig stämma i hopen. »Han har inte gjort det, det vet ja!»

»Hvem är det som talar», frågade kronofogden.

»Jo, det är ja det», hördes samma röst ur hopen.

»Nå, hvem är det, det är det jag frågar», ropade kronofogden otåligt, »tror du der borta att jag kan känna hvarenda människa här i Skatlunda, kom hit, så få vi se på dej!»

Ejerdingsmännen röjde plats och fram till bordet trädde med mössan i han en reslig, välväxt gestalt med vackert, frimodigt, ljuslett ansigte och ljusbrunt lockigt hår.

»Jo, ja heter Sven Bengtsson och är mjölnare-dräng vid Sörqvarnen», svarade ynglingen, »och det må ni tro fader kronofogde å länsman å prostafar med, att ja skall säga det som sanning är å med ed styrka det vid tinget, ty se ja är arg på både

Nordqvärna och deras drängar det lär nog di' veta bäst sjelfva, å kanske di' känner det än efter natta här om sistes, då . . .»

»Här är ej fråga om *den* natten, utan hvad som skedde i natt, intet onödigt prat», förmanade kronofogden, »hvad är det nu du vet?»

»Jo, ja har med egna ögon sett att Per Johan kom till tösen sin, min husbondes Ella, träffa henne utanför stugan och se'n följdes di' åt in i trädgården till grottan vid åstranden å der satte di' sej å kysstes å smektes å pratas vid väl en halftimme ända tills det small å di' tumla öfver ände, han under å hon på, ja hade öga derbort då, så ja tydligt så't, så ljust som det då blef.»

»Hvad gjorde du i trädgården», frågade kronofogden hvasst.

»Hva — hva — hvad ja gjorde», stammade ynglingen förlägen och blef blodröd i ansigtet.

»Jaha, hvad gjorde du», frågade ånyo kronofogden ifrigt.

»Hva — hvad ja gjorde, ska' det behöfva ta's te' protokollet», mente drängen.

»Ja visst», sade kronofogden.

»Nej — nej, det tror ja inte vi bry oss om», svarade drängen, »kanske ja är tvungen till det inför rätten se'n ja svuret vid skriften, men inte här.»

»Nå, i det hela kan det vara detsamma», sade kronofogden leende, »du hade väl något kärlekskrångel för dig, kan jag tro!»

Ynglingen blef åter blossande röd.

»Jo, jo», sade kronofogden, »jag ser hur det är fatt, och skall ej fråga mer om den saken, men står du nu fast vid hvad du sagt, och vill med belig ed befästa det?»

»Ja det gör jag», sade Sven tvärsäkert.

»Å ja kan intyga justament detsamma», sade gamle Austerlitz, som nu utan krus steg fram till bordet och gjorde honnör hvarefter han strök mössan åt sidan så häftigt att det small efter.

»Får ja lof att yttra mej, nådig kronofogde», frågade han derpå med en djup bugning.

»Hvem är du», sade kronofogden och tittade förvånad på den medaljprydda litet underlige gamle knekten.

»Sven Johannes Austerlitz», svarade soldaten och gjorde ånyo honnör, »afskedad kronans karl, förr i verlden numro 113, B kompani, Skaraborgs regemente, som ärligt stridt för sitt land, slagit mig igenom vid Prestbacka och varit med vid Dennewitz, Dessau, Lepsewik och andra fälttåget mot Norge, nådig kronofogde.»

»Det var inte litet allt det der», sade kronofogden, som var en ganska välvillig man och stor fosterlandsvän. Helt allvarligt reste han sig och aftog sin guldgalonerade trekantiga hatt och gjorde med detsamma en lätt bugning af aktning för den gamle och hans medalj.

Denna kronofogdens visade aktningfulla yälvilja mot den gamle pratmakaren, hvilken i byn just ej stod i någon så särdeles ynnest, gjorde ett märkligt intryck på allmogen, som efter den dagen betraktade veteranen med andra ögon än förr, hvilket ändrade förhållande denne i lekamligt afseende rikligen fick erfaras. Hur besynnerligt det än låter, är dock full sanning, att denna kronofogdens helsning inbringade den gamle, under hans återstående dagar, ärligen långt mera gagn än den lilla pension, han uppbar af kronan.

»Nå, hvad var det veteranen hade att säga nu», frågade kronofogden godmodigt.

För läsaren, som förut känner ungefär hvad gamle Austerlitz kunde ha att berätta om den gångna hiskliga natten, synnerligast om hans uppträdande de stunder han förde befälet vid Sörqvarnen, kan det ju här vara onödigt att berätta allt om hans vittnesmål, blott slutet, hvilket var ungefär följande: »Å nu nådig kronofogden å I andre nådige herrar, se'n ja nu sagt allt både huru Olasas töser lågo som slagtrade får å Per Johan satt der blek å blodiger bredvid sin trolofvade å Sven gick der med vattenhinken, så har ja inte stort mer att seja än att fråga nådig kronofogden å di' andre herra, om di' vell vara så artiga att göra sej besvär med att gå till Sörqvarnsdammen en gång te', så ska' det inte bli det minsta svårt för dem att inse, så upplysta å lärda di' ä', att om nu Per Johan skulle var't den, som skecka qvarndammen åt helsefur så, såvida han ej var't så omtänksammer, att han tatt en stor stege mä' sej, å så dummer va' han'la ente, att han besvära sej mä' dä', å på den kröpet uppför det branta berget vid sidan åt Sörqvarna te', så hade dä' var't stört omöjligt för karl'n att ränna in i trädgården te' tösa si', för inte ä' han skapter som en katt, å inte hade han kunnat ta'tt sej fram vid sidan om berget ner i vattnet utan han skulle vadat å summit, å det kan ja på skrefa svära, å skall göra så med, att när ja tog i'n så va han torr som fnöske å snus å hade inte mer vått på kläderna än blo'n som kommit från panna der han blitt blesserter, å det sejer ja nu te' allra sist, att dä' hade var't lika stört omöjligt för Per Johan att tutta dämmet i vär't, som för mej min gamle krake att bita mej — der bak».

»Min käre Austerlitz», sade kronofogden leende, »jag sätter verkligen värde på ditt vittnesmål, som i många viktiga moment öfverensstämmer med Svens.

Som det nu ser ut så kanske vi slippa sätta din vän Per Johan under bevakning och kanske vi slippa häkta honom med. — Hit nu med nordqvarnsdrängarna!»

De fyra drängarna marscherade säfliga fram. August höll sig litet bakefter de öfrige.

»Åh, kom fram du med», röt kronofogden, »du har litet svårt för att se folk i synen du, märker jag!»

»Ni äro naturligtvis oskyldiga, det är klart!»

»Ja dä' ä' vi visst», sade drängarna.

Kronofogden fixerade dem skarpt några ögonblick.

»Jaså, ni äro det, säger ni, du med August, — det var ju så du hette?»

»Ja för all del, ja har visst inte gjort något ondt», stammade den unge drängen förlägen.

»Nu ljuger du», röt kronofogden.

»Nej, nej», påstod drängen.

»Har du aldrig gjort något ondt, säger du?»

»Jo, jo, det har ja visst, men inte . . .»

»Å tyst med dig nu, — du har allt sprängt dämnet i luften du», röt kronofogden förbittrad, »det syns ju på dig, bekänn din onda gerning och lätta ditt samvete och vet, du får kanske menniskolif på ditt samvete, och nog känner du äfven till att ett trettiotal menniskor ligga i plågor öfverallt i husen här. Gör inga undanflykter du, det ber jag dig, bekänn ärligt och öppet så får du mildare straff».

Ynglingen tycktes betänka sig en stund medan han stadigt såg ned i marken. Men derpå lyfte han häftigt upp hufvudet och frågade äldermannen om han ej såg honom strax efter det byhornet ljudit.

Ja, det hade äldermannen gjort.

Derpå frågade han några närstående om de sett honom ungefär samtidigt som hästarne skenade in i byn.

»Ja, ja för all del», svarades.

»Ja, men tiden mellan blåsningen i hornet och hästarnes skenande, det var väl en 20 minuter om ej mer, hvar var du då», frågade kronofogden.

»Å ja sprang mä' di' andre här på backarne», sade August, »dä' va' nog di' som såg mej, va ja inte här?»

Ja för all del, det var många som mente på att de hade sett drängen.

Men anförarne för det tillärnade försvarskriget hade ej sett honom, hvarken nämndemannen, Klingfält, Blom, Höger eller Austerlitz.

Efter en stunds fortsatt förhör gingo herrarne afsides för att öfverlägga.

»Min fullkomliga tro är», sade kronofogden, »att August är gerningsmannen, men lagliga bevis finnas hittills icke».

Länsmannen var af samma åsigt, men ville ändock häkta August.

Kronofogden tyckte att detta ej vore rådligt. »Här finnes ju ej den ringaste bevisning ännu», mente han. »Jag häktar honom åtminstone ej på mitt ansvar», tillade han.

När kronofogden tyckte så, då ville länsmannen ej heller knipa honom och sjelf få stå risken.

Prosten mente att han skulle tala reson med August. Skriftens ord hafva stor makt att ransaka hjertan och njurar och lättast verka de på oförderf-vade sinnen och detta har denne August.

Fram mot aftonen reste de uniformerade herrarne och vördiga presterskapet hem, länsmannen medförande ett digert protokoll och med ledning af detta skref han under de följande dagarne en mängd stämningar till både anklagade och vittnen.

Sjunde kapitlet.

Handlar om kuringprat, kaffe, »halfvor» och »uddevallare», — hvad man gjorde i Sörqarnen efter katastrofen, — huru domaren röt vid tinget och om Olas illistiga funderingar på att hastigt få bröllop i huset, — huru Anders i Rustorp får supen i vrångstrupen och Ola försvinner, — hvad bönemannen från Sjövattna ville, — huru Ella lopp till skogs och huru märkligt försynen som redskap till hennes lycka begagnar fadrens stora gulbruna märr, — om Sköfde höstmärknad, hästhandlanden Kalle Hallin, en bedröflig hemfärd, brefskrifning och hvad folket bort i Sjövattna sade.

Det dröjde några dagar innan man kom in i sina vanliga förhållanden i Skatlunda. Det var ju nu så mycket att prata om, att många rakt inte hade tid att arbeta. Qvinnfolken voro naturligtvis värst att snacka. Man kunde knappast få öronljud i husen för deras sladder. Gamla och unga voro lika goda. Kaffedrickningen på den tiden var ej på långt när så i dagligt bruk som nu, men efter sådana här tilldragelser måste naturligtvis de nedsotade kaffekokarne fram och koppar fylles och diskades dagen i ända. De gifta karlarne murrade naturligtvis öfver kostnaden, qvinnfolkslöseriet m. m., men sjelfva höllo de så innerligt af, att få kaffe hvart de kommo. I stället för de sedvanliga stora hveteringarne till dopp fingo de bränvin att slå i kaffet. Otroligt många »halfvor» eller »uddevallare», som de äfven kallades, konsumerades i Skatlunda dagarne efter det Olas dämme »flög åt helsefur». Det osade finkel ur alla stugor så det var rent af vedervärdigt.

De skadade skötte man om på bästa sätt och märkligt nog vid detta tillfälle, följde man temligen noga provinsialläkarens föreskrifter. Anstiden stod ju för dörren och det var just ingen tid för långvarig sjuka.

Nere hos Olas var det naturligtvis bedräfligt. Glasmästare bråkade i fönstren och en murare bullrade med sin hammare och dängde lerkalk från sin slef så det sqvätte åt alla håll. Ella låg i en af framkamrarna och hennes far i den andra. Med flickan var det ej alls någon fara. En lindrig sårfeber hade dock uppstått. Med fader Ola deremot var det värre, men dock ingen fara som vi veta. Hustrun skötte honom med verklig rörande ömhet. Någon tack härför fick hon inte, Ola sade icke ett ord på flere dagar, men hon var dock innerligt belåten med, att han ej var arg eller otålig hvarken mot henne eller andra.

Utan att alls taga husbonden till råds begynte drängarne, timmerkarlarne och gårdens torpare, tillika med en hop legdt folk, att åter uppföra det bortsprängda dämnet. Men detta arbete kunde omöjligen låta sig göra om ej Nordqvarnen åtminstone under tvenne dagar slogs igen. Mjölparemor snyggade därför till sig litet, tog schalet på hufvudet och vackert förkläde framtill och sprang upp till Per och bad honom bevekande att, oaktadt allt som passerat, ej nu se på förlusten af ett par dagars stillastående af sin qvarn, för att få grannsämja igen.

Fader Per sade, att han redan tänkt härpå och förklarade att han vore fullt beredd att slå igen hvarje par så fort han märkte, att man begynte bygga upp damfästet der nere, detta dock mot det uttryckliga vilkor att det nya damfästet ej blefve en tum högre än det var innan tvisten bröt ut.

Detta lofvade svägerskan, hvad på henne berodde, och trodde sig kunna göra detsamma, hvad hennes Ola beträffade, ty troligt vore, att han nu ej lade sig i saken, »han har fått nog af grälet der han nu ligger och aldrig säger ett ord», menade hon.

Svägerskan blef på bästa vis trakterad och hedrad och skildes med verklig saknad från sin släkt i Nordqvarnen, hvilken alltid värderat henne högt.

På dämnet arbetade man nu natt och dag, hjulhus m. m. reparerades och på fjerde dagen efter katastrofen surrade och pickade det i Sörqvarnen och Nordqvarnen alldeles som förr.

Sörqvarnsmor öppnade ett fönster och bad sin man höra huru trefligt det lät.

Fader Ola lyssnade, vred hufvudet på sned för att höra bättre. Hvad han hörde måtte gladt honom, ty han smålog helt förnöjdt mot hustrun och nickade.

»Jaså, har Per verkligen stannat sin qvarn medan mitt folk reparerat», sade han lågmäldt.

»Ja, det har han, Ola, och det var han beredd på från första stund vi begynte arbetet», sade hustrun.

Ola svarade ej, han blott vände sig i sängen med hufvudet mot väggen. Det såg ut som om han skämdes, tyckte hustrun. Men det måtte han dock ej gjort, ty hon hörde huru han pratade för sig sjelf något om »att det var just ingenting att tacka för, när Per i alla fall varit den, som stält till olyckan!»

»Det har han visst inte», sade hustrun allvarligt, »du gör stor synd mot både vår Herre och Frälsar'n och mot bror din Per och oss alla, med att låta sådant tal komma öfver dina läppar, Ola, och ha rum i ditt hjerta och sinne».

Ola vände hufvudet ännu längre mot väggen och teg.

När Ella hade tillfrisknat så mycket att hon kunde vistas ute, gick hon upp till Nordqvarnen till

sin Per Johan och stannade hos honom dagen ut. Och sedan kom hon hvarje dag. Blott om nätterna var hon hemma under en lång tid.

De älskande tyckte att de nu hade de angenämaste dagar de någonsin egt. Just därför att det var svårigheter förknippade med deras kärlek värderade de den å ömse sidor långt mera än om allt varit under vanliga förhållanden.

Ola låtsade ej alls om, att Ella saknades under dagarne. Det såg ut som om hon för honom aldrig funnits till. Om Lina bekymrade han sig ej heller. Hon fick nu träffa sin dräng i trädgården så ofta hon ville eller rättare sagdt så ofta denne kunde ha tid. Efter Austerlitz' ord här om natten hade Sven fått betydligt mera tillförsigt och nu pratade han jemt och samt med den täcka, förtjusta Lina om, att deras kärlek var långt ifrån hopplös, han skulle snart arrendera någon qvarn, han var just ej så alldeles barfota, hade 1,700 dalers arfsmedel och tjent ihop 1,100 daler på löner och var af en aktad bondslägt fastän hans far just ej hört till de rike.

Under det tiden sålunda på det angenämaste sätt förflöt för sörqvarnsmjölparens vackra döttrar, kom rågbergningen och nästan samtidigt stod kornet gult och hafren ljusnade och rodnade vid roten. Anstiden var inne och stor brådska rådde på alla fält. Många måste dock öfvergifva arbetet den dag tinget kom. Tidigt på morgonen måste man vandra hemifrån för att i rätt tid vara tillstädes. De som åkte gäfvos sig i väg litet senare.

Målet mot Ola för egenmäktigt tillbygge af sin qvarndam kom först. Det var snart behandladt. Ola svarade genom ombud. Detta framlemnade en afskrift af det förut omnämnda gamla dokumentet och bestred alla åklagarens påståenden.

Domaren granskade noga dokumentet och gjorde dessutom några frågor och förklarade derefter att utslag skulle falla vid tingets slut.

Gick detta mål undan hastigt och lustigt så fick man veta annat när det andra skulle behandlas. I hela tre timmar pågick ransakningen. Det var ett grufligt svärjande på »så sant mig Gud hjälpe» etc. etc., förhörande och snärjande med frågorna. Domaren blef otålig flere gånger öfver att han här ej kom till något resultat. Till och med Austerlitz, oakadt sin medalj och många meriter i kronans tjänst, fick sina snäsor därför att han ej höll sig till ämnet utan pratade om hvad som ej hörde till saken.

Men denna ovilja inför sittande rätt hindrade ej domaren att under middagsrasten ute på tingsgården gå fram till veteranen och prata med honom en stund och då, obemärkt för andra, smyga till honom en pappersetta.

Förhandlingen slutade på det sättet, att August blef häktad. Han protesterade och mente att fulla bevis saknades. De voro ock verkligen ganska ringa, men inte förty, tillät domaren hans insättande.

De unga drängarne och bondsönerne från Skatlunda sände allt utom milda blickar på domare och nämnd vid afkunnandet af denna dom och ett sorl förnams i hopen när länsmannen tillika med rättstjenarne ledde bort August och knuffade in honom i det mörka häradshäktet, som såg ut som en källare. Hela eftermiddagen till långt in på natten ströko några ungdomar från Skatlunda by omkring häktet och öfverlade om lämpligaste sättet att få ut honom. De funno dock slutligen det rådligast att afstå från detta företag.

Målet uppsköts för vidare bevisning, lydde utslaget. Rörande det första målet blef resolutionen den, att en synerätt skulle infinna sig vid Sörqvarnen

och lemna sitt utlåtande, hvarefter rätten skulle lemna utslag.

Om några dagar var denna synerätt vid qvarnen. Utlåtandet blef, att dammen, som han nu var, sålunda utan tillbyggnad, befans två tum för låg. Om ett par dagar föll rättens utslag i öfverensstämmelse med synerättens utlåtande. Skadeersättning för öfversvämmad mark tillerkändes Per Hansson, enligt kommande värdering.

När fader Ola läste utslaget utbrast han: »Nu syns det ju, att ja åtminstone delvis hade rätt, det har ju sjelfva häradsrätten gett mej protokoll på, men domen är obillig och orättvis och ja klagar i hofrätten å begär syn af kompetenta personer, å får ja inte rätt at hofrätten så går ja te' kongs».

Och oaktadt hustruns, flickornas och många gran- nars bevekande böner, stod han fast vid hvad han sagt. Om några dagar afsändes klagomålen till hofrätten.

Ola tillfrisknade härefter synbart för hvarje dag. Snart var han så kry, att han kunde gå ut. Och nu må man tro det snart var samme trilske Ola igen, som kommenderade, bråkade och aldrig tog reson.

En dag sade han till sin hustru, att nu blir det slut med Ellas spring till Nördqvarnen, i stället skall hon ut i åkern. »Är det skick å fason», till- lade han argt, »att en nittonårs daka endast skall vurma på en kärlek, som aldrig kan bli något med, ty så länge ja bär mitt hufvud upprätt, så länge blir aldrig något äktenskap af mellan henne och Per Johan, det säger ja, å det står ja för. Med bror min å hans ungar har ja intet att göra. Ella hon kan få en likare karl än Per Johan. Nu ska' tösa ut på hafreåkern å arbeta kärleken ur kroppen på sej.»

När far var vid detta lynne, visste hustrun för väl, att det ej var lönt att svara. Hon gjorde det ej heller och Ella kom verkligen ut på åkern.

Om kärleken mellan Lina och drängen Sven hade far lyckligtvis ännu ingen aning, hade han nu i den här vefvan fått nys derom, hade han kanske blifvit liggande igen, denna gång af ren grämlelse.

Ofta gick han tyst och fundersam både i qvarnen och utomkring. Ingen visste ju rätt hvad det var han nu grunnade på, men mor och äfven Ella anade, att han gick och uppgjorde planer för hennes bortgiftande och det i rippet ändå. »Hvad som skall ske, det bör ske hastigt och geschvint sedan man bestämt sig», det var fadrens sätt.

En dag kom Ola från qvarnen dragande med en lång, ranglig, ung, ganska väklädd karl, hvilken han vid inträdet i dagligstugan fryntligt slog på axeln och bad vara välkommen. Derpå vände han sig till hustrun och bad henne sätta fram en god aftonvardsbite åt sig och den främmande han hade med sig. Han var son till Sven Samuelsson i Rustorp, Sjövattna socken, »rike Sven di kallar, honom känner du'la», tillade han.

Mjölparemor satte alltid stor heder uti, att för främmande visa huru bra huset hade det. Snart stod på bordet en massa god kall mat, smör, godt siktat bröd, korf, ål, skinka m. m. jemte bränvin och öl.

»Nu sätta vi oss ned Anders», sade han lika fryntligt till sin gäst, »ät nu å ta' för dejhva' huset förmår, då' ä'la inte så styft kosthåll här i Skatlunda som på det stora Rustorp, det kan ja'la veta, men färd- och mäldfolk bruka alltid ha' matlust å dammeså hoppas ja du gör skäl för dej».

»Mor», tillade han derpå, »är inte Ella i framkammar'n, hon går å släpar nu, annars i anstiden dagen i ända, hon kan godt behöfva sej en god aftonvardsbete, säg henne att hon kommer hit!»

Ella hörde fadrens vänliga ord och kom sjelfmant.

»Jaså du var der inne verkligen», sade Ola muntert, »sett ner Ella å ät, dä' kan du behöfva, se här ser du Anders från Rustorp, son te' Sven Samuelsson du kanske har sett, han ä' här vid qvarna som du kan se, jo, jo, den hvita färgen den hänger i den».

Ella såg litet häpen ut när hon betraktade den unge mannen, som gjorde henne den artigheten, att stiga upp och bocka sig för henne. Han såg just ej illa ut, men tafatt och äfven illistig. Se folk i synen kunde han ej, det förstod hon; men på sned under lugg glodde han i stället med besked, sedan satte han sig ned igen och släppte en stor ålbit på den rena duken bara för att se på henne, det märkte hon.

Pratsam var han inte alls, men svarade dock när han tillfrågades om något.

»Hur stor ä' går'n eran der uppe i Rustorp», frågade fader Ola.

»Fem åttinga», svarade Anders, »i tönneland ä' dä' 134, men dä' ä' mest hvetejord alltihop. Så ä' dä' bra mä' skog å stora betesmarker».

»Dä' duger dä', ja I har't bra å dä' äga I alltihop gravationsfritt å har bra mä' penga på bögden ändå», frågade Ola.

»Ja dä' va' ju gefvet», sade Anders ganska drygt, »att far hemma ej har skulder på går'n å att han ska' ha penga på bögda, dä' är'la inte underligt».

»Ja Herran när välsignat dina föräldrar mä' möcke jordiskt godt, mä' rika egodelar å artiga barn, men så många tror ja inte di' har ändå», sade och frågade Ola ånyo.

»Nej vi ä' inte mer än två, ja å söster mi', som ä' gifter mä' Harald på Stommen», svarade Anders.

»Jaha, dä, ä' sant, ni ä' inte mer än två, ja nu kommer ja ihåge't. När en blir lite gammal så blir

en glömsk. Ta' för dej Anders, en half sup ska' vi nu ta' oss till den första».

»Ja tack ska' I ha, tror I bara dä' värdt att smaka så möcket på ert starka?»

»Åh prata inte, Ella du, slå upp en sup te' Anders, halfvan skulle det väl vara, men visa honom du, att vi inte ä' snåla här i huset».

Anders tittade i ett tittande på sned underlugg på den vackra Ella. Artigare och vackrare tös hade han ej sett i hela sin tid. Han hade nog hört talas om henne som den skönaste i hela bygden, men aldrig hade han dock trott henne vara så ljuflig.

Ej ens när han skulle taga supen kunde han låta bli att se på henne på sitt vis och det gjorde, att han fick allt det starka i vrångstrupen.

Det blef ett förfärligt frustande och hostande. »Den stackars karl'n blir ju både blå och grön i synen», tyckte Ella och af ren människokärlek sprang hon efter en handduk och begynte torka upp det han frustat ut, gnodde honom äfven om munnen och klappade honom på axeln och bad honom lugna sig, så skulle det snart gå öfver.

»Det var artigt af dej Ella att hjälpa Anders», sade fader Ola mildt, »sådant der kan hända hvem som helst, hänt mej' många gånger — det ä' svårt medan dä' påstår».

Ella kunde ej annat än skratta, men för att få gästen att tro, att det just ej var åt honom nickade hon vänligt och smålog och Anders var nu ej blygare, än att han nickade och grinade tillbaka så hyggligt han kunde.

»Hi-hi-hi», flinade fader Ola, »ja ni båda komma visst godt sams både i olycka och glädje, det kan en godt se, se så Ella slå nu i en ny sup åt Anders i stället för den, som ingen nytta blef te'».

Och Ella slog i supen och bad Anders leende att nu hvarken se på henne eller andra utan i stället blunda.

Ynglingen gjorde så och nu gick det mycket bra.

Den här hostningen hade i alla fall medfört, att det blef lifligare vid bordet. Man åt och skrattade och Anders lade för hvarje ny sup bort en del af sin blyghet och tafatthet, en stund var han rätt hygglig ända tills han fått litet för mycket, då blef han rent af odräglig med sitt skryt om huru bra de hade det der hemma.

Anders var qvar som gäst i huset hela aftonen till långt in på natten medan hans spanmål gick mellan de surrande qvarnstenarne och han trakterades rikligen och Ella slapp att vara med ute på åkern, något som hon verkligen satte värde på, ty grofärbete var hon ingen älskare af, men deremot var hon ytterst flitig inomhus.

Följande söndag reste fader Ola bort, ingen visste hvart. Litet underligt tyckte både gårdsdrängen och mor att det var med denna resa, ty far vill ha det så fint, den stora gulbruna märren, som han alltid skulle ha när han reste bort och hvilken ingen mer än han sjelf vågade köra, så yster och bråkig var hon på många sätt, hon blef aldrig fint nog ryktad och selens och kärrans beslag skulle poleras så man kunde spegla sig i hvarenda sölja och knapp.

Något beskänkt kom fader Ola fram mot aftonen i bästa lynne åter hem. Nu var han mycket meddelsam och pratig, men hvar han hade varit -- se det teg han med.

»Tids nog får I veta det», sade han, »men det säger ja er, att en lyckosam och hedersam resa har ja haft i dag, en resa som skall bringa heder öfver släkten, det är då visst och sant».

Hvarken mor eller Ella kunde förstå hvad han menade och ingen anade det heller förr än saken

på en gång blef upplyst då bönemannen från Sjövattna en dag någon tid derefter steg in i dagligstugan och sade: »Guds fred här inne», och derpå helsade artigt och siratligt på alla och sedan med högtidlig stämma å den hedersamme, aktade och förmodgne Sven Samuelssons i Rustorp son, den skicklige Anders Svenssons vägnar anhöll om äldsta tösen här på stället, den dygdiga Ella Olofsdotters hand. Man hade, så förkunnade äfven bönemannen, i Rustorp försport att den sedesamma Ella varit trolofvad med ett sitt söskenbarn, men af många vidriga omständigheter visste man, att intet äktenskap kunde komma till stånd dem emellan och sålunda vore Ella till äktenskap ledig.

Efter något betänkande svarade fader Ola »att han vore öfverraskad af den heder som visades hans ringa dotter och ringa hus och hela hans släkt att komma i förbindelse och så nära släktskapsförhållande till en så ansedd man som Sven Samuelsson och hans aktade släkt och som hans dotter nu vore fullkomligt ledig från sin förra tilltänkta förbindelse, så kunde hvarken han eller hans hustru och säkerligen ej heller hans dotter ha det minsta emothvad som önskades af den skicklige Anders Svensson, hvilken med största nöje skulle helsas som fästman och sedermera som brudgum och måg här i huset».

Ella var inne i den sidokammaren, hon och systemen betraktade som sin, när bönemannen siratligt steg in och helsade och sedan talade. Ej ett ord gick hennes öra miste. Men när mannen slutat svartnade det för hennes ögon och hon höll på att svimma, men sporrade dock snart upp sig för att kunna fatta fadrens svar. Med fasa hörde hon hans ord. Nu var ju hennes frid och lycka sköflad. Det blef åter mörkt för hennes ögon, men blott för ett ögonblick. Den tanken fick nu makt med henne,

att hon skulle bort för att slippa svara, bort, långt bort, hvart som helst. Hastigt öppnade hon fönstret och hoppade ut, sprang genom trädgården, öfver landsvägen in i beteshagen och så in i dunkla skogen. Här först kunde hon lugnt och redigt öfvertänka hvad som skett. Trölofningen med Per Johan hade hennes far brutit och derpå ämnade han — ja han hade ju redan gjort det — trolofva henne med en man, som hon ej sett mer än en enda gång, en man, som hon aldrig kunde älska ej ens lära sig att fördraga, det var ju gräsligt detta orättfärdiga våld mot hennes frid, framtid och lycka. Den unga flickans sinne uppreste sig fruktansvärdt mot den tyranniska föräldramakten.

Sedan den första förskräckelsen väl lagt sig och den olyckliga derpå gråtit ut, begynte hon ganska redigt öfvertänka hvad hon borde göra. Att hon, hända hvad som helst, ej ämnade gifva sitt samtycke till föreningen med Anders i Rustorp, det var ju alldeles klart, men hvad skulle denna vägran för henne, bära i sitt sköte, det var något, som var för henne fullkomligt oklart, skulle hon trotsa alla vedervärdigheter i hemmet eller skulle hon begifva sig af bort till främmande ort, blifva sömmerska i någon stad, taga tienst som piga någonstädes, ja hvad som helst, blott ej gifva sig med den tafatte Anders i Rustorp, hvilken hon nu tyckte sig se just sådan han såg ut då han tittade under lugg på henne och fick bränvinet i vrångstrupen. Att nu genast rymma från hemmet, ville hon dock icke, utan beslöt helt förståndigt, att mot aftonen återvända för att åtminstone under några dagar afvakta händelsernas gång.

Der hemma i Sörqvarnen gick allt under tiden högtidligt till oaktadt mor i huset under de första hemska ögonblicken då situationen för henne blef klar, höll på att alldeles tappa besinningen. Men

undergifvenheten för mannen fordrade dock, att hon ej lät märka sin förvirring, hon kunde väl tåga och hålla god min, men att till bönemannen säga ett ord, som kunde tydas på att hon önskade Anders i Rustorp ånyo i gården, skulle hon akta sig för, det föresatte hon sig.

Snart satt bönemannen, en mindre hemmansegare bort i sin socken, vid ett rikt dukadt bord och undfågnades rikligen. Litet beskänkt blef han omsider och i detta för honom angenäma tillstånd förde far i huset honom till qvarnen och sedan till stall och ladugårdar, detta liksom tillfälligtvis förstås emedan han sjelf hade ärende dit och sedan gick man en liten tur ut på egorna och såg huru nyrågen växte, allt förstås för att bönemannen vid återkomsten till Rustorp skulle kunna berätta hvilket präktigt, rikt och hedersamt ställe, han varit på.

Vid afresan sade bönemannen, att om det ej vore något olägligt, så önskade han gerna helsa på den snart blifvande bruden, hvars fågring han så mycket hört omtalas och då kunde hon med det samma få de färskaste helsningar till Anders i Rustorp, som ständigt hade henne i minne och längtade efter henne alldeles omenskligt.

Man började nu söka efter Ella. Det blef ett gruffligt letande både i byggnaden och i trädgården, men ingenstädes sågs hon till. Modern visste mycket väl att hennes Ella sprungit sin väg, men hon sökte lika ifrigt för det.

»Kors hvad ja är dum», utbrast fader Ola, när han såg att Ella ingenstädes kunde anträffas, »men så är det när en blir lite gammal. ja har ju, vet ja, skickat tösen bort i ett ärende, hon kan ej ha hunnit tillbaks ännu. Men det är ju lika bra, mina barn äro, det kan I helsa dem i Rustorp med, allt för

väl uppfostrade för att ej vilja det deras föräldrar vill. *De* böra väl bäst veta hvad deras bästa är».

»Ja, ja, så är det, ja ni är ett gudfruktigt och bra folk, det ha ni namn för långt häromkring, ja som I nu vet äfven långt upp i vår socken», sade bönemannen inställsamt, »å det kan en'la veta, att inte gör edra barn annat än hvad deras aktade föräldrar vill».

Böнемannen reste, välfägnad och belåten, och sedan blef det en stunds tystnad inne i dagligstugan. Ola hade nu lagt bort sin gladlynta min och i stället satt han bister och bestämd på sin plats framme vid fönstret. Han tänkte visst ej på att börja resonnementet med sin hustru, det kunde hon förstå, förklarning var nog nu, ansåg han troligtvis.

Det var sålunda hustrun som fick börja och det gjorde hon med besked. Ola blef rent af häpen öfver en sådan opposition af sin förut alltid så undergifna hustru. För klok var han att nu svara. Det hade ju tjenat till intet så häftig mor i en hast blifvit, men så snart hon lugnat sig visste hon nog, hvem som hade husbondemakten och rättade sig derefter.

Han till och med låtsades som om alla de bittra förebråelser han fick höra ej det ringaste angick honom, han flyttade ett af talgljusen å bordet närmare sig och begynte titta i almenackan om han ej misstagit sig på dagen när Sköfde remont- och kreatursmarknad var. Ungefär samtidigt kom Ella hem, utschasad och förgråten öfver alla sina vidrigheter. Hon hade varit hos Per Johan och »talt om alltihop», sade hon, »och i morgon dag har I prosten här», det var så mycket hon ville säga, »det skall ej gå så qvickt att lösa min och Per Johans trolöfning som I tror far», sade hon gråtande, »nu se'n den varit ända hos kongs».

Nu ville fader Ola inte höra på qvinfolkasnack längre. Han satte hatten på hufvudet, fick fatt i sin käpp, som alltid hade sin vanliga plats i ena spiselvrån, och gick ut. När han kom i dörren vände han sig och sade häftigt: »det blir som ja sagt, di' trolöfning, Ella, har ej skett med prest. Skrifva te' kongs om ett gefte två söskenebarn emellan, dä' kan en göra femtan gånger om en vell utan att vigsel följer».

Att det nu skulle bli en fruktansvärd kamp mot fadersmakten, förstod Ella, men hon skulle ej gifva vika, det lofvade hon sig. Ensam här i huset fick hon utkämpa den, det visste hon, ty modrens ståndaktighet var ej att lita på, inom kort skulle hon vara fadren lika undergifven som förr, det var det troliga. Prosten skulle hon ha på sin sida och hans hjälp var ej att förakta, men hvad kunde han härvidlag i längden uträtta mot en så oresonlig man som fadren?

Man må ej undra på om flickan såg framtiden nära på så mörk den kunde bli. Hennes seger var tvifvelaktig, oaktadt allt hennes mod, det anade hon. Kanske, en månad härefter, så tillreddes hennes bröllop och om en sex, sju veckor skulle hon här inne i dagligstugan smyckad som brud stå invid den tafatte under lugg tittande skranglige Anders och i den lilla kammaren, som hon så länge varit vand att betrakta som sin och der hon natt och dag så mycket tänkt på sin Per Johan, der vore brudsängen bäddad och sedan om ett par tre dagar efter en för henne vedervärdig bröllopsståt, skulle hon föras från hem och släkt, långt bort till en okänd trakt, till snåla och giriga människor, ty som sådan hade hon hört Rustorps-släkten beskrivas. Den unga flickan ryste der hon nu orolig gick af och an i

hemmets dagligstuga, hvilken ännu var mot vanligheten rikt upplyst, till följd af bönemannens besök.

Men försynen vakade öfver Ella och hennes kärlek. Som redskap begagnade denna fadrens stora rödbruna, illbattiga mähr. Ja, läsaren må vara så god och ej dra på munnen, ty det var verkligen så och förklaringen skall genast följa:

Märren var ett dråpeligt djur att skåda, men för sin husbonde var hon till ringa nytta, till följd af istadighet och tredskhet. Att spanna henne för lass, plog eller harf var aldrig lönt att vidare försöka, det hade drängar och torpare fått erfara. Det enda hon dugde till var körhäst framför en lätt kärra när fader Ola sjelf körde henne. För någon annan var aldrig lönt att försöka, men han hade en märklig makt med djur i allmänhet, besynnerligt nog. Någon fölunge hade han aldrig lyckats få efter henne, och det var isynnerhet detta, som förargade honom, när han tänkte på märren och hvilka präktiga föl han kunde få pålagt om allt velat sig väl och haft sin naturliga gång. Många gånger hade han tänkt att sälja märren eller byta bort henne, men i hemtrakten var det ju icke lönt att försöka, der hade ingen velat gifva 25 riksdaler för det ståtliga djuret.

I våras hade fader Ola varit fullt besluten att resa till Sköfde remontmarknad med henne, men så i hast ändrade han tanke och beslöt vänta. Kreaturen kunde ju taga sig med föl nu på föråret. På hösten skulle hon dock säljas eller bortbytas på nämnde hästmarknad, hade han bestämt, sedan alla förhoppningar på märrens dräktighet svikits, men som alla veta, hade det ju blifvit så mycket annat att tänka på mot slutet af sommaren och början af hösten att Ola så godt som glömt af marknaden. Men nu på qvällen, när hustrun grälade på honom och han skulle se likgiltig ut, började han se i

almanackan och blef då varse, att det samma dag varit marknadsafton i Sköfde. Skulle han dit med märren, tänkte han då — den resan kunde ju bli fördelaktig på två sätt, han blefve af med kreaturet och qvinnfolken hade lugnat sig tills han kom åter.

I det samma kom Ella, som vi veta, och berättade om prästens besök följande dag.

Honom ville fader Ola för död och pina ej nu träffa. Han gick därför genast ut och omstälde resan, senast klockan 5 skulle han vara i väg och det var han också.

Han hade liksom några mil till staden, men märren sprang bra, så nog kunde han vara framme i tid. Litet trött i armarne blef han mot slutet af resan, ty bland alla andra odygder hade märren äfven den, att vilja taga tömmen med svansen. Fader Ola fick därför hela vägen hålla upp tömmarne ordentligt medan märrens svans nedunder ständigt gick som en propeller mellan hennes bakpart och kärrskärmen.

Mjölaren i Sörqvarnen ville naturligtvis gälla för en mycket ärlig man och sjelf hade han om sin stora redbarhet de högsta tankar. Men det var ju ändå helt naturligt, att han ej drog det minsta i betänkande att lura folk i hästhandel, i all synnerhet om han kom i kommers med en hästhandlande till profession, och dylika ämnade han nu helst uppsöka på marknaden.

Fram mot middagen var mjölaren i staden, satte in märren i ett stall å en tomt med hvars egare han var något bekant och gick derpå myndig och säker med piskan under armen ut på marknaden och i staden. Han hade nog litet mer att uträtta än hästkommers och dessa ärenden gjorde han nu ifrån sig, märren tänkte han ej leda ut förr än en stund fram på eftermiddagen, att nu komma med henne i all den här trängseln, skulle blifvit

ett förskräckligt spektakel, ty då hade ju det ilskna kreaturet slaget och bitet hvarje annan häst som kom eller stod i närheten. Nej, det aktade sig allt Ola i Sörqvarn för.

Så der vid 3—4-tiden kom mjölnaren åter in på gården till den tomt der han satt in märren och nu skulle hon ut och kommersas bort. Der inne promenerade den bekante hästhandlaren Kalle Hallin. Det var ju alldeles som om de stämt möte, tyckte mjölnaren.

»Goddag Kalle Hallin», säger mjölnaren, »vi va' visst bekanta för några år sedan, hur står tell nu för tiden, bra, ser ja. I gör stora affärer kan ja tro?»

»Åh ja, temligen», svarar hästhandlaren, »det knallar, köper säljer å byter — det är kommersen en letver på».

»Jo jo men, så är det», sade mjölnaren, »känner te' det der sjelf — köp en bra häst af mej I!»

»Har I'n här — jasad -- nå så låt mej se på schörken då!»

»Schörken! — å hut -- är det här en schörk det», utbrast mjölnaren och ledde Kalle Hallin in i stallet.

»Det är en märr ser ja», sade hästhandlaren. »Nähä den ser inte så illavulen ut, men en ilsk å trilsk rackare är det, ser ja». Hästhandlaren mönstrade henne med sina vanda ögon.

»Dålig häst som ej har lite humör», svarade mjölnaren, »det är en grann märr och god springare, ge mej ett bud!»

»Köper gör ja inte», svarade hästhandlaren bestämdt, »köpt nog för i dag, men byta, det kan ja, se här i andra stallet står en min häst, präktigt djur, springer förbi eran märr derpå kan ja våga min salighet». Kalle Hallin ledde nu i sin ordning

mjöl'naren bort till andra stallet och visade honom sin häst.

»Ja, men *den* ser trilsk å ilsk ut, men vacker är han, det kan ja ej neka till», sade mjöl'naren sedan han noga betraktat djuret.

»Fins inte, på min salighet, ståtligare och sedsammare djur i hela Skatlunda by och socken, det är säkert, fyra å ett halft år är han. Le ut eran märr på går'n, mjöl'nare, ja ska' komma med min häst, så kunna vi jemföra», svarade Kalle Hallin.

En minut derefter blef märren presenterad för hästhandlaren Ajax. Märren var visserligen ilsk på allt hvad sto hette, men mot hästar var hon alltid ytterst artig och den här Ajax tycktes ha alldeles samma sinnelag hvad märrar beträffade. De båda hästarne gumrade mot hvarandra, nafsades på lek och började slutligen att slicka hvarandra. Ingendera såg nu det ringaste hvarken trilsk eller ilsk ut.

Mjöl'naren såg på den vackre Ajax med lystna blickar. »Vi byta jemt om jemt fastän det väl vore jag som skulle ha emellan, men ja tycker om hästen å har make till honom hemma, på det sättet kunde ja få par», menade mjöl'naren.

»Jemt om jemt säger I mjöl'nare, jemt om jemt å det sejer den sluge Ola i Sörqvarna», utbrast hästhandlaren förnärmad, »le in din schörk, ja vill inte höra sådant tal å schåperi — jemt om jemt — å hut!» Han fattade sin häst i grimskafket och ledde honom bort mot stallet.

Mjöl'naren såg betänksam ut när han tog sin märr i betslet. När han kom i staldörren med henne ropade han till hästhandlaren, som just då var vid den andra tröskeln, »nä, hur möcke vell I ha emellan då?»

»Hundra banko», ropade Kalle Hallin.

»Ja bjur femti», svarade mjölnaren.

Hästhandlaren svarade ej, han ledde in sin häst och gick derpå, utan att bevärdiga mjölnaren med en blick, öfver gården. När han kom ut på gatan var mjölnaren en bit efter.

»Vi halfvera», ropade han

Kalle Hallin vände sig om, vinkade med handen och sade: »lite till!»

»Nå åtti riksdaler då!»

»Jemt hundra», sade Kalle Hallin.

»Det är hutlöst, men låt gå», skrek mjölnaren och torkade bort de svett droppar i pannan, som själsspänningen förorsakat.

»Nå så hit med näfven då och se'n upp med penga», sade hästhandlaren.

Ute på gatan handslogs det och mjölnarens plånbok lättades med en hundralapp.

»Nu är det bäst ge sej af i hastigheten», tänkte mjölnaren och begaf sig genast till gården för att spanna sin nye häst för kärran.

»Får ja inte bjuda på köpeskål, en toddy för godt byte, mjölnare», sade Kalle Hallin.

»Har inte tid, vi ha snart mörkret å ja har långt hem», menade mjölnaren och arbetade för brinnande lifvet för att hastigt komma i väg. När han väl fått Ajax inom kärrskacklarna kom han att se upp och fick då till sin förargelse se, att Kalle Hallin varit lika ferm i tagena, märren hade han redan framme vid sin karriol.

»Först ur gården skall ja dock», tänkte mjölnaren och hoppade upp i sitt tvåhjuliga ekipage, fattade tömmarne och snärtade till Ajax.

Denne satte ock genast i väg med en hisklig fart, men ej framåt som beräknat var utan baklänges. Mjölnarens rödlätta anlete bleknade, han svor, slog och ropade dessemellan: »prrrro, prrrrrrooo!» Se så

nu bar det direkte in i den stora vagnboden vid sidan om stallarne och der gick kärran i kras bland vagnar och inventarier af alla slag. Lemlästad slungades mjölnaren ned på en vedhög. Nu hojtar och svär det ute på gården igen. »Prro, prrrrooo», ropade Kalle Hallin mellan det han ifrigt piskar den rödbruna märren så att håren yrde om henne, men innan han vet ordet af ramlar hans karriol i kras bland spillrorerna af kärran. Hästarne sparka och slå, men under tumultet komma de invid hvarandra och genast bli de då lugnare och börja gumra och nafsas.

Hästhandlaren ligger bland ruinerna på sjelfva bodgolfvet, visserligen åtskilligt mörbultad, men utan skavank.

»Hur står det till mjölnare», ropar han till olyckskamraten, som jemrar sig på vedhögen.

»Ja mår inte något alls för en sådan der skojare», röt mjölnaren ursinnig.

»Åh vet hut», ropade hästhandlaren, »det torde allt vara fråga om hvem af oss som är den värste skälmen, men strunt i det mjölnare, komma vi lifs lefvande från det här kolorumet så bjur ja allt på den der toddyn ändå!»

Men det hade mjölnaren rakt ingen lust till. Grinande förfärligt illa reste han sig från vedhögen och trefvade med händerna öfverallt på sin kropp för att känna om han var hel. Jo bevars det var han, den här gången bade det varit lyckligare för honom än då han råkade ut för det fiendtliga kavalleriet.

Detta var ju dock någon tröst och temligen morsk igen sade han till hästhandlaren, som nu äfven rest sig, att bytet måste återgå.

Men Kalle Hallin ville ej höra talas härom.

»Nähä», sade han, »det som är bytt det är bytt å det som är skett det är skett!»

Mjölnaren hotade med stämning.

»Ja stäm du min gubbe lille», mente hästhandlaren, »ja kan allt konsten att stämma tillbaka ja, vill du krångla med mej får du allt annat till karl att göra med än bror din». I prosesser har du ingen lycka Ola. Far du hem bäst du kan å akta dej, så att inte qvarna kommer samma väg som dämnet ditt».

Det var inga trefliga ord för Ola att höra det här. Under en grufvig ilska satte han in Ajax i stallet och gick derpå ut på marknaden och der träffade han folk från hemorten hvilka lofvade honom få åka med hem. Han omtalade hästbytet helt försigtigt och sade sig icke tro, att han gjort någon så synnerligt god kommers. »Den der Kalle Hallin den är allt en knif i affärer», menade han.

»Har I gjort byte med den, då undrar ja inte på om I ble'tt lurad», sade en bonde från en af grannsocknarne till Skatlunda, »han har ej försyn för någon eller något, när han till och med kunde lura bror sin så regält han gjorde härom året så...»

»Hvem är bror hans, den känner inte ja,» afbröt mjölnaren.

»Sven Samuelsson i Rustorp, vet ja», svarade mannen.

»Sven Samuelsson», svarade fader Ola med tonvigt på hvarje namnets stafvelse. »Sven Samuelsson — det visste ja inte — men hur kommer det till att den ene heter Samuelsson och den andre Hallin?»

»Kors, det va'la inte något konstigt», mente bonden, »hästhandlaren har'la gjort något djekelstyg förr i verlden å så bar han'la ändrat namn, så det skulle lättare bli glömdt».

Långt fram på andra dagen kom fader Ola hem vid det misserablaste lynne. Innan affärden från staden skedde hade han bedt egaren till tomten taga

vara på sin illa ramponerade kärra och anmoda en smed att laga ihop den så godt sig göra lät, så skulle han sedan hämta den. Resan hem hade varit ytterst besvärlig och bråkig. Sjelf hade han fått sitta i ett baksäte hela vägen och ha en gammal käring i knäet. Och så hade Ajax bråkat jemt och samt och velat slita sig lös från bakstammen, der han var bunden, men det gick väl an med det, värre var att han ständigt äfven velat bita de åkande. Isynnerhet till sin nye egare hade han onda ögon och många duktiga bett hade Ola erhållit. Den nya vadmalsrocken var upprifven i ryggen och hål var det dessutom å både skuldror och armar och många märken efter hästtänderna hade han på kroppen. Och till allt detta kom att alla hans lemmar voro rådråkade både af de våldsamma stötarne mot träden i vedhögen och af den eländiga åkningen under hemfärden.

Väl inkommen till sitt slängde han af sig den söndriga rocken och satte sig derefter på sin vanliga plats vid matbordet och fick sig ett bastant mål. Ej ett ord sade han till någon människa. När han väl blifvit mätt, bad han om papper och bläck.

Hustrun och Ella undrade storliga hvad det nu månde blifva af, men ingen vågade gå fram och se efter hvad far, sittande i skjortärmarne vid bordet, skref.

Men läsaren har ju full rätt att titta på pappret, åtminstone sedan allt blifvit färdigskrifvit. Då stod der ganska läsbart, ty fader Ola var bekant i orten för sin goda skrifkonst:

»Till Sven Samuelsson i Rustorp!

I har förnärligt mej å mi' aktada slägt derigenom att I genom böneman frågat om mi' Ella vell bli qvenna te' Eran Anders. Ja har både muntligen te' Er å te' bönemannen sagt, att ja går in härpå, men då vesste ja inte att I har sådana uslinga

i Er slägt som hästskojaren Kalle Hallin, som ä Er köttslige bror. I en så'n slägt kommer inte ja å inte mi' tös håller, så nu vet I att parti inte blir å mellan herne å Eran Anders.

Sörqvarna i Skatlunda den 26 September 1852.

Ola Hansson,
egenhändigt».

Sedan denna skrifvelse var affattad hopveks den och förseglades mycket noga. Med den i hand gick far i huset sedan ut och om en stund hördes en drängpojck trafva från gården.

Mor i huset och Ella slogo sina kloka hufvuden samman för att möjligen kunna utgrunda till hvem brefvet var stältdt och hvart pojken red. Först följande morgon fingo de veta det af pojken, som äfven berättade, att till det stället han sent på qvällen kom, »der ble' di' så arga som bi så ja tordes inte bli der mer än några minuter medan hästen flåsa ut, å se'n ga' ja mej tvärs å hem igen».

Åttonde kapitlet.

Handlar om huru tokigt det kan bära till för en ung prestman om han springer för mycket i gårdarne, — om »Ajax» och alla hans fukter och ynkliga slut, — om Ellas nya bedröfrelse och Olas stora missräkning och slutliga brefskrifning till konsistorium i Skara.

Af drängpojken's yttrande var det för modern och hennes oroliga dotter nu ej svårt förstå, att något särdeles märkligt inträffat, som i hast skingrade en del af ovädersmolnen. »Men huru hade denna ovänskap uppkommit», frågade de hvarandra. Det

var en gåta, som de ej kunde fullt lösa på flere månader, ty far sjelf var tyst som en egyptisk prest, så snart någon ville röra vid den affären.

Öfverallt i byn var det bekant, att en bönenman från den socken der Rustorp låg varit i Sörqvarnen och friat för Rustorpa-Svens Anders och fått ja af fadren, hvilket ju på den tiden var ungefär detsamma som att bjudning till bröllop kunde väntas om kort tid. Men likaledes hade man noga reda på, att ingen fästeman från Rustorp varit synlig i Sörqvarnen och detta var och förblef länge oförklarligt. De allra fleste af byboarna togo parti för Ella och Per Johan och gladdo sig å deras vägnar åt »utbölningens» uteblifvande.

»Hva' f—n hade den skräen mä' våra töser här i byn att göra», sade allmänt de unga karlarne.

Efter hemkomsten från Sköfde marknad gick fader Ola tyst och surmulen några dagar och tittade stundom rätt ilskt på sin nye häst, som dagen i ända gick på en klöfverlycka och mumsade under största välbefinnande den frodiga höstbrodden. Men så fort husbonden närmade sig, upphörde hästen att äta och satte i stället ögonen i honom så hvasst och hotande att Ola gick långa omvägar för att freda sin rock och sitt skinn. Ännu hade han ganska obehagliga känningar i ryggen och ena armen efter Ajax hvassa tänder.

I byn och qvarnarne gick allt sin vanliga gång. Folket hade slutat sädesbergningen och sysslade nu ifrigt i potatislanden samtidigt med att höstplöjningen pågick.

För att ej ytterligare förarga farbrodern gick Per Johan numera icke ned till Sörqvarnen. Ella trotsade dock fadrens befallning och smög sig stundom upp till Nordqvarnen för att träffa sin trolofvade, men stundom träffades de ock på andra platser

såsom då man på samlingsbacken om söndagarne sprang enkeleken, slog på trea eller företogo andra folklekar. Stundom svängde de ock omkring i dansens yra vid tonen af en skrånande fiol, när ungdomen dansade der uppe i byn.

I slutet af året blef församlingens komminister illa sjuk och Skara konsistorium missiverade till Skatlunda en adjunkt, som helt nyligen blifvit prestvigd. Denne, som ännu hade mycket qvar af studenttagena och var bondeson född, tyckte det var trefligt att gå omkring i gårdarne och prata med folket. Han hade helsat på både i Nordqvarnen och Sörqvarnen och på båda ställena blifvit på det artigaste motagen och rikligen förplägad.

Och ofta kom han åter till dessa ställen. I Sörqvarnen isynnerhet trufdes han förträffligt. Han tyckte, att fader Ola var ett kosteligt original, som verkligen var värdt att studera och så tyckte han, att Ola hade sådana vackra hemtrefliga flickor, flickor som till och med en ung prest kunde prata och ha roligt med. Att Ella var trolofvad med Per Johan visste han naturligtvis och äfvenledes det unga parets hela långt ifrån ännu afslutade roman. Sjelf var han af ett romantiskt sinne och tyckte förhållandet var högligen intressant. För Ella isynnerhet fick han en liflig sympati, hvilken han ock oförstäldt lade i dagen på många sätt.

Fader Ola såg med stort nöje denna prestens uppmärksamhet. Småmyste gjorde han när presten kom och innerligt belåten såg han efter honom när han gick. Allt hvad herrkarlar hette hatade han och att gifta bort någon af sina döttrar till en sådan — åh det kunde aldrig komma i fråga, en »dålig herre», som han med betecknande tonvigt på första ordets första stafvelse ofta uttryckte sig, det var nära på det vedervärdigaste denne bondaristokrat visste,

men en prest, som dertill var af bondeslägt, det var dock något annat och gerna skulle han, åtminstone nu när Ella enligt hans förmenande var ledig, velat se, om den här presten ville göra allvar af mellan sig och Ella, ty att det var något i görningen hade han tyckt sig märka både länge och väl, tösen och pastorn blefvo ju allt mer och mer förtroliga med hvarandra.

Och mor i huset var så artig och rar hvar gång presten kom, Per Johan, ja nog var han bra att få till måg alltid, men att en gång få se den unge hyggelige presten stå som brudgum i huset vore dock någonting rarare ändå.

Nog såg det ut äfven för andras ögon än föräldrarnes, som om presten haft tankar på att få Ella till sin prostinna en gång med tiden och litet hvar stans i socknen pratade man om hvilket rart gifte den trilske filuren Ola nu stälde om åt sin Elleka. Nog var det synd om Per Johan, men han fick väl trösta sig med någon annan hurtig tös. Den utsocknes Anders i Rustorp hade man velat slå benen af om han som trolofvad karl kommit till byn, men se med presten var det en annan sak, han tillhörde ju socknen nu och var bonde född och var lika gemen som en bonde oaktadt all lärdom. Den unge mannen hade från första stund lyckats tillvinna sig en ej ringa sympati.

Äfven i Nordqvarnen började man tro, att presten skulle komma in i släkten, alla utom Per Johan och det hade denne sina fulla skäl för. Det rädde — och detta tyckte litet hvar var så besynnerligt — en stor vänskap mellan presten och Per Johan, de voro ofta tillsammans på långa spatserturer och så kom presten och helsade på Per Johan och Per Johan var ofta flere timmar nere hos presten. Och vid dessa tillfällen pratade han så gerna med sin

höglärde vän om Ella och alla sin kärleks ledsamma förhållanden och skref sentimentala bref, som presten sedan lemnade fram till henne. Hon läste dem i hans närvaro många gånger, då de voro ensamma i den lilla framkammaren å Sörqvärnen och så satte hon sig ned och skref svar och det kunde verkligen hända någon gång att presten satte sig bredvid henne och hjälpte till med diktandet, så att det skulle bli riktigt vackert och grant, ty det tyckte Per Johan så mycket om. Att all denna förtrolighet med den unga flickan var ganska oförståndigt handladt af den unge pastorn, kom han ej att tänka på; under sin studenttid, när han under ferierna oftast vistades i sitt enkla föräldrahem, hade han på det förtroligaste umgåtts med bygdens ungdom af båda könen och ingen människa hade pratat ett ord om, att han velat fria till någon tös eller ens haft en tanke på äktenskap. Och ält för litet kände han världen, några månader efter det han blifvit prest, för att inse, att hans förtroliga förhållande till Ella och folket i Sörqvärnen skulle uppfattas som något deråt. Och ingen sade heller ett ord till honom om pratet i bygden.

Den unge pastorn hade ett par år varit informator i en familj der både hufvaden och ett par af sönerna ifrigt idkade ridsport. Sjelf hade han under denna kondition ansenligt uppöfvat sin redan som pojke ej obetydliga ryttareskicklighet.

En dag under det han helsade på i Sörqvärnen fick han se Ajax och blott han kastade ögonen på Kalle Hallins förre häst så upptäckte hans vanda ögon, att det var en ridhäst och naturligtvis berättade han denna omständighet för egaren.

»Tror I dä», menade Ola.

»Ja, derom finnes intet tvifvel, det ser jag på huru han för benen och hufvudet», svarade pastorn.

»Mån dä'», sade fader Ola fryntligt, »då kanske ja kan få in honom te' husarera eller 'tallerit'».

»Nä-ä-ä det betviflar jag», svarade pastorn, »jag skulle vilja tro, att han varit vid ettdera, men redan i ungdomen tjent ut sin tid — jag har lust att försöka honom, om jag får?»

Ja det fick förstås pastorn mycket gerna. Han iade sjelf sadeln på hästen, som då stod märkvärdigt lugn, ja till och med visade en ej ringa tillfredsställelse.

Pastorn ledde hästen ur stallet, svingade sig upp och red af från gården, beskådad af hela mjölnarefamiljen och många fler. Alla tittade efter den raske presten så långt de med ögonen kunde följa galoppen.

»Det är en rasker karl den der, en bra karl, en förträfflig prest — han ska' bli kappelan här i pastoratet, kanske snart nog och se'n prost en gång», sade fader Ola med en menande blick på sin Ella.

Om ett par timmar var pastorn tillbaka, lefnadsglad och varm och i samma angenäma förhållande befann sig Ajax. Ridten hade gått förträffligt med undantag af att Ajax skyggat ett par gånger, men detta hade varit utan all betydighet för den skicklige ryttaren, ty en sådan var verkligen den unge pastorn. »Men det var mig en best», tillade han, »att vara ilsk på alla hästar han mötte, dem visade han tän-derna och nafsade åt».

Det ryste i kroppen på fader Ola, när pastorn talade om Ajax' tänder.

Efter den här dagen fick pastorn låna Ajax så mycket han ville och ingen må undra på, att han flitigt begagnade sig af välviljan, så intresserad som han var af denna nyttiga sport. Han och Ajax genomströfvade trakten i alla riktningar och ofta fick hästen stå en timma eller ett par i grannpre-

sternas stall och äta godt hö och hafre så det hördes ända fram i prestgårdsförstugorna om stalldörren stod öppen.

Det här var en riktigt angenäm tid för både pastorn och Ajax, men väl hette det för den förre att se upp med den slyngelaktige kamraten så att denne ej ref bort några skinnlappar af huden på mötande hästar och att han ej slungade honom sjelf ur sadeln, när han behagade skygga.

Men att all fröjd ofta är så kort, fingo de båda kamraterna en vacker dag helt oväntadt bittert erfara. En skymningsstund, en half mil från hemmet, skyggade Ajax för en vägpåle och hoppade från landsvägen direkt upp i en intill liggande stenhög. Både häst och ryttare tumlade öfver ända. Pastorn blef ej skadad i fallet och trodde att samma förmån äfven blifvit Ajax beskärd, men snart erfor han till sin förfäran, att hästen ej kunde resa sig, ena frambenet var brutet.

Med tårade ögon klappade han sin illa uppfostrade, skygge och oförståndige vän och sökte lugna denne så vidt görligt var. Med vägfarande sände han bud till närmaste gårdar om hjälp och så blef efter mycken möda och besvär Ajax insläpad på en gård för att der afvakta sitt vidare ingalunda ovissa öde.

Med tunga steg vandrade pastorn derpå till Sörqvaren för att för egaren berätta olyckan.

Fader Ola mottog den bedröfvade presten helt fryntligt. »Asch», sade han, »grufva er inte så fäsligt för det här, pastor, det blir'la väl oss emellan, det är'la inget menniskolif som spilts heller!»

Den unge pastorn blef hjertligt glad öfver all denna högsinhet och uttryckte sig ock i varma lof-ord häröfver. »Men det säger jag er, Ola» sade han till sist, »att hästen vill jag ärligt betala, men

nu kan jag det icke, jag har ej så obetydlig skuld, men så fort ske kan, skall han betalas efter ett skäligt värde, som ni nu torde bestämma, så att jag kan lemna er revers».

»Åh det brådskar inte oss emellan, vi kan'la få mer affärder ihop vi, hi-hi-hi, I förstår'la hva' ja menar», grinade och flinade mjölnaren.

»Nej, det gör jag ej riktigt, fader Ola», svarade pastorn litet förvånad.

Mjölnaren tittade leende först på pastorn och sedan på Ella.

Men pastorn tycktes ändå intet förstå.

»Gå åt köket du Ella å du mor mä'», sade fader Ola.

Sedan de båda männen blifvit ensamma, slog mjölnaren pastorn med afvigsidan af handen helt lätt i sidan ett par gånger. »Asch, dä' ska inte pastorn inbilla mej, att han inte förstod hvad ja mente — tror han kanske, att ja har på något oanständigt vis uppfattat all eran gång här i mitt hus, nej, dertill känner ja er för väl, ni är en hederlig prest, som ej kan ha annat än hederliga afsigter å i vår tid passar det sej inte för prester att springa i husen och vilja förföra aktada mäns barn till skam å synd».

»Hvad i Herrans menar I Ola», sade pastorn med häpnad.

»Joho, ja menar som ja sejer, pastorn kan inte mena det som slarf är, han är en hederlig prest han», menade Ola.

»Sannerligen jag ännu kan begripa ert gåtfulla tal! Skulle jag ha velat förföra någon af edra döttrar», sade den unge pastorn ej utan hetta.

»Nej, hör han inte hvad ja sejer», hviskade Ola, »ja sejer ju inte dä — ja menar, dä' kan han'la förstå, att han menar ärligt mä' Ella».

»Med Ella, hvad befalls», svarade pastorn häftigt, »har jag haft några afsigter med Ella — tror ni jag är en usling, en skojare, eller hvad tror ni mig om, skulle jag gått här i huset med afsigt att förstöra tvenne af mig högt värderade unga vänners lycka, ni förolämpar mig så djupt, Ola, som ingen man förut under min hittills tillryggalagda lefnad, och jag hoppas vid Gud, att ingen heller hädanefter kommer att göra det — jäså, det var på det sättet mitt visade intresse för ert hus skulle uppfattas — fråga er dotter Ella, om hon fattat det så, hon kan gifva er besked, om ni ej tror mig».

»Ja, det kan jag», sade Ella frimodigt i det samma hon öppnade köksdörren och steg in, »pastorn har aldrig haft en tanke på att få mig till hustru eller att af mig få en enda gunst utom vänskap, och den har han till Per Johan med och har visat oss den på många sätt, ingen vill bättre vår lycka än vår snälle pastor».

Fader Ola blef både gul och grön i synen af ilska, när han hörde dessa dottrens ord.

»Ut mä' dej», röt han häftigt, »hvem har skeekat bud på dej», och sedan dottern förskrämd slagit igen dörren efter sig, vände han sig mot pastorn.

»I är en skræ», röt han till denne, »en gemener en, som ränner i gårdarna å pratar mä' tösera så att hederligt folk ej kan tro annat, än att I har hederliga afsigter, betala mej hästen, herre, å dä' tvärt!»

»Det kan jag ej nu, har jag ju sagt er, fader Ola», sade presten värdigt, »men är villig lemna revers och betala när jag kan».

»Revers af en tocken der fattiglapp», skrek Ola ursinnigt, »betala när I kan, sejer I, må undra när den da'n kommer, nej, ut i böjden å skaffa er penga å dä' innan morgon middag, eljest ska' I få se på annat!»

»Låt mig skrifva reversen nu», bad pastorn.

»Jaha, men säker borgen ska' dä' vara på'n», sade mjölnaren.

»Jag har ingen borgen för mina andra skulder», svarade pastorn förnärnad, »mina hederliga afsigter är ni, Ola, den förste som betviflar — säg nu hvad ni värderar hästen till!»

»700 riksdaler», blef svaret.

»700 riksdaler, det är för mycket, han kunde ju ej köras och hvad nytta hade ni väl af en ridhäst» svarade pastorn.

»Har ja inte rättighet att begära för min häst hvad ja vell kanske», svarade mjölnaren, »kunde ja inte sälja den vackre Ajax, som stått mej så dyr, som ridhäst till någon herreman, alla tockna äro inte sådana skräår som I».

»Ola — jag ber er — förolämpa mig icke», sade pastorn värdigt. »Hästen var efter tidens pris på sin höjd värd halfva den summa ni begär eller 350 kronor, den summan är jag villig att lemna revers på och denna äfven försedd med borgen, om det är mig möjligt. Att jag sjelf nu resonerar med er om saken tjenar till intet, det kan jag finna, men under en af de närmaste dagarne skall nämndemannen vara här för att göra upp saken och nu farväl med er Ola och tack för all välvilja jag haft här i huset före deuna för mig så olyckliga dag. Hädanefter kommer jag väl ej hit mera och det säger jag uppriktigt, att med stor saknad skiljes jag från er goda hustru och edra snälla flickor».

Pastorn stälde sina steg först till köket och tog der afsked af hustrun och flickorna, hvilka häftigt gräto öfver hvad som passerat.

När pastorn gick igenom förstugan kom Ola öfter och frågade honom argt, om han kände till något som heter konsistorium i Skara.

Pastorn bevärdigade honom ej med ett svar.

Ola slog häftigt igen ytterdörren efter presten. Sedan gick han flere hvarf fram och åter i dagligstugan med händerna än i sidan och än i byxfickorna. Derpå satte han sig på sin vanliga plats vid fönstret och ropade på Ella.

Flickan kom genast inspringande.

»Hit mä' mera ljus å papper å skrifdon», kommenderade han och slog handen häftigt i bordet.

Ella satte genast fram det begärda och undrade hvad det nu skulle blifva af.

Genom en springa i köksdörren såg hon honom noga mönstra gåspennan mot ett af ljusen, derpå taga upp en pennknif och spetsa udden. Sedan doppade han pennan och begynte med högviktig min skrifva — hvad, ja det visste ju icke Ella och ej heller fick hon veta det på lång tid.

Läsaren får det dock strax — nej icke förr än Ola långt fram på qvällen slutat sitt författareskap. Skriften lydde ordagrant som här följer:

»Till Högvördigaste Konsistorium i Skara!

Undertecknad, en aktad och förmögen man i Skatlunda by, Skatlunda socken, vell härmed vördsammt anmäla, att hit till socknen nyligen af Högvisaste Konsistorium hitskickade hjelpepresten Anders Emanuel Lindemark, hvilken bemalte prestman såsom ännu ung och oförmögen att sej försörja står under Höga Konsistorii särskilda hägn och förmyndareskap, har under sitt vistande här i socknen på predikstolen och inför altaret skött sig utan anmärkning af både Gud och menniskor, men annars, under hvardagarne rännt hit och dit i gårdarne och pratat med qvinntolk och tocket otyg som lätt förvillade

äro och under denna sin spatserande gång äfven kommit till mitt aktade och förmögna hus och i detta uppfört sig mot min äldsta dotter Ella på ett sätt, som kommit både mig och min hustru att tro, att han haft de allvarligaste tankar på äktenskap med henne, men detta förty har han nu offentligen i mitt hus förklaradt, att han ej det ringaste velat flickan, men i stället velat förhjelpa henne till äktenskap med en person, som ej allenast är hennes söskonebarn och sålunda enligt allmän lag förbjuden att äkta, utan ock såväl han som hans fader till mig och mitt hus står i bittraste fiendeskap, samt att bemälte Lindemark ej allenast gjort mig och mitt hus denna skymf utan ock ådragit mig stor ekonomisk förlust derigenom, att han af mig ofta lånat en stor rödbrun, synnerligt dyrbar och sedig häst, på hvilken han, utan att ersättning ifrågasatts å någondera parten, fått flaxa som röttare omkring hela häradet och hvilken bemälte sedige häst, Ajax benämnd, han genom vårdslöshet kommit att afbryta ena benet på, hvarigenom hästen måste nedskjutas och till ingen annan nytta mig kan vara än skinnnet, emedan enligt sedvanligt bruk köttet ej kan efter enklöfvadt djur till föda för människor användas utan måste nedgräfvat varda, så ty och emedan allt detta mitt värdsamma andragande kan med de klaraste bevis besannas, så anhåller jag i den mänskliga rättvisans Heliga namn, af Högvärdigaste Konsistorium, att detsamma ej allenast ålägger bemälte hjälpeprest Anders Emanuel Lindemark att fortsätta den af honom påbegynta trolofningen med min aktade och älskade dotter och sedan denna trolofning till äktenskap leda, utan ock, att Högaste Konsistorium, som står i ansvar för bemälte hjälpeprest och är hans förmyndare, att Högvisaste Konsistorium genast måtte till mig utgifva en summa af 700 riksdaler

riksmynt som ersättning för mitt af nämnde prest förderfvade hästkriatur, Ajax i listiden benämndt.
Sörqvarna i Skatlunda by, Skatlunda socken.

Ola Hansson,
egenhändigt.

Nionde kapitlet.

Handlar om huru Ola blef bekant med »handlare August» å auktionen i grannsocknen, om »handlare Augusts» resa till Skatlunda och märkliga logi derstädes, — hvad August tyckte om fjäderbolstrarne i Sörqvarnen, om fader Olas nya stora förargelse, — om skräddaremästaren Linderholms gång i huset och märkliga hemresa från staden och huru han helt plötsligt befinner sig spritt naken i en okänd trakt och slutliga ynkliga hemkomst.

Sörqvarnsmjölaren ångrade om några dagar sin skrifvelse till konsistorium, men nu var den ju å ort och ställe och någon åtgärd till dess återtagande vidtog han icke. »Di' må gerna veta hurudana skojare di' ha te' prester», sade han till sig sjelf.

Ola var i vanliga fall en mycket klok karl, men tog vreden och vinstbegäret allt för mycket hand öfver sunda förnuftet, var han oresonlig, nästan utan like.

Redan dagen efter uppträdet med pastor Lindemark kom nämndemannen Håke till Sörqvarnen för att underhandla å dennes vägnar. Ola ville nu ej heller taga reson och höll på sina 700 riksdaler. Nämndemannen förklarade dock summan vara rent af orimlig och sade sig vilja gå för att aldrig mer komma tillbaka, om han ej tog emot en på tre år

icke uppsägbar revers på 350 riksdaler, försedd med fullt säker borgen. Slutligen insåg dock Ola, att det var bäst att taga hvad han kunde få och så kommo de båda männen slutligen öfverens.

Dagen derpå sände nämndemannen reversen till Ola, men nu må man tro denne spottade och svor när han ögnade igenom den. Den var nog riktigt skrifven, så för det kunde han ej gräma sig, men se borgesmännen — de voro bror hans Per Hansson och dennes son Per Johan Persson och då må man ju inte undra på, att han tyckte det var försmädligt. Men kassera denna borgen, det kunde han rakt inte, om han än aldrig så gerna velat.

»Men om nu konsistorium skulle skicka mej 700 riksdaler», tänkte han och funderade en stund. »Nåja», sade han då för sig sjelf, »då får ja'la skicka te'baks di' 350 och säga dem derinne, att ja är belåten med hälften, så tycka de naturligtvis, att de haft å gjort med en fali regäl karl, — men kanske då' aldrig kommer i fråga, prester di' ä' några snälvarja di'».

Efter allt detta spektakel följde för Ella under några månader en temligen lugn tid. Fadern tycktes ha uppgifvit vidare försök att skaffa nya friare in i huset. Han hade minsann inte haft någon glädje af sina, som han tyckte, väl öfverlagda planer, men riktigt säker på, om ej lusten en vacker dag ånyo kunde komma på honom, var hon dock icke.

Fram i mars begynte auktionstiden. För att köpa en ny häst reste fader Ola en dag ut till en af grannsocknarne, der en större auktion hölls å en gård, cirka en mil från Skatlunda. Der sammanförde honom ödet med en gentil landthandlare, son af en förmögen bonde i den trakten. August Bengtsson, så hette karlen, hade i hela sin ungdom varit en lathund, sade man i bygden, men skrifva och

räkna det kunde han, men arbeta, det var han oduglig till. »Du får'la bli landthandlare då, ditt kräk», hade far hans sagt och skickade pojken som bodbetjent till närmaste stad. Och der hade nu unge August utbildats i yrket och blifvit upphyfsad på alla sätt. »Visst va' han en herre nu», tyckte Ola, när han träffade på honom vid auktionen, »men som far hans är storbonde så är han bonde i alla fall och har ej annat än med bönder att göra».

August var en knipslug handlande, som ansågs göra goda affärer. En stor kurtisör var han i hembygden. Hvarenda bondtös och tjensteflicka, som gått och läst, var kär i den fine och artige handlanden. Och han var minsann ej den som försmådde gunsten, men att på allvar fästa sig vid någon af alla sina beundrarinnor, det aktade han sig för. »Skall ja gifta mej», sade han ofta till föräldrarne, »så blir det med en tös, som är både vacker och rik». Men nu var det så der hemomkring, att många vackra flickor funnos visserligen, men alla dessa voro fattiga och de rika, de voro så få och till all olycka för August så gräsligt fula, att han »ej gat att se åt dem», som han uttryckte sig.

Ola och handlanden blefvo lätt bekanta. De drucko kaffehalfvor tillsammans och toddyar sedan inne hos den, som hade auktionen, och naturligtvis, när allt var slut, bjödös alla notabiliteter in, och bland dem räknades naturligtvis den rike mjölnare-Ola i Sörqvarnen i Skatlunda.

Sinnesstämningen blef fram på qvällen hög och bullrande. Alla pratade. Många skreko för att söka göra sig förstådda. Ingen i laget var fullt nykter.

»Nå kommer du aldrig bort åt våra gårdar», skrek Ola i Sörqvarnen till den fine August Bengtsson just som han ämnade ge sig af från allt detta

kolorum och resa hem. Hatten hade han på hufvudet och blypiskan under armen.

»Jo, det har ja många gånger tänkt», ropade August, »det kunde kanske bli affärer för mej der borta?»

»Ja, det kan allt hända det, skog och spannemål kan du köpa», svarade Ola.

»Jaha, det kan ja och så har I så vackra flickor bort i Skatlunda», menade handlanden.

»Ja, det ha vi», ropade Ola, »men di' ä' ente te' salu, förstår du, vi ä' inga hundturka å mammedaner heller, våra flickor di' få allt tas på annat vis, men dä' blir nog bra mä' dä' när du kommer, dej sejer ingen nej te'».

»Tror I det, Ola?»

»Ja det tror ja, kom du August, kom med allra första medan di' vackre å rike ä' lediga. Men dä' sejer ja dej, kommer du te' Skatlunda så far inte mi' dörr förbi!»

»Nej lit på det, det ska' ja inte göra, det ska' bli roligt komma till er en gång, Ola, I har ju så rasande vackra flickor I».

»Hi-hi-hi, hur vet du det», flinade Ola.

»Ja, en af dem har ja sett på Steneby marknad. Ella hette hon, det var en tusan till unge att se bra ut, en riktig skönhet, men är det ogranlaga att fråga, blir det inte gifte af mellan henne och kusin hennes?»

Nu suckade fader Ola och såg sorgsen ut. »Nej det blir det inte», sade han så lågmäldt han kunde, »både han å far hans ha uppfört sig mot mej så — så . . .»

»Ja, jag vet hvad ni vill säga», sade handlanden deltagande och nickade några gånger. Derpå ropade han raskt: »ja, jag kommer, kommer snart!»

»Välkommen», ropade Ola, tryckte handlandens hand och gick.

»Anamma det der», tänkte handlare August morgonen derpå, när han vaknade med hufvudvärk och bondånger och tänkte på nattens oredigheter, af hvilka han egentligen hade blott ett enda fullt klart minne: sammanträffandet med rike Ola i Skatlunda och samtalen med honom när han reste. »Ungkarlslifvet är besvärligt», gnolade han för sig sjelf, »tänk om jag skulle resa dit ned och knipa den der vackra tösen, gifta mig och bli stadig karl. Se det vore ett rikt parti, den gubben har multum, så det förslår. Reser gör jag om några dagar», tillade han och hoppade ur sängen för att kläda sig och hastigt komma till boden och söka kommersa bort hufvudvärken.

Samtidigt tänkte Ola, när han satt vid sängkanten och tittade stadigt i sina stöfvlskaft, »att den släkten kan ja ej komma att skämmas för, den har inga hästskojarare inom sig den, rika ä' di' å August ä' en flinker en. Kommer han bara hit å ja får'n om hand, så ska' det bli gifte å, om ej f—n sitter i märket».

Och August kom verkligen om några få dagar till Skatlunda, men reste ej fram till Sörqvarn direkt, nej, det skulle sett allt för angeläget ut. Med sin ståtliga fux framför sin nymålade kärra reste han förnämt genom byn och höll framför handelsboden, som låg norr ut. Handlanden der var hans gode vän se'n gammalt, och som ingen konkurrens fans mellan dessa båda herrar, så hade vänskapen ingalunda afsvanat med tiden. Detta visade ock skatlundapatronen genast. I en blink var fuxen insatt i stall och August placerad i en sittsoffa i bodkammaren med konjaksbuteljen framför sig på bordet invid. Handlanden, flink i vändningarna, framsatte socker, vattenkaraff och glas och så började grog-

gandet allt medan pratet pågick. Och så kom det in kaffe och då drog man naturligtvis till med »uddevallarne».

Nämndemannen kom in i boden och inbjöds och denna heder vederfors äfven ett par andra storbönder.

Man drack och pratade så att fram mot aftonen visste man ej rätt huru man hade det. Ola i Sörqvarnen hade kommit till öfra byn och fått nys om att handlare August var hos skatlundapatronen. Då gjorde han sig ärende till boden och blef äfven inbjuden. Kors så öfverraskad han blef, när han träffade den tilltänkte mågen.

Fader Ola blef snart lika upprymd som de andra. I skymningen sjöng och skrålade han lika bra som de andra och pratade och skrek. Om någon hörde på eller inte, var ej så noga.

Hela eftermiddagen hade August tänkt att helsa på i Sörqvarnen fram mot qvällen, men så blef det så roligt här bland de rike och trefliga skatlundagubbarne att besöket blef uppskjutet stund efter annan och se'n Ola kom, så kunde han ju ej gå, förr än denne bjöd honom med sig.

Men fader Ola gjorde sig inte brådtom, han hade ju så angenämt i detta trefliga lag. Hans vana var dock ej att stanna länge i sådana här supgillen, det var han för slug till.

Så der vid 8--9-tiden tog han hatt och käpp och vinkade i detsamma till sig handlare August.

»Du kommer'la å helsar på mej medan du är i byn», ropade han, ty ropa var han naturligtvis tvungen till, om August skulle höra honom i det här lefvernet.

»Ja, det gör jag visst», skrek August.

»Nu är det för sent för dej att fara hem», ropade Ola, »du kan godt bli hos mitt i natt, ja går hem

å säger te' om bäddad säng åt dej, se'n kan du komma så sent du vill».

»Ja, det var ju riktigt gentilt», menade August och tackade och lofvade komma.

Fader Ola gick.

August stannade qvar både länge och väl. Nykter tyckte han sig vara, men det var rätt klenk bestäldt med den saken. Ett stycke fram på förnatten smet han sig ut, nu skulle han som en ordentlig människa gå och lägga sig för att följande morgon, som en gentil karl, kunna uppträda och imponera i det rika tilltänkta svärfarshemmet.

Ehuru i slutet af mars, råde ett gruffligt mörker. August tog sig dock fram till Sörqvarnen, men väl kommen å gården var det värre att reda sig. I alla fönster var det mörkt. Tvenne byggnader såg han. Till den ena gick han fram och trefvade på dörren. Den var stängd. Då smög han sig fram till den andra. Här var dörren öppen.

»Nå, det var då väl», tänkte August så redigt han kunde och trefvade vidare. Från förstugan kom han in i ett rum. »Åh, så varmt och skönt här var», tyckte han. Han trefvade framåt, för att å ett bord finna en svafvelsticka. Nog hittade han bord, men intet att stryka eld med och ingen tändsticka kunde han finna i sina kläder. »Nå det gör det samma», resonerade han för sig sjelf, »blott jag får klart för mig om det är här jag skall ligga», och så trefvade han vidare. »Ja, här är det», menade han om en stund, »åh, så sköna fjäderbolstrar di' Olas har, hvad man nu skall sofva och tänka på lilla flickan sin skall bli, det blir nog en treflig fästmanstid i det här rika huset.

Någon stol kunde han ej finna, men bordet visste han ju ungefär hvar det befann sig. Han sökte reda på det och lade derpå sin rock och tänkte sedan

aftaga de öfriga kläderna. Men detta var rätt besvärligt att göra stående, det märkte han, ty än ville det bära af hit än dit, när han skulle kränga af byxorna.

»Den, som lägger sig som en karl, den stiger upp som en karl», tänkte August, sparkade af sig stöflarne och lade sig i den mjuka sängen med plagget på sig.

O, hvad han låg skönt och mjukt, hvad dessa fina fjäderbolstrar smögo sig tätt intill. Ingen må undra på om handlare August somnade lugnt och tungt och det genast ändå. Ella hann han sannerligen ej att tänka på en half minut en gång.

Tungt sof han visserligen, men drömde det gjorde han och tyckte jemt och samt, att det var något som plaskade invid och att en och annan obehaglighet föll ned i ansigtet på honom och slutligen att det stod en hop ilskna, grinande qvinnor med ljus i händerna omkring hans läger.

Slutligen vaknade han och då såg han verkligen både ljus och qvinnfolk och bland dessa den vackra Ella, som skrattade så hon kunde gått åt. Han försökte nu föra någon af händerna till ögonen, ty dessa voro delvis belamrade med något obehagligt, som han rakt inte kunde reda ut hvad det var, men det var honom rent af omöjligt att röra någon af armarne, ehuru han tog i så att han blef blåsvart i ansigtet.

Då begynte han i häpenheten att ropa och skrika och bedja de närstående om hjälp, men i stället för välvilja möttes han af hån och skratt. »Tvi dej, din fulinge, hvem du än må vara», skrek en ilsken qvinna, »som går å lägger dej i degtråget och förstör hela baket för mjölnaremor, upp med dej din rackare, så vi få skicka fjerdingsmännerna med dej

te' länsman, din strykare. Vatten å bröd å spö, det skall du ha din uschlinge!»

Ett par af mjölnardrängarne måste efterskickas för att draga upp August ur det ansenliga degträget. Fader Ola hade vaknat vid allt skrattet och lefvernet i hans brygg- och bakstuga och inträdde i det samma i blotta skjortan med en lykta i handen. Att skildra hans min, när han omsider igenkände den tilltänkte fine mågen, anse vi oss oförmögna till. Spottade gjorde han som de andra, och att han idkeligen ref sig i hufvudet, det hade han sina randiga skäl till.

Drängar och pigor togo sig nu, sedan man väl fått upp karl'n, till med att göra honom så ren som görligt stod till, man ryktade och skrapade, allt under grin, flin, spottningar, fräsningar från qvinnfolkens sida och svordomar från drängarnes. Eländig såg August ut öfver all beskrifning och skamsen som en svanshuggen hund.

Fader Ola måste förstås låna honom skjorta, byxor och strumpor, så att han kunde komma i väg. Att håret ännu var fullt af deg, det var naturligt.

Väl utkommen sprang August upp till handelsmannen, fick i hast ut sin häst och for i full galopp från byn och kom aldrig till Skatlunda mer i hela sin lifstid.

När Ella efteråt fick reda på hvem bakstugugästen varit, så anade det henne att fadren nu åter haft någon ny plan till förderf för hennes frid och lycka, och helt naturligt gladde hon sig åt det snöpliga slutet redan vid attentatets början. Hon trodde nu en tid att fadren skulle ledsna vid de här tillställningarne, som ej vållade honom annat än förtret och obehag på många sätt, men snart märkte hon igen, att något nytt var i görningen. Fadrens plan var visserligen nu alldeles otrolig, men Ella genom-

skådade den dock med harm och blygsel i sitt unga sinne, »men kan det dock vara sanning att far, som är så högmodig öfver sin rikedom och som håller så strängt på att hvar och en skall gifta sig inom sitt stånd och har till ordspråk att »lika barn leka bäst», vill gifta bort mig med byns skraddare, den tosige spefågeln Linderholm — men heller vill han det än se mig gift med Per Johan — detta är ju förfärligt», suckade hon tungt, men tänkte tröstande att försynen väl vakar öfver henne denna gång med.

»Men hvad har den der skraddareslusken här i huset att göra jemt och samt», sade mjölnaremor en dag fram i maj åt sin man. »Han har'la annat att göra än gå här å krumbugta å vara artig mot töserna. Dä' ä' riktigt ena skam å se't».

»Skraddar'n ä' ingen slusk ska' ja seja dej, mor», svarade Ola vresigt, »han ä' en bra och finurlig karl, och som skraddaremästare i en stad kan han, om han får medel, vara lika god som hvilken välgödd rådman som helst. Hellre må han bli mågen här i huset än den rackar'n bror min Pers drumlige Per Johan».

»Lika oresonlig är du som alltid, Ola», svarade hustrun gråtande, »en skraddare till måg, åh det var ju förfärligt att tänka. Hvert hade det nu tagit vägen med fars stolthet», tänkte hon derefter.

Fader Ola bevärdigade sig nu ej att svara hustrun, han satte hatten på hufvudet och händerna i byxfickorna och gick hvisslande ut.

Skraddaren Linderholm var en siratlig karl må läsaren tro, reslig och välväxt och bra såg han i det hela ut om än åtskilligt blek om nosen. Mustascher hade han alldeles som en officer och när det var söndag eller eljest när skraddaren var ledig, var han så gentil, så grannare menniska i karlkläder var omöjligt att finna hvarken i Skatlunda eller i

socknarne der omkring. I många stora städer hade han vistats och lärt sig både folkvett och annat vett och skick och hade mycket att berättat både om Stockholm och Köpenhamn. Slängd var han i sin konst och undan gick det för honom.

»En högfärdig bengel var han», mente drängarne i byn ty dem såg han knappast åt, men deremot stod han i gunst hos de förmögnare hemmasönerna, ty dem fjeskade han för betydligt och bjöd dem ofta på både konjaks-halfvor och »rökcigarer» till och med. »Den skräddar'n han är då alltid så artig och gentil», mente både de och deras systrar, hvilka äfven voro honom rätt mycket bevågna, ty han svängde tappert om med dem på lekstugorna och andra gillen, »och var så trefflig att sitta i knät på och prata med så».

Huru försynen stälde om att Ella helt hastigt kom från denne listige skräddare, som verkligen eljest hade kunnat för henne blifva en ganska ful fisk, är det en liten ganska rolig historia om ännu kvar i Skatlundabygden, som vi här nedan helt hastigt förtälja.

Tidigt en härlig lördagsmorgon i slutet af maj för skräddaren med snålskjuts in till närmaste stad för att köpa foder, kanfas, bomullsvadd, annan stoppning, knapphålssilke, kantband och diverse annat.

I staden hade man roligt, så fort man kom dit. Linderholm bjöd naturligtvis den som han åkte med och flere till som voro i sällskapet. Och dessa bjödo i sin ordning igen.

Litet lifvad fram på förmiddagen gick Linderholm ut i staden och handlade verkligen mycket ordentligt allt hvad han skulle och sedan bar det åter af in på krogen igen, der han träffade både sin skjutsbonde och många andra goda vänner och bekanta. Efter den tidens sed blef det nu fram på

eftermiddagen, strax innan man skulle ge sig af från staden, ett gruffligt supande och Linderholm, som eljest var ganska återhållsam, kom i yrsel fullt ut lika bra som de andra.

På hemresan fortsatte man att bjuda och bestå af de medförda varorna, i all synnerhet när man kom till någon brantare backe, der naturligtvis alla skulle utaf.

Så galen den skräddar'n blef till sist! »Ingen hade sett honom så toseter», mente bönderna. »Det är väl för han ä' så gla' öfver att kanske bli mågen hos Sörqvarns Ola», var det någon som sade.

Men när skräddaren kom närmare hemmet, började han tystna. Han hade nu nyktrat till så pass att han verkligen begrep, att han var onykter. Och då kom tanken på Ella med. Hvad skulle hon säga om hon fick se honom så här lurfvig? Nej, han ville då rakt inte utsätta sig för en sådan chikan, hon tålde ej alls fulla menniskor, det hade hon så ofta sagt.

Skräddaren hade hört omtalas, kanske han till och med försökt medlet, att om man badar, när man är onykter, så blir man snart redig igen. Detta medel ville han försöka, man var ju nu vid sjön och på en kvarts mils afstånd från Skatlunda by.

»Prrrrro, prrrrooo», började skräddaren.

»Hvad är det, hvad vill du», sade bonden som Linderholm åkte med.

»Jag vill af».

»Hvad nu då?»

»Jag går hem, kör mina saker före, är du bra».

»Gör, som du vill, skräddare», svarade bonden och snärtade till hästen sedan skräddaren stigit af.

Skräddaren begaf sig ned till sjön, klädde hastigt utaf sig och kastade sig i vattnet. Det kändes så skönt i de svala böljorna, hans heta lekamen riktigt

njöt i vågen; hufvudet blef så klart och redigt, tyckte han äfven, och som han var en god simmare, plaskade han en lång stund af och an utöfver den redan i skymningen dunkla ytan.

När han så tyckte, att han var fullt nykter igen, sam han mot land.

Nu skulle han naturligtvis kläda på sig, men det var lättare sagdt än gjordt, ty omöjligt kunde han hitta kläderna.

Han sprang som en galning af och an och letade, men omöjligt; kläderna funnos absolut inte.

»De ha några skälmar tatt», mente han för sig själf.

Nå, det fick nu vara med saken hur det ville; här vid sjöstranden kunde han ej bli. Solen hade för längesedan gått ned, och det begynte blifva bitande kallt, tyckte han. Hem måste han, om han ej skulle förgås af köld, huru försmädligt det än vore att i full paradisisk kostym från stadsresan komma till byn. Han sprang upp för branten för att komma till landsvägen.

Ja, nog kom han till en väg, men inte var detta stora vägen genom Skatlunda socken, nej, det var en liten byväg i stället.

Skräddaren stod slagen af häpnad; blek var han förut, men nu blef han än hvitare i anletet. Han ref sig i det våta håret och begynte än tro på trolldom, än att han fått fullt utbildad delirium efter dagens bachanalier. Hela dagen hade ju varit som en dröm. Var det full verklighet det här? Han kände ju blankt inte igen sig, huru han än spejade ut i halfmörkret.

Men att han lefde det visste han, fastän i en hastig vändning spritt naken förflyttad till en främmande öde bygd.

Men efter som han tydligt och väl insåg, att han hörde till de lefvande, ehuru han af situationen

ej begrep det minsta, ville han rädda lifvet, och därför begynte han att springa utefter den illa omsedda byvägen. Snart får han till sin glädje se ljus skymta ur ett fönster framför; han hade sålunda i den öde, okända bygden träffat på hus och antagligen äfven lefvande varelser.

Hastigt springer han in i förstugan och rycker upp en dörr.

Ett förfärligt illtjut möter honom, och ett par, tre qvinnfolk rusa som yra höns från golfvet upp på bord och bänkar och skria ohejdadt, och några barn togo flykten in i ett kök.

Skräddaren står som förstenad vid dörren och kan ej komma sig för att säga ett ord. Blott tänkerna i hans mun skallra af köld och förfaran. Men länge blir han ej stående, qvinnorna, hjälpta af ett par karlar, rusa på honom, och innan han vet ordet af, är han genompryglad med qvastar, packträd och bakfjolar och fockad hufvudstupa ut för trapporna.

Alldeles förtumlad af allt oväsen, stryk och spritångor, rusar han från den ogästvänliga platsen vidare utefter byvägen, följd af en ilsken hund, som jemt och samt nafsar honom i vaderna. Snart ser han åter ljus tindra genom mörkret och hoppas, att der borta måtte bo barmhertigare menniskor.

Det är en helt liten backstuga han nu når. Dörren är stängd. Han knackar sakta på rutan. Ett par qvinnor gå att öppna.

Vid åsynen af den nakne mannen, som nu i mörkret tager sig ut som ett spöke, upphäfva de likaledes gälla skri, skynda in och slå igen dörren.

Vår skräddare fortsätter att trumma på rutan.

»För Guds barmhertighets skull öppna och släpp in mig. Jag förgås af köld; jag är skräddaren i Skatlunda».

»Skräddaren», ropar en af kvinnorna, »men en skräddare skall väl ha kläder på kroppen, om nå'n skall ha».

»Ja har badat i sjön, och kläderna får ja inte tag i. För Jesu namns skull, hjälp mig, fräls mig!»

»Är du verkligen skräddaren i Skatlunda?»

»Ja, det är ja. Titta mej i synen genom rutan får I se om I känner igen mej!»

En af kvinnorna såg nu verkligen ut, medan den andra höll en brinnande torrvedssticka vid rutan, och mönstringen måtte varit tillfredsställande, ty inom kort öppnades dörren, och Linderholm, hackande tänder af köld, höll sitt bedröfliga intåg.

Ett täcke kastades genast om honom, och derpå fick han krypa till sängs.

Mjölk uppvärmdes, och när skräddaren om en stund något så när blifvit människa igen, fick han förklara, huru allt tillgått. En sak kunde han dock ej redogöra för, och det var, hvar han befann sig, ehuru han nog tyckte, att han kände igen sina räddande englar.

»Linderholm är ju på andra sidan sjön», upplyste kvinnorna.

För att nu skräddaren skulle kunna komma hem, var för honom ej annat att göra än att låna kläder af dessa barmhertighetsysstrar.

Snart stod han iförd full kvinnostrud och tog sig naturligtvis mäktiga komiska ut i lång kjol och mustascher.

Qvinnsfolken grinade och slogo sig för knäna; det var den underligaste figur, som någonsin varit i deras lilla stuga; och den qvällen som skräddaren i Skatlunda by kom spritt naken till dem, den glömde de nog aldrig.

Hemvägen kände nu, sedan han fått fullt klart för sig hvar han var, Linderholm till ganska väl.

Han försökte förstås smyga sig genom byn hem till sin bostad, men det lyckades ej och med en hop pojkar och drängar i hälarne kom han arg och utschasad hem och blef sedan naturligtvis en visa i hela bygden under en lång tid.

Som äktenskapskandidat i Sörqvarnen hade han gjort sig blankt omöjlig.

Tionde kapitlet.

Handlar om Olas processer och krångel med länsman Krenberg och dennes förargelse när han ej kom öfver bron, — huru Ola håller kalas, hur han skryter med sin rikedom och följer lagens bokstaf.

Som i föregående kapitel visats, hade fader Ola ej annat än otur i sitt förehafvande att skaffa sig en måg i stället för den alltjemt lika mycket hatade broderns son, Per Johan. Och otur hade han äfven på många andra håll, men allt detta oaktadt var han lika katig och oresonlig.

Processen om qvarndämnet hade han förlorat i häradsrätten, hofrätten och slutligen äfven hos Kongl. Maj:t. Att påbygga dammen 2 tum högre än de varit de sista åren, det fick han rätt till, men ej vidare i någon instans. Penningar kostade dessa processer betydligt, men detta frågade nu ej den annars så hushållsaktige Ola efter. Konsistorii utslag i målet mot presten och tilltänkte mågen, måste han lösa. Det innehöll, sedan ärendet var

relateradt, att domkapitlet ej^s hade med denna sak att taga befattning.

En stor förargelse bereddes Ola äfven, när han fick veta, att mjölnare August i Nordqvarnen var på fri fot och i sin tjenst igen. Efter förnyade ransakningar och ifrigt nekande hade häradsrätten måst lösgifva ynglingen i brist på bevisning.

Länsmannen hade upprepade gånger å kronans vägnar kräfft Ola för diverse rättegångskostnader, men utan resultat. Slutligen måste länsmannen, när intet annat hjälpte, besluta sig att taga pant för beloppet.

På ett eller annat sätt hade fader Ola fått nys om hvilken dag han skulle komma. Tidigt på morgonen denna dag lät han upprifva sin bro öfver strömmen. När länsmannen kom, måste han följaktligen med häst och kärra hålla på andra sidan.

Han röt och ropade, att man skulle laga bron.

Ingen visade sig vid bron på en lång stund och länsmannen fortfor att gorma, som om han varit i sjönöd.

»Hur i all min dag är det fatt», ropade omsider fader Ola, som häpen kom springande ned mot bron, »kors i all min tid, är det befallningsman, som är på andra sidan!»

»Jaha du, det är det, laga genast bron, så att jag kan komma öfver», skrek länsmannen.

»Åh mina barn och vänner», svarade Ola helt menlöst, »hvad är det ja ser, plankorna i bron äro borta, det har di rackarepojkarne gjort.»

»Ja ger tusan hvem som gjort det», svarade länsmannen, »men laga du i hastigheten, att de komma på sin plats igen, så att jag kommer öfver»

»Käre befallningsman, ja vet ej nu hvar pojkarne äro», menade Ola.

»Pojkarne, hvem frågar efter dem, det är plankorna jag menar», skrek länsmannen.

»Jaså plankorna, det va' dem I mentē — ja vet ej alls hvar di fins», menade Ola, »har man någon sett ett sådant spektakel», och så ref han sig i hufvudet.

»Stå inte å rif dej i skallen och se oskyldig ut, din illmarige kanalje, utan hit tvärt med plankorna!»

»Det kan ja inte, befallningsman, vet ej hvar di fins».

»Nå vet du någon annan råd för att få mig öfver då?»

»Jo bevars», svarade Ola försmädligt, »ja skall gå efter ett svinälåsrep med rännsnara i ändan och slänga öfver, se'n skall ja talja dej hit min gubbe lille».

Länsmannen blef nu så ursinnig en människa kan bli, han höll rent af på att spricka af ilska der han fet och skinande och rödblå i synen satt i sin kärra på andra sidan. Han gatt ej ens att svara på Olas sista förslag utan vände hästen och for sina färde för att på den långa omvägen, hela 5 fjerdingväg, komma fram till Sörqvarnen. Han kunde visserligen medelst en rankig eka kommit öfver norr om Nordqvarnen, men nu midt i strida vårfloden ville han ej anförtro sin tunga lekamen åt en dylik farkost.

Länsmannen hade en bra häst, det visste Ola och om en timma kunde han vänta honom den andra vägen. Han bad hustrun ställa i ordning ett rikligt frukostbord och ha det riktigt pyntadt och fint till länsmannen kom. Sjelf gick han och sysslade med något i en gammal byrå han släpade in och satte i en vrå i dagligstugan utan att hvarken mor i huset eller flickorna ännu kunde begripa, hvad far egentligen hade för sig.

I väntad tid kom länsmannen, ännu arg och

otålig. Ola hade en dräng tillreds som genast tog emot hästen. Sjelf helsade han på fader länsman höffligt men försmädligt.

»Din rackare der», mumlade länsmannen.

»Så-så-så befallningsman, var ej så häftig, inte rådde ja för att några plankor voro borta, det är min bro för resten befallningsman, och det angår ingen hvad jag gör med henne, men gruffa inte för det nu, stig in, stig in», pratade Ola.

»Ja in skall jag, för det är min skyldighet, men eljest hörde det väl f—n till att helsa på dig Ola», svarade länsmannen ilskt.

»Säg ej så befallningsman, stig in, stig in, vars' go'», fortfor Ola under det han nickade och bockade sig.

Länsmannen kom in i den väl pyntade dagligstugan och såg med lystna blickar det väl dukade bordet.

»Vars' go' befallningsman, gå fram å ta sej lite te' lifs. I har haft en lång väg hit i dag», persvaderade Ola.

»Jag är hitkommen för att panta, ej för att äta», svarade länsmannen med embetsmin.

»Det ena först å det andra se'n», svarade Ola, »stig på befallningsman, I har haft en lång väg hit i dag — vars' go'!»

Länsmannens andliga tillvaro yrkade på ett afslag men hans lekamliga hade en helt annan åsigt, ju mer han såg på den läckra ålen och allt annat godt, ju vekare blef motståndet och utan särdeles vidare krus satt han vid bordet och åt med en aptit som var rent af häpnadsväckande.

Fader Ola gjorde sällskap vid bordet. Till en början var samspråket mycket knapphändigt å länsmannens sida, men så mycket lättare gick tungan på husvärden. Men när det var lidet en stund och aptitsuparne och ölet börjat göra sin verkan, blef

hans sinnesstämning helt olika och mot slutet af måltiden kunde de innevarande ej märka annat än att de båda frukostätarne voro lika språksamma och äfven ganska goda vänner.

Vid godt lynne och vid bästa välmåga steg läns-
mannen från bordet.

»Vi skola väl dra till med den här pantningen nu», sade han godmodigt, »ty på annat sätt lär väl ej Kongl. Maj:t och kronan få sin rätt af dig i den här saken».

»Panta säjer I fader länsman», svarade Ola, »nej, det låter I allt bli. I rör ingenting här inne, å inte utomkring heller, ty allt som I ser ä' barnas».

»Asch — hvad är det der för prat — det är nog ert så länge I lefver», svarade länsmannen bittert.

»Ja, men nu är det på det viset i alla fall, barnas alltihop. I pantar inte dit befallningsman», menade Ola.

Nu började länsmannen på att bli arg igen.

»Så-så stura sej befallningsman», sade Ola försmädligt, »se det här gamla skrället till byrå den kan I'la ta, om I så vill då, det kan 'la ingen hjälpa't».

»Den byrån», sade länsmannen föraktligt och såg på en liten, grufligt illa medfaren möbel af detta slag med söndriga nyckelhål, »den är väl på sin höjd värd en riksdaler».

»En ska' inte skåda hund efter håra, befallningsman. I kan'la titta på byrån litet nogare å se i lådorna», svarade mjölnaren.

Länsmannen gick fram till byrån och stack ett af sina fingrar i den öfversta lådans söndriga nyckelhål och drog till. Nog blef han nu litet förlägen när han såg, att snart sagdt hela lådan var full af sedlar och silfvermynt.

»Vars' go' befallningsman å ta sej hvad han ska' ha, ja ä inte misstrogen ja», sade storbonden Ola

flinande. Ett sådant här skryt, det var alldeles i hans smak.

Som läsaren vet så blef vår mjölnare äfven stämd därför att han förorsakat öfversvämning på grannens åkrar. Slutdomen blef, att häradsrätten skulle hålla syn och värdering och in natura tilldöma Per Hansson ersättning.

Värderingsnämnden ansåg, att Per skäligen borde ersättas med 4 tunnor hafre, 2 tunnor råg, 1 tunna hvete, 1 tunna ärter, en half tunna korn och 2 tunnor potatis, hvilket allt, som det stod i protokollet, »svaranden skulle till Per Hansson lemna å dennes gård». Värderingen blef domfäst.

Sedan länsmannen var rest, hade fader Ola åtskiligt att beställa i sitt magasin. Den Per tilldömda spanmålen målades noga upp i tvenne vittnes närvaro och lassades på en vid trappan stående parvagn.

»Har en gjort upp den ene affärden, ä'la så godt göra upp den andra med», menade han.

När allt var i ordning och hästarne förspända satte sig fader Ola till allas förvåning upp på lasset sjelf och fattade tömmarne. En dräng fick följa med.

Mor och flickorna stodo på trappan och undrade storliga hvad det här skulle betyda. Far sjelf reste ju upp till bror sin, som han ej talt ett ord vid nu snart på år och dag, och det med ersättningssäden till, ja nog var det besynnerligt alltid.

I skarp traf kom Ola fram på Nordqvarnens gård och höll framför manbyggnadens trappa. »Qvickt af med säden», sade han till drängen och sjelf började han med fart lösa upp säckbanden och derpå tömma säck efter säck å gården, hafre, hvete, potatis, råg, korn och ärter, om hvartannat eller hvar det kunde bära till omkring vägen. Nästan lika geschwint som den här episoden omtalas, hade han och drängen fullgjort arbetet.

Ola höll just på att tömma sista säcken, då bror hans häpen kom utspringande och frågade, »hvad i Herrans namn han tog sig till».

»Ja lemna dej di ersättningssäd vet'ja. Rätt målt det är hon, det har ja vittne på», svarade Ola lugt men försmädligt.

»Har du nu blifvit rent galen Ola, här i smuts och sand!»

»Står det inte i protokollet kanske, att säden skall lemnas på din gård», svarade Ola, fattade åter tömmarne och reste med förnöjd min sina färde.

Elfte kapitlet.

Handlar om huru Ola och andra få stryk i Tossby och Hunnestad och hvilka följder detta medförde, huru Austerlitz uppgör fälttågsplanen men lemna befälet åt Klingsfält, — huru Ola blef underordnad soldat Höger men liksom korporal i armén, om kärlek och kyssar, om infallet i Hunnestad och hvad folket der nere tyckte om stryk och nüsselkål. — Klingsfält förkastar Austerlitz' plan och rycker i ilmarsch mot Hunnestads by. — Slaget vid Hunnestads bro. — Prosten Lundmarks uppträdande. — Huru Ola slutligen höll på att falla i fångenskap och huru lyckliga Per Johan och Ella härigenom blefo.

Vi hafva förut omnämnt det fiendtliga förhållande som rådde mellan Skatlunda socken och de söderut belägna grannsocknarne Hunnestad och Tossby. Fiendskapen hade varit sedan urminnes tider, den var sålunda rent af häfdvunnen. Häftiga och blodiga hade alltid de större slagsmål varit,

man visste omtala från far och farfars tid mellan sockenmännen i Skatlunda och befolkningen i de båda andra nämnde socknarne. Många mäns lif hade dessa stridigheter kostat och ännu skulle de kräfvat sina offer.

Det var ju gifvet, att under större folksamlingar, såsom vid marknader och auktioner, den bittra sinnesstämningen oftast bröt ut i blodiga bataljer, men äfven eljest hände, att när personer på resa efter häst eller gående från de södra socknarne kommo upp till Skatlunda blefvo de öfverfallna och ännu oftare hände detta Skatlundaboarna, när de färdades söderut.

I ett afseende stodo Skatlundaboarna som hederliga män under de ännu i medlet af detta århundrade oroliga tiderna, då större slagsmål mellan socknar, ja stundom äfven hela härader, ännu utkämpades, de stulo och röfvade aldrig något från befolkningen söderut, lade sig aldrig i bakhåll med skjutvapen i hand eller beredda till öfverfall på annat sätt, de gingo alltid öppet tillväga.

Men så var ingalunda fallet med Hunnestads- och Tossbyboarna. I deras ogästvänliga, på sina ställen skogiga bygder, hörde lömska mord ej till sällsyntheterna och färdfolk ej allenast ofta lömskt öfverfölls utan ock frånröfvades en del af sina ålassen varande egodelar eller ock, som någon gång hände, kommo de helt och hållet tomhändta hem och då alltid med huden full af stryk, ofta så eftertryckligt, att den misshandlade måste intaga sängen för en längre eller kortare tid.

Att detta befolkningens i de södra socknarne gemena beteende skulle gruffligt uppretat folket i Skatlunda, må ingen förundra. Hatet var stort förut och nu under året hade det blifvit bittrare än kanske någonsin. Vi ha omnämnt, att under förra

året flere karlar från Skatlunda nere i de södra socknarna blifvit illa slagna och äfven plundrade, och dylika tilldragelser hade under innevarande år skett hvarje månad. Man talade redan allmänt i socknen om att gå man ur huse ned till Hunnestad och Tossby och taga en grufflig hämd, på hvem man öfverkomma mände.

Sent en afton i september kommo trenne karlar från Skatlunda socken till byn illa slagna af Hunnestadsfolket, då de voro på väg från torgdagen i den söderut närmast belägna staden. Tillika hade de blifvit frånröfvade en del af de förnödenheter de inköpt. Nu bröt hatet i byn upp i full låga, hvilket Ola i Sörqvaren följande dag tüttade ytterligare på sedan äfven han hemkommit från ett ärende i Tossby, der han af för honom okänt folk blifvit grundligt uppiskad, fått hästen knifbuggen på flere ställen och fotsacken till kärran sönderskuren. Han var arg som ett bi och gick från gård till gård och hetsade folket än ytterligare. Han och några andra gubbar höllo ett sammanträde, hvars resultat blef, att budkafven under eftermiddagen gick öfver hela socknen. Samlingen var i Skatlunda by.

Fram mot aftonen rådde en grufflig oro i byn. Halfrusiga karlar skrånade och skreko på hämd, och de nyktre instämde i detta, om än ej så högljudt. Det fans ej en man, som ej ville, att man skulle draga åstad för att grundligt prygla upp hvarenda Tossby- och Hunnestadsbo. Nämndemannen önskade nog detta med, men hans ställning inom sambället lade hinder för honom att visa detta i öppen dag. Han höll sig försigtigt undan för att ej möjligen bli tvingad att vara med. Fader Per var ute på en resa norrut och slapp sålunda från hela affären, men sonen Per Johan var hemma och som han var

upptänd af lika ifrigt hat mot de södra socknarne som de öfrige, så ville han gerna draga med.

Alla de samlade karlarne voro försedda med blypiskor, repdaggar eller starka påkar. Knifvar hade man ock, men dessa skulle ej få begagnas utan i högsta nödfall till sjelfförsvär. Pistol eller bössa fick ingen medföra. Bröd, fläsk och korfstycken hade man i rockfickorna till proviant under följande dag. Nästan alla hade äfven en flaska bränvin med sig.

Att man mangrant skulle tåga ned och öfverfalla gränsocknarne, det var uppgjort och härom var ej mer än en mening, men en rådplägning om huru man lämpligast borde gå till väga var nödvändig, det insågo så godt som alla, man kunde ju ej alldeles handla utan plan.

Utän ordförande hölls denna rådplägning inne på en af gårdarne. Så godt som alla tyckte, vid sammankomstens början, att det allra enklaste var att gå stora landsvägen fram, och när man kom ner i Hunnestad, så skulle man gå in öfverallt och pryglä hvartenda manfolk, man kunde komma öfver.

Gamle Austerlitz var naturligtvis med i samlingen och gick tyst omkring och hörde på pratet och skrålet och undrade huru allt det här slutligen skulle ända, utan ordning och disciplin. Han fick fatt på en stol, stälde den utmed en knut, kraflade sig upp och skrek allt hvad han orkade: »Gif akt, gif akt! Hör hit karlar!»

Men ingen ville höra på hvad den gamle knekten hade att andraga på en lång stund. Austerlitz måste ropa sitt »gif akt» och »hör hit» mångfaldiga gånger innan en och annan karl började ropa »tyst» och »hör på hvad gamle knekten har att säga!»

»Hör I karlar», ropade Austerlitz sedan sorlet omsider tystnat, »I ska' tänka på, att det är en vigtig sak I går att uträtta, det är inte allenast fråga.

om att vara arger å bara slå, utan en får allt tänka lite på huru man ska' bära sej åt med, för att det ska' bli någon nytta mä't, och söka på förhand ställa om att I blir segrande hela morgonda'n, ty inte kan I'la tänka er, att Tossby- och Hunnestadsboarna släppa er godvilligt fram öfverallt ner i sina socknar och låta er slå och husera som I vill. Också bör I lite tänka på eran säkerhet, så det ej bär allt för galet till för er, när I ska' hem en gång under måranda'n. Vill I nu höra på och lyda hvad en gammal krissman sejer, som mångfaldiga gånger var't med i värre bataljer än den I komma i, i morgon, så gör I klokt. Nu kan I'la veta karlar, att i morgon betti, då inte hunda å tassa der nere vet om någonting, så kan I under di två förste timma husera nära på som I vell och då för att kunna komma till att klå upp så många fler, så bör anfallet ske i två kolonner, en som rycker fram längst stora landsvägen och en på byvägen till Hunnestad vesterut. Tätt med gårdar ha I utmed båda vägarne och fullt med folk att klå upp och piska bäst I vell, innan di ens fått böxera på sej.

I bör inte gå härifrån förr än klockan är tre på morgonen, så ä I i fiendeland vid 5- å 6-tiden, ty komma I förr äro husen stängda och inbrott ska' I akta er för, I må veta, att det kommer er för mycket surt efter måranda'n, men det vet ja och hör'la, att det frågar I inte efter nu».

»Nej, nej, det göra vi inte — men Austerlitz har rätt på sitt vis, inga inbrott», ropade några karlar.

»Nej inga inbrott, men stryk ska' di ha», ropades i korus, »kosta oss hvad det vill», hördes många instämma.

Efter dessa afbrott fortsatte den gamle knekten:

»Vid 7- å 8-tiden bör de båda kolonnerna för-

enas, ej vid vägskalet vid Trehörna, ty det vore för långt framme i fiendelandet, utan ett stycke derifrån vid Byslättsgårdarne. Sedan ska' I hålla er troget samman i en kolonn, men denna måste ha sina spejare, kan I begripa. En 10 å 15 man måste förse sig med hästar här i byn och dessa måste från Byslättsgårdarne manövrera mot Trehörna och på gårderna mot Hunnestads by för att se hvad di har för sej der och ge rapport till Klingfält, Höger eller Blom eller hvilken å er för resten som ska' föra befäl't, ty det hvarken ja vill eller kan, det ska' ja seja er, ja är för gammal å styfbent å så ska' ja seja er, att den som en gång varit med och besegrat den store Bonnapartens tropper han tycker allt, att det liksom vore litet skam för honom att ge sej i kri' med sådant pack som bönderna nere i Hunnesta och Tossby. — Men hvar var det vi va' nu, vid Byslättsgårdarne, tror ja, ja derifrån ska' Klingfält, ty det blir'la han som blir general kan ja tro, rycka med hela styrkan åt sydvest in i Tossby socken för nu kan ni ge er hundingen på, att tassa fått veta om, att det gäller freda sina skinn och rycka fram på prestvägen för att nå Hunnestad och der i närheten förena sig med Hunnestadsfolket, så sluga äro de nog. Men hvad I än i Herrans namn gör karlar, så låt dem ej komma ihop, ty då äro I olyckliga, det sejer ja er. Men ryck I i stället häftigt på Tossbyboarna, klå upp dem så att skinnlapparne ryker om öronen på dem och jaga hem hvareveli kott. Känner ja Tossbyboarna rätt, så, ha de en gång fått ordentligt med stryk, så ge de sej inte ut den da'n mera. Ni få inte jaga dem för långt, ty det vore inte bra, utan tanken skall ni ha jemt på Hunnestadsboarna och att I ska' klå upp dem riktigt med. Derfor ska' Klingfält samla hela sin styrka å prestvägen, sedan han slagit tassa, och

i ilmarsch röcka fram mot Hunnestads by och der leverera ett nytt fältslag. Då ska' ni vara knepiga förstår I! Medan Klingfält går rakt fram skall Blom ta en 30, å 40 man med sej och storma fram mellan bron söder om byn och sjelfva byn, se'n ha I dem innestängda från två sidor och då skall ni gå häftigt fram. Höger, som är slängd på hästryggen, bör anförä kavalleriet, å gör han i detsamma en häftig chock, så heter det på krisspråket, förstår I, in i byn, så ha I segrat med det samma, det kan I ge er hundingen på, å ja med. När I se'n ha sprängt fienden så jagar I inn'en i stugorna, i lador och skjul och piskar'n både blå och gul å grön, se'n I gjort allt detta, så ska' I i god ordning dra er hemåt igen».

Sedan Austerlitz slutat sitt strategiska föredrag blef det en stunds tystnad. Hela den samlade allmogestyran fann, att de välvilligt lemnade råden voro ganska visa. En ansedd och förmögen bonde uppträdde och instämde med Austerlitz. »I ska' veta karlar allesammans, att han har gammal djup erfarenhet», sade han bland annat, »å vi böra noga komma ihåg allt hvad han sade». Fader Ola var äfven närvarande och yrkade på att Austerlitz plan borde följas.

I en hast valdes härpå anförare. Soldaterna voro ju så godt som sjelfskrifna härtill. Klingfält skulle anförä det hela och ha Blom till närmaste man och Höger blef befälhafvare för rytteriet, och genast begynte denne senare att gno omkring och utvälja sitt manskap. »I kan gerna bli min korporal», sade han till Ola i Sörqvarnen, »så kan I med detsamma låna mej en bra häst».

Fader Ola var tvärt villig både till korporals-tjenst och hästlån.

Ingen fick i Skatlunda by en blund i ögonen

denna höstnatt. Det var ett buller och bråk i alla hus, som var rent af »förtumlande». En mängd kvinnor och barn hade från socknens alla delar strömmat till byn, hvars gator, oaktadt mörkret, voro lifliga, som om de varit en marknadsplats. De unga karlarne stodo här och hvar vid stuguväggarne och kysste sina bekymrade fästmör. Flere af dessa beslöto att följa med för att vara till hands och hjälpa älskarne om de blefvo allt för illa slagna eller knifhuggna. Folket var vildt der nere i socknarne, det visste de allt för väl.

Ella kom under natten upp till Per Johan och bad honom skona sig, så vidt görligt var.

»Det blir omöjligt att skona sig, Ella», sade fästmannen och slöt flickan i sina armar, när blydagggar och påkar hvina genom luften och knifvar blänka beror det ej på en sjelf om man blir skonad, såvida man ej vill vara en sådan kujon, att man rymmer undan, och det vill du väl ej höra, att din Per Johan är en sådan mes».

Nej, det ville förstås Ella visst inte, hon tvärtom uppmanade honom till den största tapperhet, men bad honom dock att ej utsätta sig för onödiga faror och det lofvade henne Per Johan gerna.

»Och så skall du vaka öfver far», bad flickan, »så arg som han nu är, kan han lätt förifra sig, se väl efter far, Per Johan, han har väl gjort allt för att förstöra vår lycka, men han är ju i alla fall min far och din farbror».

Ungefär samtidigt låg Lina hemma i trädgården i famnen på sin Sven och gaf honom den ena smällande kyssen efter den andra mellan det hon bad honom akta sig allt hvad han kunde. Innan han drog i väg, visste hon knappast huru hon skulle bära sig åt, för att i hans rockfickor få rum med all god mat hon lagat till åt honom.

Strax före klockan 3 stodo kolonnerna å bygatan färdiga till aftåg, den ene under Klingfälts, den andra under Bloms befäl. Stora skaror af qvinnor och barn böljade omkring. Många qvinnor snyftade, andra gräto ohejdadt och jemrade sig; att nog någon karl kom att sätta lifvet till, det var mycket antagligt — men hvilken eller hvilka, det visste ingen. Många af barnen togo äfven till lipen när de sågo mödrarnes sorg och bekymmer. Austerlitz stöflade omkring och förmanade alla till mod och ståndaktighet och bad, att man skulle komma ihåg hvad han sagt. »Hvad du gör Klingfält», sade han bland annat till anföraren, »så håll din styrka samlad sedan alla dina tropper blifvit förenade och för Guds eviga skull glöm ej slå Tossbyborna ur fäitet, innan di hunnit förena sig med Hunnestadsborna».

Det väl beridna rytteriet under Höger satt i sadeln å sjelfva samlingsplatsen och tog sig i mörkret rätt imponerande ut. Med undantag af ett par man skulle det åtfölja kolonnen å stora vägen.

Klingfälts kolonner voro af samma styrka eller 185 man hvardera. Till detta tal komma kavalleriets 17 man och hästar. Sålunda var hela armén, som nu gick att öfverfalla de tillsammans mycket folkrika socknarne Hunnestad och Tossby, 387 man.

Fiolspelare hade man godt om i socknen, men vid ett sådant här tillfälle, då man alltid riskerade att få instrumenten krossade, funnos blott tvenne som medtagit sina felor. Dessa stäldes en framför hvardera kolonnen jemte en klarinettblåsare.

På utsatt tid kommenderade Klingfält, Blom och Höger samtidigt »framåt marsch», fotfolk och ryttare hurrade, musiken stämde upp den sedvanliga bruaremarschen, och högtidligt drogo kolonnerna genom byn, den ena förbi Sörqvarnen och vidare, den andra öfver bron vid nämnde qvarn och sedan längs

byvägen ned till de, ej något om allt detta anande socknarne, hvilka nu som af en störtflod skulle öfversvämmas af hundratals hämdgiriga män.

Qvinnorna och barnen i byn gräto och skådade efter de sina så långt deras ögon i nattdarket kunde skönja en skynt af dem och sedan lyssnade de till klarinetternas toner, så länge ett ljud af dem kunde förnimmas.

Vid half 6-tiden var man inom Hunnestads socknegräns. Å båda hållen lågo här, ganska tätt utmed vägarne, gårdar. Folket var redan uppe. Ingen anade faran. Innan karlarne visste ordet af, voro de gripna inne i stugorna och i uthusen eller ute på gårdarne och under grufliga förbannelser släpade ut och pryglade på det mest obarmhertiga sätt. Ofta lades deliquenterna ordentligt upp på stenmurar, huggkubbar eller andra lämpliga platser. De, som ännu ej hunnit kläda sig, släpades ut i blotta skjortan och misshandlades grufligt, ja man repade till och med nässlor och piskade med dem de nakne sedan de voro så sönderslagna, att blodet rann. Man kan knappast tänka sig den infernaliska grymhet, som de eljest rätt lugna och fromma Skatlundaborna vid detta tillfälle lade i dagen.

De misshandlades skri fylde luften. Qvinnornas skri från gårdarne ljödo äfven hjertskärande, tillika med skallet från alla hundar. En och annan qvinna fick sig härför en sinkadus, men eljest misshandlades ej dessa.

Skri'en och oväsendet varnade närbelägna gårdar, men massor af de nu upplösta kolonnerna hade sprungit i förväg och på en sträckning af närmare en fjerdedels mil, längs tvenne vägar, hördes på en gång fasansfulla rop och skri från de många misshandlade. Man slog många så obarmhertigt, att de som döda lemnades kvar eller sparkades undan.

Det var en fruktansvärd hämd, som folket i socknen norr ut tog.

Så fortgick det till vid 9-tiden, då de båda kolonnerna samlade sig vid Byslättsgårdarne. Äfven här misshandlades alla karlar och äldre pojkar, som ej hunnit fly undan. Många karlar gjorde här ett häftigt motstånd, men blefvo snart öfvermannade och sedan lagda öfver en stenmur och förfärligt plågade. En känd våldsverkare misshandlades här så illa, att han sedermera afled.

Under allt detta kolorum i Byslätt eftersatte och uppiskade Klingfälts kavalleri de flyende. Så roligt hade bestämdt Ola i Sörqvärn aldrig i sin dag haft, som denna morgon. Kunde han nu blott fram på dagen äfven få nöjet grundligt piska upp den, som daljade på honom föregående dag, det var hans lifligaste önskan. »Han skulle nog känna igen gossarne», mente han, under det han och en af kamraterna läto sina hästar flåsa ut och derunder sjelfva torkade svetten från sina våta pannor och togo sig derpå en sup.

Allt hvad fly kunde hastade åt Hunnestads by. Ingen människa sågs ännu till åt Tossbyhället, hade afsändne kavallerister inrapporterat. Tossby låg en half mil bort. Hunnestad deremot sågs rakt framför på knappast en fjerdedels mils afstånd.

Klingfält ansåg, att ingen fara hotade från Tossbyhället ännu på några timmar och beslöt att frångå Austerlitz plan och i stället göra en hastmarsch fram till Hunnestad och angripa den ännu helt säkert mycket oordnade fienden. Höger och Ola sökte göra invändningar, men det bjelpte ej, Klingfält, med hvilken Blom instämde, gaf nödiga order och under ett vildt skral drog den hämdgiriga, nu fullkomligt vilda stora truppen, nästan i språngmarsch i väg mot Hunnestad, hvilken rätt betydliga by Klingfält

lät sin armé vid framkomsten genast storma. De anryckande funno dock till sin förvåning hela byn öfvergifven, allt hade flyktat, äfven sjuka och lemlytta hade medtagits. Husen voro stängda. Man bröt sig, oaktadt alla föreskrifter, in i flere hus och sönderslö; i harmen husgeråd och annat. Bränvin hemtades ur visthusbodarne och en grufflig oordning följde nu, sedan man ej hade några att piska. Klingfält's kavalleri hade emellertid varit på rekognoscering och korporalen Ola kom på sin flåsande häst och rapporterade, att allt hvad manfolk som fans i Hunnestads socken stod vid bron och bakom ån. Der var äfven en sju fasans mängd med qvinnor och barn.

Klingfält ville nu samla sin trupp för att genast rycka an, men till sin bedröfvelse fick han erfara hvad det vill säga, att kommendera en oordnad bondhop. Han svor, tiggde och bad, att alla skulle uppställa sig å bygatan, för att sedan rycka an mot bron. Underbefälhafvaren Blom drog den ene karlen vid örat efter den andre fram till vägen, men när han hållit på härmed en stund, fick han ovet och blef till och med sparkad. Klingfält blef öfver sig gifven och skrek, »att han ämnade ge tusan allt sammans», och önskade att han nu haft gamle Austerlitz med sig, han skulle nog kunnat prata reson med krakarne. Efter ett gruffligt besvär fingo dock de båda soldaterna hopsamladt ej fullt två tredjedelar af styrkan. Resten satt ute på stenmurarne vid vägen och i gårdarne med bränvinsflaskorna i hand och sjöngo och skralade.

Hade Austerlitz nu varit med och ej kunnat förebyggt hvad som inträffat, är helt visst, att han rådt till en hastig reträtt. Han skulle genast insett, att den till stor del redan demoraliserade Skatlunda-armén omöjligen kunnat storma Hunnestadsboarnes

starka position vid bron, när han dertill i hvarje stund kunde ha folket från Tossby i ryggen på sig.

Till Klingfält's heder må dock anmärkas, att han betvivlade företagens framgång, men icke förty gaf han den trupp han äntligen efter sju sorger och många bekymmer fått ordnad, befallning att storma an.

Den bättre delen af Skatlundafolket stormade ock modigt in på bron och kom i ett förtvifladt handgemäng med Hunnestadsfolket. Daggar, påkar och blypiskor riktigt yrde omkring öfver de kämpande. En och annan pistol laddad med sten och sand i stället för hagel eller kula, smälde tillika från fiendtliga sidan. Å bron kunde dock ej Hunnestadsboarna utveckla sin öfverlägsna styrka. Anfallet var för våldsamt, de trängdes från bron, i hack och häl följda af Skatlundafolket, hvilket på andra stranden nu mottogs af ett fruktansvärdt stenregn. Det studade ett ögonblick, men stormade sedan häftigt fram och kom i nytt fruktansvärdt handgemäng med fienden. Klingfält kommanderade fram sitt kavalleri. Hästarnes framfart och de starke karlarnes piskor åstadkommo en grufflig förvirring och oordning, redan flyktade många från valplatsen, segern tycktes vara nära, men i detsamma hördes förfärliga skri från byn, der Tossbyboarna nu ryckt in och som bäst höllo på att genompryga de der qvarlemnade trilske eller rusige Skatlundaboarna. Hade dessa förut under dagen ställt till plågor och qval, fingo de nu betaldt med fullt ut lika mynt.

Klingfält hörde genom stridsbullret skrien och förstod var klockan var slagen. Med pistoler beväpnade pojkar från Tossby komma springande före de sina från byn och öppnade eld vid ån. Några af de djerfvaste kilade till och med fram på bron och afsköto sina skott i ryggen på sina fiender. Pistolerna hade förladdning af sand och sten och gjorde

sålunda ej stor direkt skada, men indirekt så mycket mera. Skatlundaboarna grepos af förfäran. De voro ju omringade och afskurna från hemmet. Ingen af de båda anförarne behöfde kommendera reträtt. Den skedde ändå och dertill så oordnad som möjligt. I en hast lemnade Skatlundaboarna valplatsen och rusade upp på bron, från hvilken Tossbypoikarne nu flydde allt hvad de förmådde, men strax vid åkan- ten hade de de hämdgiriga Tossbykarlarne öfver sig. Ett det vildaste slagsmål uppstod nu äfven vid denna sida, under hvilket Skatlundaboarna med all ifver sökte slå sig igenom. Många stridande tumlade om i landsvägsdikena, å vägen och åkrarne som ursinniga hundar, beto och klöste hvarandra, påkar och bly- daggar hveno genom luften, skrien, ropen och svor- domarne voro afgrundslika, mycket blod flöt, ty bland de vilde Tossbyboarna funnos många som togo till knif.

I denna batalj gick det allt sämre och sämre för Skatlundafolket. Slutligen voro de alldeles omhvärfda och ledo förfärligt af påk- och daggrappen, knifhug- gen och likaledes af stenkastningen från allt hvad pojkar som fans i de båda fiendtliga socknarne. När det var som värst för dem der nere vid ån, kommo med hastig fart några åkdon från byn. Från första vagnen hoppade, vig som en yngling, en hög- växt äldre prestman, som derpå utan betänkande sprang genom Tossbykarlarnes led bort till Skatlun- daboarna.

»Prosten, prosten», ropade dessa.

Prosten Lundmark såg vred och bister ut. Utan att säga ett ord till sina nödstälde socknebor skred han högtidligt genom deras leder bort mot Hunne- stadsfolket, räckte ut armarne och ropade med sin väldiga stentorsstämma: »upphör med striden i Her- rans och fridens namn, karlar från Hunnestad och Skatlunda, ej ett slag mera!»

Allmogen å ömse sidor såg med förvåning på den ståtliga af alla högaktade kontraktsprosten, som stod der så imponerande i sin presterliga skrud med utsträckta armar, liksom han velat välsigna i stället för förbanna. Striden afstannade så godt som ögonblickligen. »Karlar», ropade åter prosten, »i Herrans namn ännu en gång förgören er ej vidare än I redan gjort! I lagens namn, nu är det slut med detta gräsliga tumult. Den som utdelar ett slag vidare, den skall straffas tredubbelt, vet, att jag har ögonen med mig».

Samtidigt med att prosten stillade striden på detta håll upphörde den äfven åt bysidan till, der länsmannen i det distrikt de båda södra socknarne hörde och länsman Kronborg, båda iförda uniform och med dragna värjor stillade tumultet och derpå røjde landsvägen fri. Äfven på detta håll lydde nu allmogen temligen villigt å ömse sidor. En märklig tystnad aflöste det vilda stridsbullret.

Prosten Lundmark gick nu fram till sina olyckliga socknebor och förebrådde dem strängt deras egenmäktiga tilltag, att sjelfva vilja utöfva en rättvisa, som vore lagen ensam förbehållen. Hade han föregående afton haft en aning om, hvad som skulle ske, hade allt varit ogjordt», menade han. »Drag nu hem i frid och utöfva ej våld vidare», sade han slutligen. »Jag skall sjelf vaka deröfver».

Innan återtåget anträdde körde tvenne parvagnar in i hopen. »De som af slag och knifhugg äro oförmögna att gå tage plats», tillsade prosten, som äfven frågade massan om afsvimmade Skatlundabor funnos på andra stranden.

Några Hunnestadsbor sprungo beredvilligt öfver bron och buro varligt trenne karlar till vagnarne.

»Vi få söka göra hvad vi kunna för de skadade då vi komma längre bort», sade prosten mildt vid

åsynen af så mycket blod och lidande. En af de i vagnarne lagde troddes ej komma sig till följd af ett djupt knifstyng i bröstet. Han hade ock verkligen stupat i den vilda, för Skatlundaboarna ingalunda ärorika, bataljen vid Hunnestads bro.

De båda länsmännen höllo vägen framåt ren, och sedan alla de skadade Skatlundaboarna fått plats i vagnarne skedde återtåget genom fiendens led. Tossby och Hunnestads socknebor höjde nu de ifrigaste fröjde- och segerrop, men ingen ofredade vidare de bortgående. Sedan fingo de fullt upp att göra med att sins emellan berätta om morgonens öden och plåstra om alla sina skadade. En hel massa voro illa tilltygade af Skatlundafolkets blypiskor och repdaggar, men ett ringa fåtal hade å deras sida blifvit skurna eller stuckna med knif.*)

Många Skatlundabor hade ej kommit med öfver bron vid den hastiga reträtten. Bland dem var Ola Hansson, som till häst med sin korta ridpiska dammade på vikande Hunnestadsbor allt hvad han förmodde utan att ha en aning om, att hufvudmassan af hans socknebor redan var vid andra åstranden i färd med att slå sig igenom mot hemmet.

När han omsider märkte, att han var afskuren, blef han gruffligt häpen och beslöt att söka komma öfver ån på något sätt. Jemte andra afskurna flydde

*) Vid medlet af detta århundrade skedde ännu ofta dylika uppträden inom Vestgöta-bygden. Under den tid författarens fader var komminister i Björke inföllo tvenne af detta pastorats socknar i Hudeneds socken, som äfven hörde till pastoratet. Infallet kostade menniskolif och var föröfrigt ganska blodigt. I boken skildrade tumult har intet gemensamt med bataljen i Hudened. Många exempel från mellersta delen af provinsen kunde anföras. Äfven norr ut kämpades ofta skarpt. Inne å Mariestads gator uppstod en bönsöndag en häftig strid mellan folk från Torsö och Hasslerörs socknar, hvilken äfven, sorgligt nog, kräfdde menniskolif och många tårar.

han öfver åkrar och gården, ifrigt eftersatt af hämdgiriga fiender. Hästen hade han ej stor nytta af till följd af de förargliga gärdesgårdarne. Ett par gånger höll han på att blifva tagen. Slutligen kom han fram till åstranden och ville ha sin springare att simma öfver med honom.

Men denna manöver hade det eljest sedliga och lydiga djuret ingen lust till. Vid piskslagen stegrade det sig, strök baklänges och blef vildt. Ola var i en grufflig ångest, tre Hunnestadsbor voro ej mer än 20 alnar från honom, han ömsom piskade och ömsom smekte djuret, men intet hjälpte. Fienden kom öfver honom. Illa slagen, tumlade mjölnaren af hästen, ännu ömfattande tyglarne, låg han på knä och försvarade sig hårdnackadt. Det skymde för hans ögon, men i dunklet skönjde han dock huru de bittra fienderna måste vända sig om och hörde huru slag haglade mot dem. Hjelp hade han fått. Den hastiga bedöfningen försvaen genom den sporrande sjelfbevarensedriften och nästan lika kraftig som förut sprang han upp för att hjälpa sin räddare. En af angriparne tumlade i det samma omkull för den sistnämndes kraftiga slag, de båda öfriga togo till flykten.

»Fräls ert lif», sade räddaren, »vi ha flera andra genast åter öfver oss».

»Per Johan», utbrast Ola, »är — är — är — det du som frälst mej?»

»Ja, men här är ingen tid att tala och tacka, raskt öfver ån med er farbror, sim öfver med hästen», ropade brorsonen.

»Omöjligt, han går ej ned i vattnet», menade Ola.

»Åh, har ingen fara om jag leder honom», sade Per Johan, »upp i sadeln farbror, för Guds skull och det i rippet ändå!»

Ola svingade sig upp och Per Johan tog hästen

i betset. Ledd ned af en stark hand gick hästen lydigt. Per Johan var god simmare. Utan ansträngning sam han öfver, hela tiden hållande tyglarne i sin hand.

Vid andra stranden hjälpte Per Johan upp häst och ryttare ur dyn, ett arbete, som hade sina svårigheter, ty säfrötter och dylikt snärjde sig om hästens ben. Väl kommen på fast mark igen räckte Ola brorsonen handen och utropade skamsen men dock vänligt: »det här skall du ej ha gjort för inte, Per Johan».

»Tack för de orden farbror», svarade ynglingen, »men nu är ej tid till vidare prat, fly allt hvad I kan, våra fiender kunna snart taga sig öfver på ett eller annat sätt».

»Hur skall det gå med dej då — vi följas väl åt», sade Ola.

»Omöjligt farbror», utropade brorsonen, »så länge jag står här vid stranden simmar ingen öfver, ty den förste som kommer, den knäcker jag skallen på innan han är ur vattnet, det veta de, jag skall vakta stranden medan I räddar er. Rid genast i väg och sök komma in i Rastlösa socken! Der ha vi vänner, alla äro der lika förbittrade på Tossby och Hunnestad som vi. I väg med er genast farbror! Jag skall nog veta frälsa mej».

Farbrodern satte nu också utaf allt hvad hästen förmådde springa. Per Johan såg efter såväl honom som den motsatta stranden, der väl ett tjug karlar nu hotande stodo och öfverlade.

Situationen var betänkelig för Per Johan. Hunnestadsbor voro med all säkerhet öfver ån på flere ställen och fullt ut en fjerdedels mil måste han färdas, iförd sina genomdränkta tunga kläder, genom en fiendtlig socken, innan han nådde öfver till Rastlösa sockengräns. Men inom honom sjöng och jub-

lade det. Nu skulle ju snart alla sorger och bekymmer vara slutade och Ella vara hans brud. »Det här skall du ej ha gjort för inte», de orden ljödo upprepade gånger i hans öron.

Genom buskmarken utefter ån hörde han smygande steg. Med lyftad blypisk sprang han fram för att fälla angriparen till marken, men som förlamad föll piskan ned och hans armar omslöto i stället en smärt ungdomlig flickgestalt.

»Ella, Ella, är du här?»

»Ja, ja kunde ej vara hemma», utropade flickan. »Jag hade en sådan oro och beklämning och många flickor i byn kände det precis som jag. Vi gifvo oss af vid 7-tiden genom skogar och öfver åkrar. Vågarne tordes vi ej beträda för det uppretade folkets skull. Nära Hunnestad såg jag öfver ån hur far red häråt och jag tyckte äfven att jag kände igen dig bland dem som blifvit afskurna. Med grufvigaste oro i sinnet sprang jag häråt, — hvar är far nu, är han räddad?»

»Ja, ser du ryttaren der långt i fjerran, det är han, han räddar sig nog öfver till Rastlösa och se'n kan han vara lika säker som hemma», svarade fästmannen, »men Ella, nu måste vi skynda efter, glada i håg och sinne, nu äro våra pröfningar slut, — »det här skall du ej ha gjort för inte», så sade din far till mej, när jag frälste honom ur hundarnes klor på andra sidan och hjälpte honom öfver».

Ella knäppte samman händerna och såg upp mot höjden. Hennes läppar rörde sig. Hon sände ett brinnande tack till honom, som så underligt leder våra öden.

Hänförd af sin fästmö's skönhet och sin egen lycka knäppte äfven Per Johan samman händerna och sände ett tack mot höjden.

»Men Ella, vi ega nu ej rätt till att på detta

sätt förslösa tiden», utbrast ynglingen om en kort stund, »far din är snart i säkerhet, låt oss skynda så äfven vi äro utom fara!» De båda unga togo hvarandra i hand och smögo sig utefter hägn och diken fram till den närbelägna skogsmärken. Genom denna nådde äfven de lyckligt gränsen och kunde hvila ut i ett gästvänligt hem inom Rastlösa socken. Per Johan fick här låna torra kläder. Lyckliga vandrade de sedan mot hemmet i sällskap med flere socknekarlar, som afskurna räddat sig undan åt detta håll. Dessa berättade, att de sett Ola i Sörqvarnen i traf rida vägen fram mot Skatlunda.

Tolfte kapitlet.

Handlar om jemmer och elände och huru Austerlitz grät, om extrating och domar i massa, — hvad Ola tyckte om sin dom och huru han hade det i länshüktet, huru glad han blef öfver det som Per Johan stack till honom, hvad farbrodern sade till brorsonen och hvad angenämt den senare drömde, om en högtidlig hemkomst och hvad godt Nordqvarns-ålen smakade Ola, om Sven och Lina och rustningar till bröllop, om prosten Lundmarks ståtliga ankomst till bröllopsgården, om vigsel och dans och slutligen hvad Ella och Per Johan sade hvarandra fram på natten.

Modfälda och i jemmerligt tillstånd kommo Skatlundaboarna hem. Så godt som alla hade märken efter bataljen vid Hunnestads bro. Två drängar och två hemmansegare sväfvade mellan lif och död och väl ett tjoftal andra måste efter hemkomsten intaga

sängen. En var, som bekant är, död. Det var en fattig åbo med stor familj.

En grufflig jemmer rådde i alla hus, der fadren eller sönerna ej kommit hem med de andra. Att alla dessa saknade i första häpenheten troddes vara ihjelslagna, må ej förundra. Men så småningom kommo de afskurne hem, en och en eller flere i sällskap. De fleste hade räddat sig undan åt Rastlösahället, men flere hade dock sprungit till socknar långt söderut och dessa nådde ej hemmen förr än långt fram mot aftonen följande dag.

När Austerlitz erfor Skatlunda-arméns nederlag och ynkliga tillstånd, gick han genom gatorna och grät af harm och förargelse. Klingfält och Blom fingo uppbära häftiga förebråelser därför, att de ej följt hans råd, utan i stället afvikit från den af honom uppgjorda planen. »En sådan skam för socknen i evärdeliga tider», jemrade han sig, »annat hade det blifvit af om I slagit tassarne först och hundarne se'n som ja ville, ja nu ångrar ja, att ja inte var med, fastän ja vet, att det varit en skam för mej att slåss med usla lortiga bönder, jag som besegrat Bonnapartens knektar».

Extrating sammanträdde dagarne efter den stora bondoroligheten. Till detta riktigt haglade det med stämningar öfver Skatlunda socken och äfven de andra socknemännen fingo veta, huru de handlat hade, därför att de varit grundorsaken till kriget och slaget vid Hunnestads bro.

Domaren röt förfärligt åt de anklagade från de södra socknarne och sade dem, att de varit värda allt det stryk så många af dem fått. Mot Skatlundaboarna deremot var han mycket mild men rättvisan måste ju ha sin gång, och alla som tagit verksam del i oordningen måste lagen straffa.

Den hyggligheten visade dock domaren, att han

ej det ringaste frågade efter hvilka, som sändt ut budkafflen eller hvilka som varit anförare m. m. och detta var naturligtvis ej litet godt för mången.

Till denna hans sympati mot den norra socknen bidrog mycket, att en massa karlar derifrån utan den minsta undskyllan inför tingsrätten förklarade, att de ej fordrade bevis utan öppet erkände, att de piskat upp Hunnestadsbor i gårdarne vid vägen och sedan varit med i bataljen vid bron. När Ola i Sörqvarnen tillfrågades, så svarade han endast: »ja ha — ja bevars — ja har både gett å fått stryk, ja bevars».

Han dömdes ock genast till 10 dygns vatten och bröd.

»Kan ja inte få plikta i stället», frågade Ola.

»Nej det lär inte gå i den saken», svarade domaren.

»Och det tjenar'la ingenting till att klaga i Hof-rätt eller gå till Kongs», frågade Ola.

»Neej», menade domaren, »det torde nog vara bäst ni låter bli, jag vill döma er alla så lindrigt jag kan — men så människovänliga äro de ej hvarken i Jönköping eller Stockholm, det kan jag försäkra er».

»Nå, ja får'la gå igenom persen då — ja har blitt väl hulliger på sista tiden, å det kanske inte kunde skada», menade Ola och ville se fryntlig ut.

Bland de många dömde var äfven Per Johan, som äfven öppet vidgått, att han både gifvit och fått stryk.

»Tio dygns vatten och bröd», ljöd utslaget, som äfvenledes genast afkunnades vid sittande rätt.

De karlar, som öfverbevisades varit vållande till de båda människors död, erhöillo strängt fästningsstraff, och hårda straff fingo äfven många Hunnestads- och Tossbybor, därför att de begagnat knif.

Kort efter tinget började man till vatten- och

brödstraff införpassa de dömde till länsfängelset, hvars lediga celler snart fylles, för att sedan de åter öppnades för första omgången, lemna rum åt nya gäster. Fader Ola och Per Johan hörde till första omgången.

Som nu en hel massa på en gång skulle afstraffas, måste flere inlogeras i samma cell. Fader Ola och Per Johan kommo i samma hål.

Ola i Sörqvarnen höll sig morsk och styf, som vanligt, de första dagarne, men ej många ord sade han till olyckskamraterna. Han åt sitt osyrade bröd och drack vatten han som de andre och låg för resten hela dagarne å madrassen å golvet och sökte sofva bort tiden. Per Johan hade han ej bevärdigat med en helsning eller ett ord hvarken i cellen eller under de dagar som förflutit mellan bataljen vid Hunnestads bro och inträdet i häktet, hvadan denne redan börjat hysa någon fruktan för, att farbrodern ångrat hvad han i nödens stund sade nere vid ån.

När sjetten dagen kom, var det i arresten ej mycket med den stolte storbonden Ola. Det osaltade brödet ville han ej smaka och vattnet qvälde honom sade han, der han i skymningen satt i ett hörn och kände sig matt och sjuk och genombedröfvad för resten. Fallit af hade han gjort, så det var rent af förvånande.

Per Johan satt borta i ett af cellens motsatta hörn och tittade vemodsfyllt på farbrodern och suckade. Sucken hördes af Ola, hvilken då såg upp mot brorsonen. Nu suckade äfven han och skakade på hufvudet.

Per Johan tog mod till sig och kröp fram till honom.

»Farbror Ola», sade ynglingen, »I blir'la inte förargad på mej om jag kommer och pratar litet med er. I ä' visst riktigt illa tagen af den här matordningen?»

»Ja, dä va' ett skamstyg», brummade Ola, »att di på det här viset ska' ha rätt att plåga folk».

»Ja, dä ä' uselhet», menade Per Johan.

Ja, dä ä' dä», sade Ola, »om di uschlinga kunde låta en få sej en nypa snus eller en bit tobak ändå, men nu skall en ock ha det syndastraffet att vänja sej å med det med».

»Farbror Ola, vill I ha er en bit tobak?»

»Om ja vill, sa' du, hur kan du fråga tocket?»

»Se här ska' I få en liten bite å mej, men den får I hushålla med!»

Ola såg med lystna blickar på brorsonen och huru denne ur en ficka tog fram en några tum lång tobaksbit.

»Hur har du fått med dej den in», frågade han.

»Det skall jag tala om för er när vi komma ut — se här vars'go farbror» svarade brorsonen.

»Tack, tack, det var mycket snällt af dig Per Johan, men nu har du intet sjelf», sade Ola mildt.

»Nej, det har ja inte, men det gör ingenting», menade Per Johan.

Ola tog sig en liten bit af stycket och lät sin tunga föra den från den ena sidan af munnen till den andra. O, hvad det smakade! Gamle Ola satt nu så förnöjd i sin vrå i häktet, som någonsin hemma på sin plats vid matbordet i dagligstugan.

»Per Johan, mins du hvad ja sa' vid ån se'n du hjälpt och frälst mej ur hundarnes klor», frågade han om en stund.

»Ja, nog kommer ja ihåg det, de orden ha gladt både mej och Ella så mycket», svarade Per Johan hjertligt.

»Jaså, det har det», sade Ola torrt, »ja det är'la så godt I komma ihop en tid efter det vi kommit från det här eländet, fast det blir för mej en lika så svår pers att förlika mej med far din som det

här djekelstyt, men det får'la gå. Ser du ja har aldrig rätt kunnat tålt bror min allt sedan han snissla och krusa sej till Nordqvarnen affar min och ja fick Sörqvarnen, som har det sämre på både ett och annat vis, fallet är ej på långt när så högt och beroende är man hvad vattentillgången beträffar af den andra qvarnen. Men det kanske har varit synd all denna afvoghet, ja börjar nu ångra den betydligt, det märker ja i all synnerhet här i ensamheten och tråkigheten. Ja satt just nu och tänkte, att försoningen med far din lättast ginge för sej på det viset att ja, om ja med lifvet kommer härifrån förstås, en dag strax efter hemkomsten går upp till Nordqvarnen en stund och sätter mej i dagligstugan å pratar en tio minuter eller en qvart om hvad som helst å aldrig nämner ett ord om hvad ledsamt som varit far din och mej emellan. Å så kan di bju mej en sup å en bit god ål med, å så tar ja supen och äter ålbiten å se'n sejer ja adjös och går hem igen. Så har ja ju varit der å blitt väl mottagen. Se'n da'n efteråt eller så kan ju far din gå ner till mitt å sitta å prata i stugan en stund om hvad som helst utom om ledsamheter oss emellan, å så kan han ta sej en sup och äta en bit ål han som ja gjorde».

»Å se'n så äro vi sams ser du, å se'n så kan ju morserna i båda husen rangera om allt det andra med bröllop och annat styr, hemma till mitt skall intet fattas, det kan I hemma till era't ge er hunden på».

»Ack, ni gör mej så hjerteglad med er försonlighet», sade Per Johan och klappade farbrodern på axeln.

»Asch — hvad är det för prat», muttrade fader Ola och axlade sig, »du har intet att tacka mej för utan tvärtom mycken ledsamhet har du haft Per

Johan, men nu ska' den vara öfver, ska' du få se. Å di här darna ska' väl i Jesse namn äfven gå, det är ej mer än två vi ha kvar, ty domar'n har som du vet stält om, att den dagen vi i qvällningen kom hit, den fick räknas med och så den tionde dagen om morgonen slippa vi ut och den får likafullt räknas. Det var hyggligt gjort af öfverheta, men så hade vi'la ock ej gjort annat än piskat upp en hop skälmar och rackare och sjelfva fått stryk till på köpet. Men godt i alla fall, att ingen af oss hade den otur'n, att han var med och slog ihjel någon. Nu lägger ja mej och skall försöka drömma om bröllopet som snart skall stå, å dröm du om det samma Per Johan. Tack för tobaken du!»

Och nog drömde Per Johan både sofvande och vaken om bröllopet. De återstående båda dagarne voro de angenämaste i hela hans lefnad, tyckte han, ehuru han undergick vatten- och brödstraff å länets cellfångelse.

Den morgon Skatlundakarlarne afsuttit sitt straff hemtades de hem af egna skjutsar. Från båda qvarnarne var man inne i staden med parhästar, men Nordqvarnsskjutsen hade aldrig behöfts, ty fader Ola och Per Johan åkte tillsammans hela vägen, allt ifrån länshäktet och sedan först till ett värds'hus der fader Ola genast vid inträdet bestälde ett »sjungande kalas», som han uttryckte sig, för sig och öfrige olycksamrater. Här hade ätits och druckits ganska bastant, ehuru någon i laget varnat för öfverflöd efter fastan. Men det ville ej Ola höra talas om, menande att Skatlundamagar förr i verlden tålt vid mången värre pers än den här, ej längre sedan än sommaren 1826 hade ju så godt som hela socknen fått lefva på barkbröd, emedan spanmål var nära på omöjligt att erhålla, äfven för de rike.

När fram mot aftonen fader Ola med Per Johan vid sin sida kom åkande in på sin gård, kände alla det som en högtid, man glädde sig åt deras hemkomst, efter undfånget orättvist men dock laga straff och att tvistigheterna mellan bröderna nu nått ett slut, ty det stod klart för alla de närvarande hvad det innebar, att far i huset satt bredvid Per Johan i vagnens framsäte, det bebådade frid, endrägt och — bröllop.

Mjölنaremor visste nu ej hvad väl hon ville sin gubbe, hon grät af fröjd ehuru hon samtidigt slog sig för knäna och beskärmade sig öfver attkläderna blifvit så stora åt far.

»Åh, det tror jag nog du ska' veta råd att hjälpa», menade Ola fryntligt, »håll du bara i ordning kalasemat åt mej i tio da'r eller så lång tid ja gratis ätit kronans kost, så tänker ja, att rocken skall sitta lika stramt igen. Ja ska' seja dej mor, att ja längtat hem till dina skinkor, ålar och fårakroppar».

I den stora dagligstugan var pyntadt till högtid, alldeles som i juletid, och bordet stod färdigdukadt och många ljus voro satta derpå. Och alla voro i feststämning derinne, och både Lina och Sven och flere till hade tårar i ögonen, när de sågo Per Johan och Ella med hvar sin arm om hvarandras lif vandra öfver tröskeln, lyckliga som aldrig förr.

Mor i Nordqvarn måste, så fort hon erhållit underrättelsen om hemkomsten och dess stora märklighet, springa ner till Sörqvarnen, der hon blef på det vänligaste mottagen. Och efter henne kommo Ellas kusiner den ene efter den andre för att träffa Per Johan och för öfrigt i samma ärende som mor. Fader Per, han stannade hemma, det var ju tydligt. Det skulle ju ha sett alldeles för påflugt ut eljest. Hjertegläd gick han ensam i sin stora stuga hvarf efter hvarf, tills han satte sig vid bordet och i sin

bibel läste han en tack- och lofsång, under det den så länge söndrade släkten dernere hos brodern satt vid rikt dukadt bord och åt en försoningsmåltid, riklig nästan som vid ett bröllopslag. Dervid pratades vidt och bredt om kronans kost å länshäktet och kriget mot Hunnestad och Tossby och mycket annat, men aldrig ett ord förstas om att oenighet rådt mellan qvarnegarne och deras folk.

Följande dag gick fader Ola nyter och fryntlig upp åt öfra byn och var inne och helsade på på flere ställen och så gick han slutligen in till bror sins och helsade och pratade en stund alldeles som om han varit på ett af de andra ställena. Bror hans Per var inne och språkade gjorde han med precis, som om han och bror hans aldrig varit annat än de bästa vänner hela lifvet igenom. Ola tog sig sin sup framme vid matbordet och kände om Nordqvarnsålen ännu var lika god »som den tid vi voro pojkar i verlden ja och du Per, du må tro den skall smaka mej godt nu efter den matordningen di hade i sta'n på det stället ja der logerte», sade han bland annat.

Och så om några dagar — det hade ju sett för angeläget ut att komma för snart — kom fader Per till Sörqvarnen och helsade och språkade en stund och tog sig en sup och smakade på Sörqvarnsålen och gick sedan fryntlig och förnöjd derifrån.

Om hvad som tilldragit sig i båda mjölnarehemmen talades naturligtvis vidt och bredt ej allenast i byn utan ock i hela socknen, ehuru de fortsatta ransakningarna och med dem förenade omständigheter lade beslag på allmänhetens intresse. Man begynte hoppas, att öfverheten snart skulle ledsna på dessa idkeliga ransakningar och domar, man kunde väl ej sätta hela socknen på vatten och bröd eller i fängelse menade man i gårdarne, och denna förmodan

slog och verkligen slutligen in. En hel massa undslapp straff.

När Ellas och Per Johans bröllop skulle stå, det fick sörqvarnsmor' bestämma. Efter en kort öfverläggning med svägerskan utsattes det till sist i november, innan adventet gick in.

I Sörqvarnen blef nu ett väldigt tillrustande. »Di här anordningera di lägger ja mej inte i», sade fader Ola, »di får du styra med bäst du vill, men det sejer ja dej mor, här får ej sparas på någonting och utstyrder från hemmet, som det anstår en tös i vår slägt, det skall Ella bli, det vill ja».

Och det blef också Ella. Mycket var i ordning förut innan tråkigheterna om vattnet började, men mera ville förstås till och därför sutto nu dagen i ända till långt fram på nätterna en hel hop qvinfolk och sydde och pratade om bygdens händelserika krönika »så de kunnat sy och prata ihjel sej», menade Ola, som nu måste rymma ur sin äkta och väggfasta innebygda säng till en af framkamrarne. »Nog bullrar det i qvarnen när alla paren och sikten samtidigt äro i gång, men hvad är det mot allt väsen en hop qvenfolk kan ställa till», sade han.

Nu, sedan tvisten med brodern tagit slut, var fader Ola vid ett lynne som aldrig tillföre. Ingen menniska på jorden tycktes kunna förarga honom, så mild och foglig var han äfven. Belåtenheten lyste i bans ögon och det jovialiska draget kring munnen blef mera utprägladt än förr. »Han är alldeles som en annan menniska», mente både prosten och prostinnan Lundmark, hvilka en dag kommit på besök med anledning af hvad som förefallit. Det värda paret mottogs naturligtvis på det gästfriaste och språkade med värden och värdinnan på stället om det förestående bröllopet m. m., men aldrig med ett ord häntydde de på hvilka svårigheter som varit.

Drängen Sven tog sig en dag, i förlitande på husbondens nu blifna milda sinnelag, dristigheten, att begära af honom ett enskildt samtal i framkammaren.

»Hvad skulle det vara om», frågade husbonden förvånad.

»Jo, ja har arrenderat Herrtorpsqvarnen ned i Rastlösa, å det var om den affären jag ville tala», svarade Sven.

»Jaså, har du det», sade Ola vänligt, »det var leedsamt för mej det, du har var't en bra dräng för mej Sven».

Inkomna i framkammaren och sedan dörren stängts, frågade Ola Sven, hvad han skulle gifva i arrende.

»Fjorton hundra riksdaler», menade Sven.

»Det var ej för mycket», svarade Ola, »tre par stenar och en sikt tror ja, stort mädlag det vet ja. Den affären tjenar du pengar på».

»Jaha», svarade Sven, »det är som ni sejer och pengar skall nog ja tjena — se här är kontraktet».

Ola granskade en stund mycket noga papperet. »Jaha», sade han derpå, »det här tycks allt vara som det skall, — å borgen har du med, ser ja. Det blir allt bra det der, skall du få se. — Nå hvem skall du gifva dej med nu, ty det skall du, det kan'la ja begripa».

»Ja, nog hade ja tänkt — men om det blir som ja tänkt, det beror på er Ola», sade Sven.

»På mej menar du Sven», sade Ola, nu verkli- gen förvånad och betraktade sin ståtliga dräng, hvars rodnad och förlägenhet ej mjöldammet i ansigtet kunde dölja.

»Ja — ja — ja — ja hade'la tänkt på eran Lina om ja — ja — kan få», stammade Sven.

»Så—å», svarade Ola mycket långsamt, »hade du tänkt det Sven — det trodde ja inte — nå, vet du nu om mi' Lina tänkt det samma?»

»Ja, det vet ja», svarade Sven raskt, »hur skulle ja annars vågat i sta' å prata så här».

»Ånej, det kan du då ha rätt i», svarade Ola, »ja — ja — hvad skall ja nu seja om den här saken, sämre karl kan nog tösen få, det är nog visst å säkert, flytta du till Herrtorp och sköt dej som en karl, ja skall låna dej en tusenlapp, så du har något att komma med, tillika med hvad du sjelf har, och se'n om ett år eller så och ja ser, att allt går bra för dej, som ja nu säkert tror, så kan'la ja å morställa till bröllop åt er lika redit som det vi ställa till åt Per Johan och Ella. Om nu ej alia di välsignade qvinfolka vore der ute, så skulle vi be Lina gå hit och sjelf ta besked, men nu kan du'la begripa att det ej låter sej göra, du får derfor tala om'et för tösa sjelf. Se här har du näfven på hvad som sagdt är!»

* * *

Ellas och Per Johans bröllopsdag var inne. Marken var hårdt tillfrusen men ingen snö fans. Men det var en ovanligt skön vinterdag ändå, ty alla löfträd voro höljda af rim till sådan ymnighet, att i solskenet blänkte de som om de varit af silfver allesamman och godt om löfträd fans det i Skatlunda by och uteder ån, som vi veta. Lugnt var det, så ej en fjeder rörde sig, som ett talesätt lyder.

En ovanlig stillhet rådde i bygden, alldeles som en härlig sabbatsmorgon, och så fortfor det ett par timmar till fram på förmiddagen, då man hörde och såg den ena vagnen efter den andra skramla fram å de frusna vägarne alla tagande kosan af till bröllopsgården, och ryttare på vackra hästar in ifrån gårdarne svängde af åt landsvägen och vidare.

Vid 10-tiden på förmiddagen samlade sig i byn 16 unga väl beridna karlar och sprängde af till prostgården, för att derifrån hemta vigselförrättaren och så många af dennes familj, som ville medfölja.

Ungefär samtidigt började spelet nere vid Sörqvarnen, der de vidt omkring bekante bröllopsmusikanterna Tålig och Vindtutt hade placerat sig vid ärebågen vid grinden och spelade in hvarje ankommen gäst. Här stod äfven en af värdarne och tog emot, den andre värden stod med flaska och glas barhufvad å gården och gaf hvar och en en välkomstbägare, innan han ens hann stiga af åkdonet.

Vid 12-tiden kom prosten. Ståten märktes på långt håll och tog sig mest imponerande ut, när ryttareskaran befann sig i Nordqvarnsbacken. Å bygatan var en stor folkmassa. Tåget framskred genom en allé af människor.

När prosten hunnit ned på gårdet mellan qvarnarne vidtog ett häftigt skjutande från backarne i öfre delen af byn. Man hurrade tillika, skrek och höjtade. Nere vid Sörqvarnen var naturligtvis äfven en stor folkskara samlad. Alla de talrika gästerna stodo å gårdsplanen och åskådarne omkring husen och å landsvägen. Prostfamiljens intåg å gården, omgifven som den var af ryttareskaran, var verklig högtidligt.

Det var ju klart att intet undantag gjordes för prosten Lundmark hvad bjudandet i åkdonet beträffade. Efter förutgången fryntligt leende smakade han det framräckta glaset.

Strax efter prostens ankomst trängde gästerna sig samman i den stora dagligstugan der vigseln skulle försiggå. I midten af rummet stod en af värdarne och höll platsen ren omkring de blomprydda pallarne.

Med stor värdighet förrättade prosten Lundmark

den högtidliga akten och höll derpå ett anslående tal, i hvilket han, af undseende för brudens fader, ej det ringaste antydde de ledsamheter som förutgått.

I mer än en halftimma fick sedan brudparet stå och mottaga lyckönskningar.

Vid 2-tiden voro bröllopsborden dukade både i dagligstugan, i framkamrarne och nattstugan till höger om förstugan. Brudparet innehade naturligtvis högsätet med prosten och prostinnan en på vardera sidan. Derpå placerades fader Ola invid prostinnan och brudmor invid prosten. Ortens herrskaper, hvilka mangrant voro inbjudna, kommo härnäst å ömse sidor. Bland herrarne märktes äfven länsman Kronborg och pastorsadjunkten Lindemark.

Att få herrskaperna att taga plats, det var ju för värdarne ett mycket lätt göra, men att sedan placera alla de öfrige efter släkt-, rang- och förmögenhetsskala, det var en svår sak som härvidlag upptog nära en timmas tid. Karlarne måste trugas in, så var tidens sed. Alla ville vara så gement ringa, alla mente »att inte ska' ja fram inte» o. s. v., men många kunde dock länge, ja, för alltid gräma sig öfver skymfen att blifva placerade för lågt vid bordet.

Värdinnorna hade ett nästan lika svårt göra med qvinnorna, men värdarne hade det dock värre. Många karlar fingo de uppsöka i qvarnen, iladugården och i stallet. — »Ja, kan I tänka er, godt folk», sade en af värdarne, när han kom släpande med en karl in i dagligstugan, »den här Kristian i Skumpegå'n, den fick ja dra fram under lo'n, I ser'la hur bäsiger han ä' än!»

Att nämndemannen välvise Håke Bengtsson var med i laget och blifvit mycket högt placerad, behöfde vi kanske ej nämna men väl, att vid bordet i nattstugan vi finna våra vänner gamle Austerlitz i högtidsdrägt med silfvermedalj och anförarne i kriget

mot Hunnestad och Tossby, soldaterna Klingfält, Blom och Höger, alla i uniform och säkerligen mycket matfriska, emedan de nyligen kommit från länshäk-
tet och under 10 dygn fått vidkännas den för Skatlundaboarna numera sedvanliga matordningen derstädes.

Generalstabschefen Austerlitz deremot, hvilken icke uppträdt på stridsfältet, hade undgått hvarje åtal och sålunda i lugn och ro fått tillbringa hösten odelad i byn under utöfvande af sina vanliga sysslor.

»Nu sejer ja till dej Austerlitz, att du ska' hålla målroa vid makt här i nattstuga», sade en af vär-
darne.

»Ja, så pina dö, hvad ja det ska», menade vete-
ranen, »sköt du di tjenst lika bra som ja skall sköta om munlädret på di här karlarne, så komma vi med heder härifrån båda två — laga bara så vi få mat, titta på di här mina kamrater Skaraborgarne, di behöfver min själ allt hvad di kan få å det snart, ja är svulten ja med, som ej fått kännas vid kronans matordning inom lås och bom.

Nu började man högljudt att skratta i nattstu-
gan, och genom de öppna dörrarne hördes munter-
heten in i dagligstugan, och i detsamma sade någon något lustigt derinne, som man skrattade åt, och rätt som det var hade man så trefligt vid alla bord man kunde önska sig det, musiken spelade in rätt efter rätt och prosten skar för, så att svetten perlade i hans panna.

I tre timmar varade den bastanta måltiden med sina kallsupar på hvarje rätt. Den var lifvad på alla vis med tal och skålar och hurrande, så taket kunnat lyft sig. Skålpenningarne uppgingo till flere hundra riksdaler kontant förutom alla löften vid skålen om ett slag fram på vintern, två spädgrisar till våren och mycket annat.

Efter måltiden dansades med bruden inne i dagligstugan. Stackars Ella, hon slet riktigt ondt mot slutet, sedan hon svängt rundt med öfver ett och ett halft hundra personer, en och en i sänder. Men så hade ock dansen inbringat henne och Per Johan öfver 120 riksdaler.

Den allmänna dansen vidtog härefter under buller och bråk men under den största sämja. De unga drängarne ropade »tjo» och sökte sparka i taket. Ingen kunde det mer än den vige mjölnaredrängen Sven, som jemt och samt dansade med Lina och kysste henne bakom dörrar eller hva rsom helst, der det kunde obemärkt ske.

Fader Ola var vid samma goda lynne han haft allt sedan hemkomsten. Kry och nyter gick han omkring och språkade med gästerna. Så träffade han en gång under sina promenader åter och fram på pastor Lindemark.

»Hör han pastorn», sade Ola hviskande i dennes öra, »ni ä'la inte rasande på mej, se ja och mor visste ej rätt hvad vi skulle tro om allert rätt här i huset. Se här har I reversen öfverkorsad tillbaka, men det kan ja då seja er, att om I någon gång kan ge mej 100 riksdaler för den der affären med hästen, så ska' I vara bra och göra det, ty 100 riksdaler ga' ja imellan på min gulbruna mähr och den der välsignade Ajax, och di pengarne vill ja ej riktigt mista, men se allt det andra qvittar, ty den gulbruna den var mej till ingen eller ringa nytta. Se här är reversen pastorn! — Tyst, tala inte om'et!»

Senare på natten flyttades dansen ut till den stora bak- och bryggstugan, hvilken säkert handlare August ej utan en rysning genom kroppen kunde tänka på. Detta lokalombyte skedde, på det de

äldre skulle få mera ro och bättre utrymme i manbyggnadens rum.

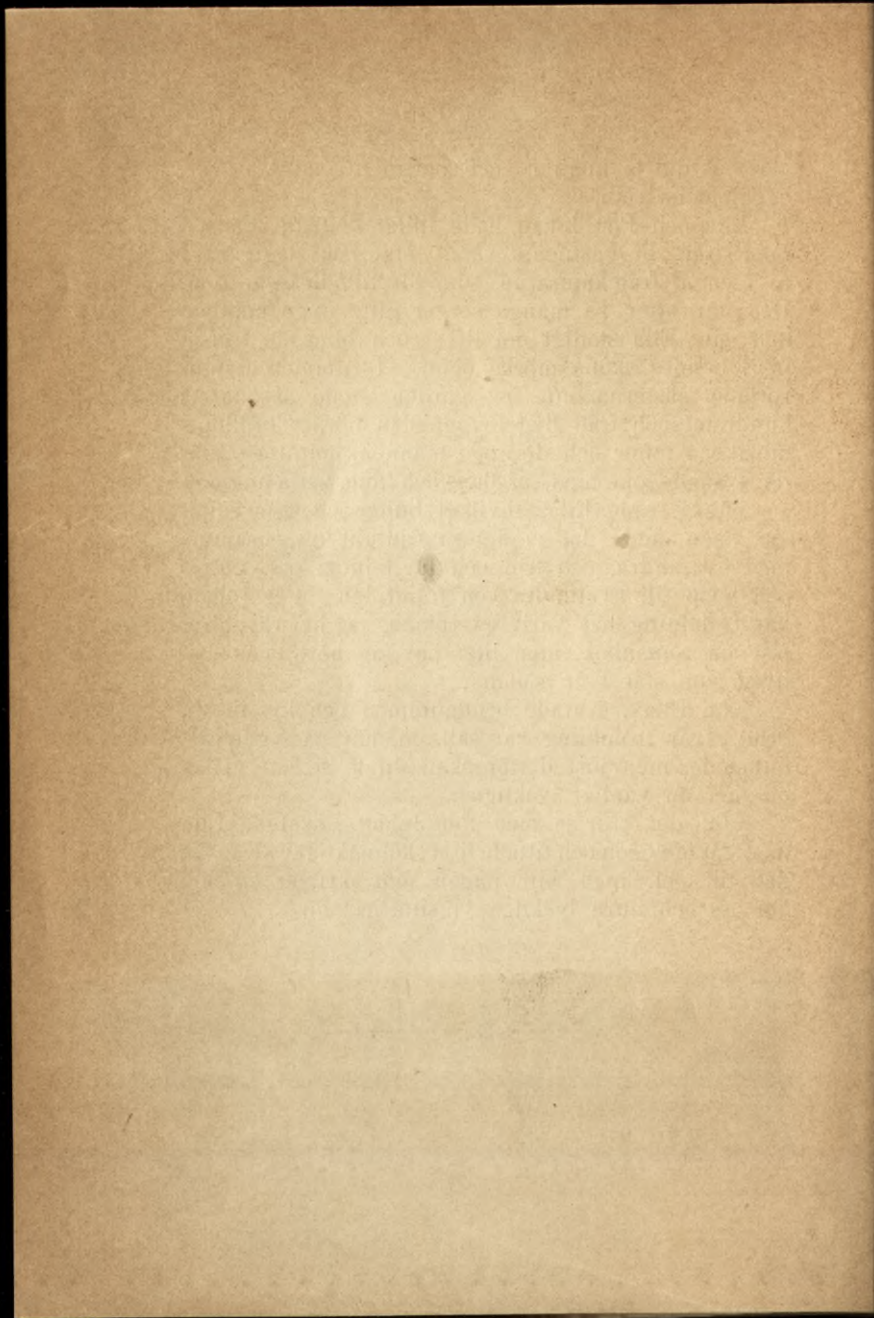
Ella och Per Johan hade lifligt deltagit i dansen men från bryggstugan vändt åter och slagit sig i ro i en af framkamrarne, som för tillfället var tom. Den nu efter så många sorger gifte unge mannen höll sin Ella stadigt om lifvet och blickade trofast in i hennes sköna mörka ögon. I rummet utanför sorlade gästerna, ute på gården stodo åskådare i hundratal och från flygelbyggnaden hördes bröllopsmusikens toner och de unga människors hojtingar, när de svängde om med, af dans och fröjd, ystra ungmör.

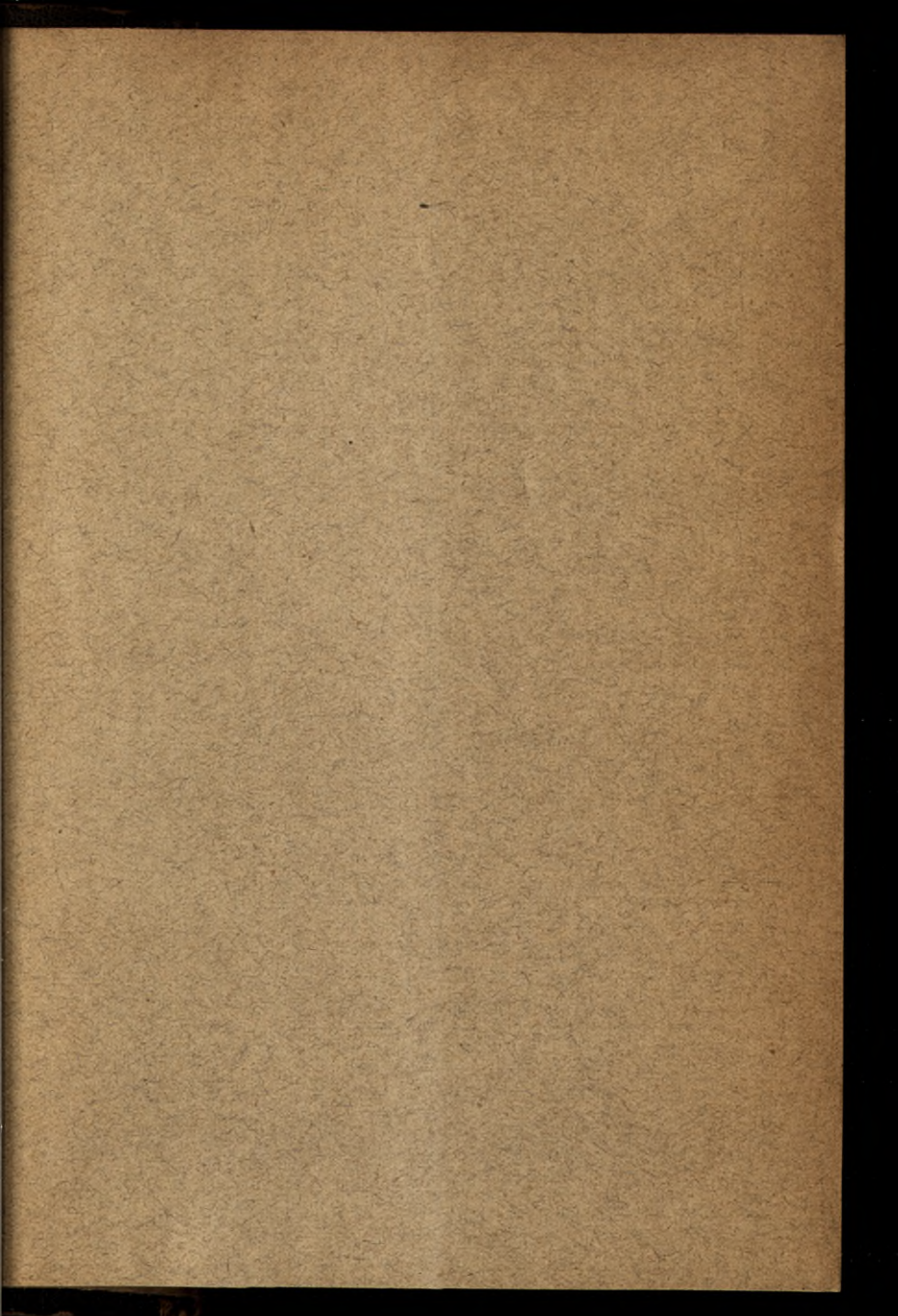
»Ack», sade Ella, »hvilket buller och väsen rundt om, men ändå ha vi det så fridfullt nu ensamma med hvarandra, och frid och lugn inom oss, och tro och hopp till hvarandra och framtiden. Per Johan, vår trolofning har varit en roman, jag har väl aldrig läst en romanbok, men litet har jag hört talas om, hvad som står i en sådan».

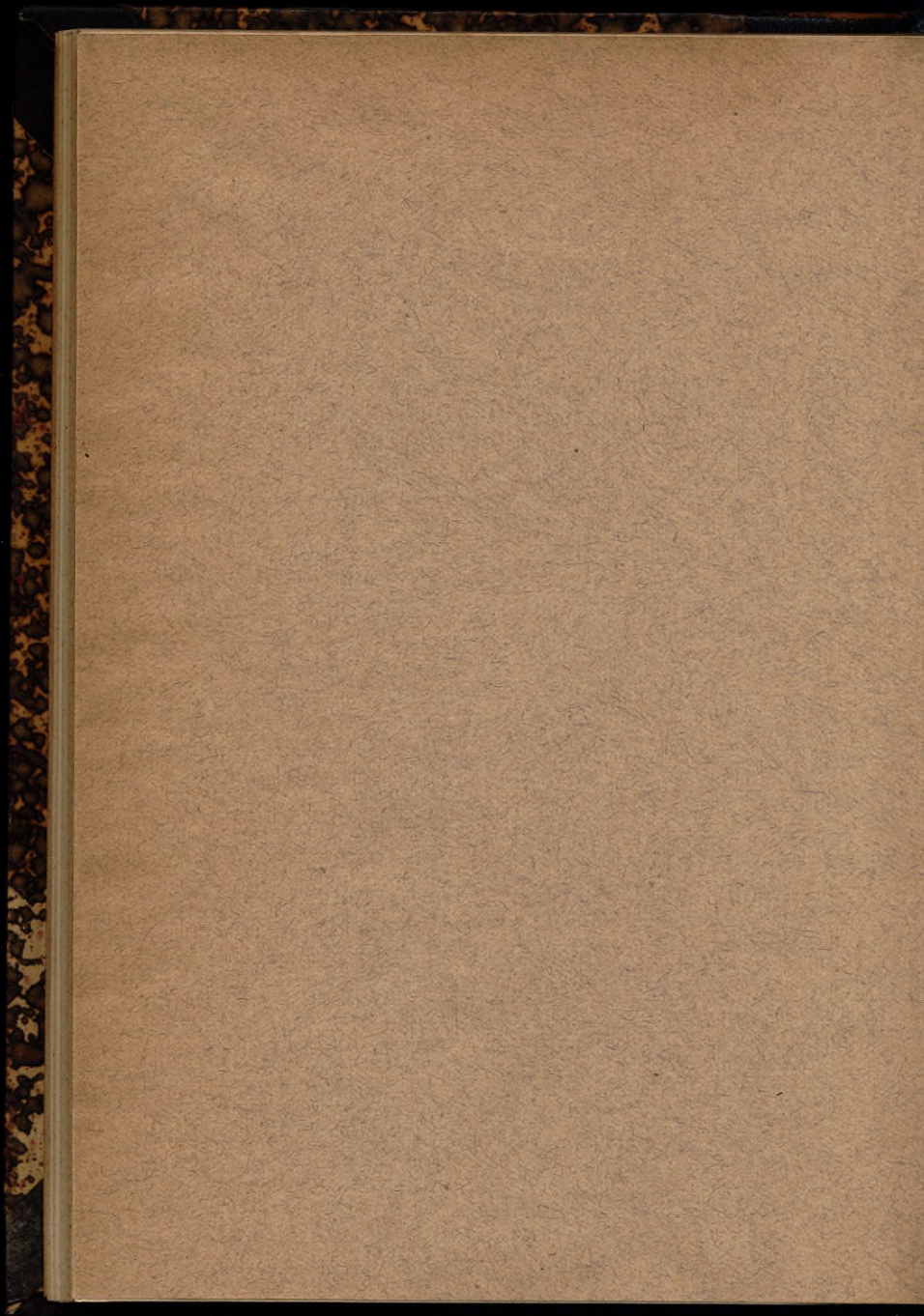
»Ja, Ella», svarade brudgummen och kysste sin brud, »vår trolofning var sällsam, här på bygden åtminstone, men just därför skall du få se, att vi ock bli mer än vanligt lyckliga».

»Ja, det tror ja med Per Johan», svarade Ella med tårade ögon och tittade litet skälmaktigt. »Kanske det till och med blir någon som skrifver en bok om oss och huru lyckliga vi sitta här nu».

6000178366

Göteborgs universitetsbibliotek

